

(อม.๒๙)

คำพิพากษา

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๒๒/๒๕๕๘

คดีหมายเลขแดงที่ อม. ๒๑๑/๒๕๖๐

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๒๗ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๐

ระหว่าง	อัยการสูงสุด	โจทก์
	นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า เมื่อระหว่างวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ในการกำกับการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อการนี้จะสั่งให้ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และส่วนราชการซึ่งมีหน้าที่ควบคุมราชการส่วนท้องถิ่น ชี้แจงแสดงความคิดเห็น ทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ ในกรณีจำเป็นจะยับยั้งการปฏิบัติราชการใด ๆ ที่ขัดต่อนโยบายหรือมติของคณะรัฐมนตรีก็ได้ และมีอำนาจสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติ

ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีกำกับ การบริหารราชการของกระทรวง ทบวง บัณฑิตบัญชาข้าราชการฝ่ายบริหารทุกตำแหน่ง และดำเนินการอื่น ๆ ในการปฏิบัติตามนโยบาย เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ จำเลยแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ต่อรัฐสภา โดยมีนโยบายยกระดับราคาสินค้าเกษตรและให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุน นำระบบจำหน่ายสินค้า เกษตรมาใช้ในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร ด้วยการรับจำหน่ายข้าวเปลือกเจ้า และข้าวเปลือกหอมมะลิ ความชื้นไม่เกิน ๑๕ เปอร์เซ็นต์ ต้นละ ๑๕,๐๐๐ บาท และ ๒๐,๐๐๐ บาท ตามลำดับ และนโยบายป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐอย่างจริงจัง ยึดหลักความโปร่งใสและมีธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อประเทศโดยรวมอย่างแท้จริง เป็นนโยบายเร่งด่วนที่จะดำเนินการในปีแรก ต่อมาจำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรีมีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๕๓/๒๕๕๔ แต่งตั้ง คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่เสนอ กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าวต่อคณะรัฐมนตรี อนุมัติแผนงาน โครงการ และมาตรการเกี่ยวกับการ ผลิตและการตลาดข้าว ติดตามกำกับดูแลการปฏิบัติตามนโยบาย มาตรการและโครงการที่อนุมัติ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน และคณะที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการด้านการผลิต การตลาด และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับข้าว เชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง หรือขอเอกสารหลักฐานโดยให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของทางราชการให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการ ของคณะกรรมการ และดำเนินการอื่นตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย ตามวันเวลาดังกล่าว จำเลยได้ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหน้าที่ และใช้อำนาจในตำแหน่ง หรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด และปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ โดยทุจริต กล่าวคือ กขช. ที่มีจำเลยเป็นประธานกรรมการมีมติอนุมัติกรอบชนิด ราคา ปริมาณ ระยะเวลา วิธีการ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และงบประมาณการดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก และนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบและพิจารณาอนุมัติงบประมาณดำเนินโครงการ รวม ๕ ฤดูกาลผลิต ติดต่อกัน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้รับทราบและอนุมัติงบประมาณ ได้แก่ ๑. โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ๒. โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกนาปรัง ปีการผลิต ๒๕๕๕ ๓. โครงการ รับจำหน่ายข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ (ครั้งที่ ๑) ๔. โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ (ครั้งที่ ๒) และ ๕. โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๖/๕๗ (ครั้งที่ ๑) เริ่มดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ในวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ โดยไม่จำกัดปริมาณข้าวเปลือกที่รับจำหน่ายทั้งโครงการและไม่จำกัดปริมาณข้าวเปลือกที่เกษตรกรแต่ละราย

จะจำหน่ายเช่นกัน กำหนดความชื้นไม่เกิน ๑๕ เปอร์เซ็นต์ ราคาจำหน่ายข้าวเปลือกหอมมะลิ (๔๒ กรัม) ตันละ ๒๐,๐๐๐ บาท ข้าวเปลือกเจ้า ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ตันละ ๑๕,๐๐๐ บาท ฯลฯ ก่อนดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้มีหนังสือสรุปประเด็นและความเสี่ยงที่สำคัญที่พบจากการตรวจสอบการดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกถึงจำเลยโดยตรง แจ้งสภาพปัญหาต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกในอดีต ปีการผลิต ๒๕๔๘/๔๙ และปีการผลิต ๒๕๔๙/๕๐ ทั้งระบุลักษณะความเสียหายและสาเหตุที่ทำให้การดำเนินโครงการไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้รัฐบาลใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับปรุงดำเนินโครงการให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมาย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหนังสือถึงจำเลยว่า ในอดีตที่ผ่านมาการแทรกแซงตลาดข้าวด้วยวิธีรับจำหน่ายได้ก่อให้เกิดปัญหาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบิดเบือนกลไกตลาด การที่รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาข้าวที่เข้าโครงการเป็นจำนวนมากและระบายออกไม่ทัน จนเป็นเหตุให้ข้าวเสื่อมคุณภาพทำให้ราคาข้าวตกต่ำ ประการสำคัญมีการทุจริตในทุกขั้นตอนของกระบวนการรับจำหน่าย ผู้ได้รับประโยชน์จากนโยบายมีเพียงบุคคลบางกลุ่ม ไม่ครอบคลุมเกษตรกรอย่างทั่วถึง จึงควรยกเลิกโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก และนำระบบการประกันความเสี่ยงด้านราคาข้าวมาดำเนินการแทน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีหนังสือถึงจำเลยเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินโครงการ รวมทั้งประเด็นปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนจากโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกในอดีต รวมถึงผลกระทบ/ความเสียหาย และข้อเสนอแนะเพื่อให้จำเลยใช้ประกอบเป็นแนวทางในการวางระบบและการกำกับดูแลการรับจำหน่ายข้าวเปลือกให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นธรรมแก่เกษตรกร ป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดจากการทุจริต ในระหว่างดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกทั้ง ๕ ฤดูกาลผลิต หน่วยราชการหลายหน่วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักวิชาการ สื่อมวลชน และประชาชน ได้มีหนังสือ อภิปราย แสดงความคิดเห็นทักท้วงต่อจำเลยและคณะรัฐมนตรีให้รับทราบถึงปัญหาเรื่องการทุจริตที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ ปัญหาด้านการเงินการคลังของประเทศ และส่งผลกระทบต่อสร้างความเสียหายต่องบประมาณแผ่นดินและเกษตรกร ตลอดจนระบบการคลังของประเทศ เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๕ ส่งข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันการทุจริตให้จำเลยพิจารณาสรุปว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ติดตามโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกพบว่า การดำเนินโครงการได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการทุจริตเชิงนโยบาย ในส่วนของขั้นตอนและกระบวนการดำเนินโครงการ และยังได้มีข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันการทุจริต สำนักงานงบประมาณและกระทรวงการคลังมีหนังสือถึงเลขาธิการ

คณะรัฐมนตรีว่าเห็นสมควรที่คณะรัฐมนตรีจะพิจารณารับความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันการทุจริตในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอ โดยให้ กขช. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ยังมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจตัวนายกรัฐมนตรีของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการตั้งกระทู้ถามในวาระต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องปัญหาโครงการรับจำนำข้าว เรื่องการระบายข้าวของรัฐบาล เรื่องผลการตรวจสอบการระบายข้าวแบบรัฐต่อรัฐ ปัญหาการทุจริตในขั้นตอนต่าง ๆ ของการรับจำนำข้าวเปลือก จำเลยได้ทราบเรื่องสภาพปัญหาและการทุจริตตลอดจนความเสียหายแล้ว อีกทั้งคณะอนุกรรมการปิดบัญชีโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายของรัฐบาลที่แต่งตั้งโดย กขช. ได้มีหนังสือถึงจำเลยในฐานะประธาน กขช. หลายครั้ง โดยให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะว่าการรับจำนำไม่จำกัดปริมาณและวงเงินโครงการส่งผลต่อความเสี่ยงจากการนำข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านมาสวมสิทธิจำนำ และการกำหนดราคารับจำนำข้าวเปลือกที่ไม่สอดคล้องและสูงกว่าราคาตลาด มีความเสี่ยงก่อให้เกิดภาระรายจ่ายของรัฐและภาวะขาดทุนจำนวนมาก เช่น การสีแปร การขนส่ง การจัดเก็บ ข้าวเสื่อมคุณภาพ การขายข้าวขาดทุน และข้าวสูญหายจากโกดัง จึงควรกำหนดราคารับจำนำให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมสอดคล้องกับต้นทุนการผลิตที่เกษตรกรรับภาระอยู่ อันจะส่งผลให้ไม่เป็นการบิดเบือนกลไกตลาด การรับจำนำในราคาสูงและไม่จำกัดปริมาณเป็นแรงกระตุ้นให้เกษตรกรเพิ่มรอบการผลิตส่งผลให้ปริมาณข้าวในระบบเพิ่มขึ้นขณะที่คุณภาพด้อยลงและสร้างภาระต่องบประมาณ ในรอบปีการผลิตต่อ ๆ ไป เพิ่มสูงขึ้นรัฐบาลกลายเป็นผู้ค้าข้าวรายใหญ่ เกิดการบิดเบือนกลไกตลาด และตลาดข้าวเอกชนถูกทำลายโรงสีและผู้ส่งออกไม่สามารถหาซื้อข้าวในตลาดได้เพียงพอ ตลอดจนราคาข้าวไทยแพงกว่าคู่แข่งในต่างประเทศทำให้ประเทศไทยสูญเสียตลาดส่งออกที่สำคัญ และทำให้ประเทศผู้ส่งออกรายอื่นได้รับประโยชน์จากราคาในตลาดโลกสูงขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยไม่สามารถจำหน่ายข้าวในโครงการได้เนื่องจากราคาจำนำสูงกว่าราคาข้าวในตลาดโลก โดยครั้งสุดท้ายรายงานผลการปิดบัญชีโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ มีผลขาดทุนสะสมรวม ๓๓๒,๓๗๒.๓๒ ล้านบาท และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีหนังสือเสนอแนะถึงจำเลยหลายครั้ง ขอให้พิจารณาสั่งการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาที่ตรวจพบในเรื่องการสวมสิทธิเกษตรกรที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเกษตรกร และใช้ข้อมูลตามรายงานการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อพิจารณาปรับปรุงการดำเนินโครงการ เนื่องจากได้ปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตและความไม่โปร่งใสในกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ในที่สุดสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีหนังสือลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๗ ถึงจำเลยเสนอแนะให้พิจารณาทบทวนและยุติการดำเนิน

โครงการรับจำนำข้าวเปลือกในฤดูกาลต่อไป พร้อมออกมาตรการเยียวยาเกษตรกรที่ได้รับเงินรับจำนำตามโครงการล่าช้า ผลจากการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชาติบ้านเมืองอย่างมหาศาล ทั้งความเสียหายที่อาจคำนวณเป็นเงินได้และความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ตามที่หน่วยราชการได้เคยเสนอแนะและทักท้วงจำเลยไว้แล้ว ได้แก่ ความเสียหายจากการทุจริตและความไม่โปร่งใสในกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การโกงความชื้นและน้ำหนักเพื่อลดการรับจำนำจากชาวนา การนำข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านมาสวมสิทธิจำนำ การสับเปลี่ยนข้าวในโกดังกลางของรัฐบาล การสวมสิทธิเกษตรกร ค่าใช้จ่ายอันเกินสมควรและเปล่าประโยชน์ ข้าวสูญหายหรือขาดบัญชี การระบายข้าวล่าช้าส่งผลให้ข้าวสารเสื่อมคุณภาพ การปลอมปนข้าวข้าวขาดมาตรฐาน การไม่รับซื้อข้าวตามชั้นคุณภาพทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงคุณภาพของข้าว ความเสียหายต่อระบบการค้าข้าว ระบบเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ มีผลขาดทุนสูงมาก ส่งผลให้หนี้สาธารณะของประเทศเพิ่มสูงขึ้น การจ่ายเงินให้เกษตรกรล่าช้าเนื่องจากเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ เกษตรกรบางส่วนไม่ได้รับเงินจากการจำนำ และความเสียหายจากการทุจริตในขั้นตอนการระบายข้าวแบบรัฐต่อรัฐ และการระบายข้าวโดยวิธีอื่น จำเลยซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและในฐานะประธาน กษช. เป็นผู้กำหนดนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกมาตั้งแต่ต้น ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อประเทศชาติ เกษตรกร และประชาชนทั่วไป ตลอดจนระบบเศรษฐกิจ การคลังของประเทศ ได้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการจากการเสนอแนะ การแจ้งเตือนและการทักท้วงจากภาคส่วนต่าง ๆ จำเลยจึงต้องใช้ความระมัดระวัง ความทุ่มเทใส่ใจ และความรอบคอบในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ไม่ให้เกิดความเสียหาย โดยต้องกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับจำนำที่สมเหตุผล เงื่อนไขการดำเนินการที่เหมาะสมและรัดกุม ตลอดจนมีประสิทธิภาพในการป้องกันความเสียหายได้อย่างแท้จริงไว้ตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ แต่จำเลยกลับมิได้ใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นให้เพียงพอในการบริหารราชการแผ่นดินให้สมกับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้นำประเทศ โดยงดเว้นการป้องกันความเสียหาย ทำให้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกสร้างความเสียหายต่อเกษตรกร งบประมาณแผ่นดิน กระทั่งวงการคลัง ประเทศชาติ และประชาชนอย่างมหาศาล นอกจากนี้ในระหว่างดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก หน่วยราชการหลายหน่วยงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งนักวิชาการ ตลอดจนสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป ได้ทักท้วงต่อจำเลยและคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ แต่จำเลยไม่ระงับยับยั้งโครงการรับจำนำข้าวเปลือก หรือระงับความเสียหายด้วยวิธีการที่จะทำให้เกิดการทุจริตและความเสียหายหมดสิ้นไป หรือปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้สามารถบรรเทา

ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วได้ และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นซ้ำต่อไปอีก แต่จำเลยกลับร่วมลงมติ คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกต่อไป จึงไม่เป็นการสร้างความมั่นคงทางรายได้ แก่เกษตรกรตามที่จำเลยแถลงนโยบายไว้ แต่เป็นนโยบายประชานิยมที่นำไปสู่การทุจริตเชิงนโยบาย และแสดงให้เห็นว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายและภายใต้การดำเนินการ สั่งการ และการบังคับบัญชาของจำเลย เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ผู้ทำธุรกิจค้าข้าวและผู้ทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งประโยชน์จากการทุจริตในขั้นตอนรับซื้อข้าวเปลือก ขั้นตอนการระบายข้าวส่วนใหญ่ตกแก่ผู้ประกอบการ ธุรกิจโรงสี ท่าข้าว และนักธุรกิจค้าข้าว เมื่อจำเลยทราบเรื่องทุจริตในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก รวมถึงรัฐมนตรีบางคนที่ได้รับผิดชอบโครงการแสดงพฤติการณ์หลีกเลี่ยงการตรวจสอบ ปกปิดข้อมูล ในขั้นตอนการระบายข้าว ส่อไปในทางรู้เห็นและได้ผลประโยชน์กับการทุจริต แต่จำเลยกลับปล่อยให้ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกดำเนินต่อไปโดยงัดเว้นไม่ป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุให้ผู้ทุจริตได้รับประโยชน์จากโครงการต่อไปอีก จึงเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ ด้วยกฎหมายสำหรับผู้อื่น อันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต และเป็นการปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติในตำแหน่งหรือหน้าที่ และใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิด ความเสียหายแก่กระทรวงการคลัง ประเทศชาติ เกษตรกร ผู้หนึ่งผู้ใด และประชาชน เหตุเกิดที่ ทำเนียบรัฐบาล แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร กระทรวงพาณิชย์ ตำบลบางกระสอบ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และท้องที่ที่มีการรับจำนำข้าวและระบายข้าวในโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกหลายท้องที่ทั่วราชอาณาจักรเกี่ยวพันกัน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีมติชี้มูลความผิดอาญาแก่จำเลยและส่งรายงานพร้อมความเห็นไปยังอัยการสูงสุดดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗๐ อัยการสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่ายังมีข้อไม่สมบูรณ์และได้แจ้งข้อไม่สมบูรณ์ไปยัง คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต่อมาอัยการสูงสุดและคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ของผู้แทนทั้งสองฝ่ายเพื่อพิจารณาข้อไม่สมบูรณ์และรวบรวมพยานหลักฐานส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดี และอัยการสูงสุดได้ฟ้องจำเลยตามข้อกล่าวหา ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑

จำเลยให้การปฏิเสธ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทำการไต่สวนพยานหลักฐานประกอบ รายงานสรุปสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้อเท็จจริง

รับฟังเป็นยุติว่า ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ พรรคเพื่อไทยได้นำเสนอนโยบาย รับจํานำข้าวเปลือกในการหาเสียง และชนะการเลือกตั้งได้เป็นผู้นำจัดตั้งรัฐบาล เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ จําเลยได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖ เพราะเหตุมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามสำเนาประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและสำเนาพระราชกฤษฎีกาเอกสารหมายเลข จ.๔๓ แผ่นที่ ๗๗๐ ถึง ๗๗๒ แต่จําเลยยังคงรักษาการในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จนเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้จําเลยพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นการเฉพาะตัว เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ จําเลยได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา มีนโยบายเร่งด่วนที่จะดำเนินการในปีแรกคือ ปกป้องและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐอย่างจริงจัง และการยกระดับราคาสินค้าเกษตรโดยให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมทั้งผลักดันให้เกษตรกรสามารถขายสินค้าเกษตรได้ในราคาสูงเพียงพอ เมื่อเทียบกับต้นทุนและจะนำระบบจํานำสินค้าเกษตร มาใช้ในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร ด้วยการรับจํานำข้าวเปลือกเจ้าและข้าวเปลือกหอมมะลิความชื้นไม่เกิน ๑๕ เปอร์เซ็นต์ ที่เกวียนละ ๑๕,๐๐๐ บาท และ ๒๐,๐๐๐ บาท ตามลำดับ ตามสำเนาคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีเอกสารหมายเลข จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๕๓๒ ถึง ๒๕๙๑ จําเลยได้ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๕๓/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๔ แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) โดยมีจําเลยเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ พิจารณากรอบนโยบายแผนยุทธศาสตร์ข้าว แผนงานโครงการและมาตรการเกี่ยวกับการผลิต และการตลาดข้าว รวมถึงการติดตามกำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามที่อนุมัติ ในการดำเนินโครงการ รับจํานำข้าวเปลือกมี ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ การตรวจสอบคุณสมบัติและรับรองเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการ ขั้นตอนที่ ๒ การนำข้าวไปจํานำและเก็บรักษาข้าวเปลือก ขั้นตอนที่ ๓ การสี แปรสภาพข้าวเปลือกและเก็บรักษาข้าวสาร ขั้นตอนที่ ๔ การระบายข้าว โดยมีหน่วยราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) องค์การคลังสินค้า (อคส.) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ดำเนินโครงการ รับจํานำข้าวเปลือกรวม ๕ ฤดูกาลผลิตติดต่อกัน คือ

๑. โครงการรับจํานำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ เริ่มดำเนินการรับจํานำตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ (ภาคใต้วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕) ระยะเวลาไถ่ถอน ๔ เดือน กำหนดระยะเวลาโครงการตั้งแต่วันที่

๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๕ วงเงินที่ใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน ๔๑๐,๐๐๐ ล้านบาท เป็นเงินทุนของ ธ.ก.ส. ๙๐,๐๐๐ ล้านบาท และเงินกู้จากสถาบันการเงินโดย ธ.ก.ส. เป็นผู้กู้และกระทรวงการคลังค้ำประกัน ๓๒๐,๐๐๐ ล้านบาท และคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ อนุมัติในหลักการให้ ธ.ก.ส. กู้เงินในวงเงินไม่เกิน ๒๖๙,๑๖๐ ล้านบาท และกระทรวงการคลังค้ำประกันเพื่อดำเนินโครงการ

๒. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปีการผลิต ๒๕๕๕ เริ่มดำเนินการรับจำนำตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ถึงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕ (ภาคใต้วันที่ ๑ กรกฎาคมถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๕) ระยะเวลาไถ่ถอน ๔ เดือน กำหนดระยะเวลาโครงการตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๕๕ ถึงมกราคม ๒๕๕๖ วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ใช้เงินกู้โครงการปี ๒๕๕๔/๕๕ วงเงิน ๒๖๙,๑๖๐ ล้านบาท เดิมมาใช้ในโครงการนี้ ซึ่งประมาณการว่าจะมีข้าวเปลือกมาเข้าโครงการ ๘ ล้านตัน และวงเงินกู้ไม่เกิน ๑๒๐,๐๐๐ ล้านบาท วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ ธ.ก.ส. ใช้เงินกู้โครงการปี ๒๕๕๔/๕๕ วงเงิน ๑๐๕,๙๑๐ ล้านบาท เดิมเพื่อใช้จ่ายโครงการนี้เพิ่มเติมจาก วงเงินเดิม ๑๒๐,๐๐๐ ล้านบาท จำนวน ๘ ล้านตัน เป็นวงเงิน ๑๖๑,๐๐๐ ล้านบาท ปริมาณ จำนวน ๑๑.๑๑ ล้านตัน วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติตามมติ กชช. เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ ให้ปรับการใช้วงเงินกู้ ๒๖๙,๑๖๐ ล้านบาท และไม่เกิน ๔๑๐,๐๐๐ ล้านบาท กับให้นำเงินระบายข้าวเป็นทุนหมุนเวียนในโครงการได้

๓. โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ (ครั้งที่ ๑) เริ่มดำเนินการรับจำนำ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ ระยะเวลาไถ่ถอน ๔ เดือน กำหนด ระยะเวลาโครงการตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๗ คณะรัฐมนตรีมีมติ อนุมัติเฉพาะในส่วนข้าวเปลือกนาปี ๑๕ ล้านตัน และอนุมัติวงเงินเพื่อดำเนินการ ๒๔๐,๐๐๐ ล้านบาท เป็นส่วนวงเงินสินเชื่อเพิ่มเติมไม่เกิน ๑๕๐,๐๐๐ ล้านบาท และให้นำเงินที่ได้จากการระบายข้าว ไปประกอบการจัดทำบัญชีหมุนเวียน ทั้งนี้วงเงินสินเชื่อ ๑๕๐,๐๐๐ ล้านบาท ที่อนุมัติ เมื่อรวมกับ วงเงินที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติไปแล้วเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ จำนวน ๒๖๙,๑๖๐ ล้านบาท ต้องไม่เกินกรอบวงเงิน ๔๑๐,๐๐๐ ล้านบาท

๔. โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ (ครั้งที่ ๒) เริ่มดำเนินการรับจำนำ ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ ระยะเวลาไถ่ถอน ๔ เดือน วงเงิน ทุนหมุนเวียนที่ใช้ในโครงการ ๑๐๕,๐๐๐ ล้านบาท โดยคณะรัฐมนตรีมีมติวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ให้ใช้แหล่งเงินจากวงเงินของโครงการรับจำนำข้าวนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ ที่ยังเหลืออยู่และเงินที่ได้

จากการระบายข้าวตั้งแต่ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ เป็นต้นไป ต่อมาวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้รวมปริมาณและวงเงินโครงการปีการผลิต ๒๕๕๕/๒๕๕๖ ครั้งที่ ๑ และ ครั้งที่ ๒ เข้าด้วยกัน แต่ต้องไม่เกินกรอบปริมาณ ๒๒ ล้านตัน และวงเงิน ๓๔๕,๐๐๐ ล้านบาท และ ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ กรอบวงเงินหมุนเวียนโครงการรับจำนำข้าว ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ และ ๒๕๕๕/๕๖ ต้องไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท เป็นเงินทุน ธ.ก.ส. ๙๐,๐๐๐ ล้านบาท และเงินกู้ที่กระทรวงการคลังจัดหา ๔๑๐,๐๐๐ ล้านบาท เงินที่ได้จากการระบายผลผลิตทางการเกษตร ตั้งแต่ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ เป็นต้นไป ให้นำไปชำระคืนเงินทุนของ ธ.ก.ส. ๙๐,๐๐๐ ล้านบาทก่อน แล้วจึงนำไปชำระคืนเงินกู้ที่จะครบกำหนดชำระในปีงบประมาณ ๒๕๕๖ ทั้งนี้ เงินทุน ธ.ก.ส. จำนวน ๙๐,๐๐๐ ล้านบาท ที่ได้รับชำระคืนสามารถนำมาใช้หมุนเวียนโครงการปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ ได้ด้วย

๕. โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๖/๕๗ ครั้งที่ ๑ (นาปี) ระยะเวลาการรับจำนำระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ (ภาคใต้วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗) ระยะเวลาไถ่ถอน ๔ เดือน กำหนดระยะเวลาโครงการวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ครั้งที่ ๒ (นาปรัง) ระยะเวลาการรับจำนำระหว่างวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ (ภาคใต้วันที่ ๑ สิงหาคม ถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗) ระยะเวลาไถ่ถอน ๔ เดือน ระยะเวลาโครงการ ๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๘ วงเงินดำเนินโครงการต้องอยู่ภายใต้กรอบสินเชื่อ ๔๑๐,๐๐๐ ล้านบาท และเงินทุน ธ.ก.ส. ๙๐,๐๐๐ ล้านบาทตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ และ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ และเงินที่ได้จากการระบายผลผลิตตั้งแต่ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ เห็นควรให้ชำระคืนเงินกู้ที่กระทรวงการคลังจัดหาและค้ำประกันสำหรับโครงการปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ และ ๒๕๕๕/๕๖ และจำกัดวงเงินค้ำประกันเงินกู้ใหม่ของ ธ.ก.ส. ให้อยู่ภายใต้กรอบวงเงินสินเชื่อ ๔๑๐,๐๐๐ ล้านบาท

ขั้นตอนการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก เริ่มจาก กขช. มีมติอนุมัติกรอบ ชนิด ราคา ปริมาณ ระยะเวลา วิธีการ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบและพิจารณาอนุมัติงบประมาณ ส่วนการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขที่กำหนดนั้น จำเลยในฐานะประธาน กขช. ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ ตามมติของที่ประชุม กขช. ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔ จำนวน ๖ คณะ คือ

๑) คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการผลิต มีรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายกิตติรัตน์ ณ ระนอง) เป็นประธานอนุกรรมการ มีอำนาจ

หน้าที่เสนอแผนงานโครงการ และมาตรการเกี่ยวกับการผลิตข้าว การส่งเสริมศักยภาพของเกษตรกร ชาวนา เสนอแนวทางการพัฒนาส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มของข้าว รวมทั้งเสนอแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาวิจัยการผลิตข้าวที่เหมาะสม ตามคำสั่งที่ ๑/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๔ เอกสารหมายเลข จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๕๕ ถึง ๒๖๕๖

๒) คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการตลาด มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายภูมิ สารผล) เป็นประธานอนุกรรมการ มีอำนาจหน้าที่เสนอแผนงาน โครงการ มาตรการ และแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการตลาดข้าวที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดผลดีต่อระบบการค้าข้าวโดยรวม เสนอแนวทางส่งเสริมการศึกษาวิจัยการตลาดข้าวที่เหมาะสม ประสานงาน ติดตาม กำกับดูแลการดำเนินการตามแผนงาน โครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดตามคำสั่งที่ ๒/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๔ เอกสารหมายเลข จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๕๗ ถึง ๒๖๕๘

๓) คณะอนุกรรมการติดตามกำกับดูแลการรับจำนำระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานอนุกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวางระบบการรับจำนำ การประชาสัมพันธ์ การประชุมชี้แจงการดำเนินโครงการรับจำนำ การออกหนังสือรับรองเกษตรกร การรับรองโรงสี/ตลาดกลาง การกำกับดูแลการรับจำนำที่โรงสี/ตลาดกลาง การจัดสรรใบประทวนให้แก่โรงสี/ตลาดกลางที่เข้าร่วมโครงการ การตรวจสอบปริมาณข้าวคงเหลือโรงสี/ตลาดกลางก่อนรับมอบข้าวเปลือกจำนำ การตรวจสอบโกดังกลางก่อนรับมอบข้าวสาร การตรวจสอบปริมาณข้าวสารคงเหลือที่โกดังกลางจนถึงการระบายข้าวเปลือก กำกับดูแลและแก้ไขปัญหาการรับจำนำในพื้นที่ ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว รัดกุมและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ป้องกันการสวมสิทธิและการปลอมปนข้าวเพื่อให้ประโยชน์ตกแก่เกษตรกรอย่างแท้จริง เสนอแนะแนวทางในการช่วยเหลือเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการโรงสี ผู้ค้าข้าว และผู้ส่งออกของจังหวัดเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและเกิดประโยชน์ต่อระบบการผลิตและการค้าข้าวของจังหวัด ตามคำสั่งที่ ๓/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๔ เอกสารหมายเลข จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๕๙ ถึง ๒๖๖๐

๔) คณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าว มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายภูมิ สารผล) เป็นประธานอนุกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาสั่งสีแปรสภาพข้าวเปลือก กำหนดอัตราการแปรสภาพข้าวเปลือกที่รับจำนำเป็นข้าวสารและอัตราส่งมอบข้าวสารที่ได้จากการแปรสภาพจากข้าวเปลือกที่รับจำนำเพื่อส่งมอบเข้าโกดังกลางและไซโล รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการไถ่ถอนข้าวเปลือกตามโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล พิจารณากำหนดแนวทางแก้ไข

ปัญหาและกำกับดูแลการรับจำนำข้าวเปลือกตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล ตามคำสั่งที่ ๔/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๔ ตามเอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๖๑ ถึง ๒๖๖๒

๕) คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายภูมิ สารผล) เป็นประธานอนุกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาหลักเกณฑ์ วิธีการ ชนิด ปริมาณ และเงื่อนไขการจำหน่ายข้าวสารในโกดังกลางที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกในโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล รวมทั้งข้าวเปลือกและข้าวสารอื่น ๆ ที่คงเหลือของรัฐบาลที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ ต่อตลาดโดยรวม ตลอดจนกำกับดูแลแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการระบายข้าวดังกล่าว และพิจารณากำหนดวิธีการระบายข้าวได้ตามความจำเป็น รวมทั้งการระบายจำหน่ายข้าวสารในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า (AFET) ให้เป็นไปตามแผนการระบายข้าวและให้ค้ำประกันถึงผลกระทบต่อราคาตลาดโดยใช้ระบบการส่งออกเป็นสำคัญ ตามคำสั่งที่ ๕/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๔ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๖๓ ถึง ๒๖๖๔

๖) คณะอนุกรรมการตรวจสอบและติดตามการรับจำนำข้าว มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายภูมิ สารผล) เป็นประธานอนุกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ติดตามและตรวจสอบทุกขั้นตอนของกระบวนการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล ทั้งก่อนและหลังการดำเนินโครงการรับจำนำ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้อย่างรอบคอบ โปร่งใส เป็นธรรม และเป็นประโยชน์ แก่เกษตรกรอย่างแท้จริง ตรวจสอบ ป้องกัน และปราบปรามการทุจริตในการรับจำนำข้าวเปลือก การเก็บรักษาข้าวสารในโรงสีและโกดังกลางให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตามคำสั่งที่ ๖/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๔ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๖๕ ถึง ๒๖๖๖

หลังจากนั้นจำเลยมีคำสั่งปรับปรุงและแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในด้านต่าง ๆ คือ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการระบายข้าวผ่านตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ตามคำสั่งที่ ๗/๒๕๕๔ วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๖๗ ถึง ๒๖๖๘ ปรับปรุงและแต่งตั้งคณะกรรมการในคณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการผลิต (เพิ่มเติม) ตามคำสั่งที่ ๑/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๗๐ ปรับปรุงและแต่งตั้งอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการตลาด (เพิ่มเติม) ตามคำสั่งที่ ๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๗๑ ปรับปรุงและแต่งตั้งอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าว (เพิ่มเติม) ตามคำสั่งที่ ๓/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๗๒ ปรับปรุงและแต่งตั้งอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว (เพิ่มเติม) ตามคำสั่งที่ ๔/๒๕๕๕ ลงวันที่

๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๗๓ ปรับปรุงและแต่งตั้งอนุกรรมการ
ในคณะอนุกรรมการตรวจสอบและติดตามการรับจำนำข้าว (เพิ่มเติม) ตามคำสั่งที่ ๕/๒๕๕๕ ลงวันที่
๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๗๔ ปรับปรุงและแต่งตั้งคณะกรรมการ
ในคณะอนุกรรมการระบายข้าวผ่านตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (เพิ่มเติม) ตามคำสั่งที่
๖/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๗๕ แต่งตั้ง
คณะกรรมการในคณะอนุกรรมการติดตามกำกับดูแลการรับจำนำระดับจังหวัด (เพิ่มเติม) ตามคำสั่งที่
๗/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๗๖ แต่งตั้ง
คณะอนุกรรมการติดตามกำกับดูแลการรับจำนำข้าวกรุงเทพมหานคร ตามคำสั่งที่ ๘/๒๕๕๕ ลงวันที่
๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๗๗ ถึง ๒๖๗๘ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ
ปิดบัญชีโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายรัฐบาล ตามคำสั่งที่ ๙/๒๕๕๕ ลงวันที่
๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๗๙ ถึง ๒๖๘๐ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ
กำกับดูแลการรับจำนำข้าว ตามคำสั่งที่ ๑๐/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖
แผ่นที่ ๒๖๘๑ ถึง ๒๖๘๒ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบและติดตามการรับจำนำข้าว ตามคำสั่งที่
๑๑/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๘๓ ถึง ๒๖๘๔
แต่งตั้งคณะอนุกรรมการติดตามกำกับดูแลและให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ณ จุดรับจำนำ ตามคำสั่ง
ที่ ๑๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๘๕ ถึง ๒๖๘๖
แต่งตั้งคณะอนุกรรมการกำกับดูแลการสั่งสีแปรสภาพและการส่งมอบข้าวสารเข้าโกดังกลาง ตามคำสั่งที่
๑๓/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๕ ตามเอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๘๗ ปรับปรุง
และแต่งตั้งอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการติดตามกำกับดูแลการรับจำนำระดับจังหวัด (เพิ่มเติม)
ตามคำสั่งที่ ๑๔/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๘๘
แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำบัญชีหมุนเวียนและกรอบวงเงินสินเชื่อที่เหมาะสมสำหรับการดำเนิน
โครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายรัฐบาล ตามคำสั่งที่ ๑๕/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๕
เอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๘๙ ถึง ๒๖๙๐

ในการดำเนินโครงการ คณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ และกระทรวงพาณิชย์ ในฐานะ
ฝ่ายเลขานุการ กชช. จะรายงานปัญหาและอุปสรรคเข้าสู่การพิจารณาในที่ประชุมของ กชช. แล้ว
สรุปผลการประชุมเสนอนายกรัฐมนตรีในฐานะประธาน กชช. เพื่อทราบทุกครั้งตามเอกสารหมาย
ล.๓๕๐ แผ่นที่ ๘๗๒๙ ถึง ๙๑๕๘ โดยคณะอนุกรรมการพบปัญหาการสวมสิทธิเกษตรกร การนำข้าว
จากต่างประเทศสวมสิทธิจำนำ ข้าวสูญหาย การออกใบประทวนอันเป็นเท็จ การใช้เอกสารปลอม

การขนข้าวสารโดยไม่ได้รับอนุญาต และในการประชุม กชช. มีการอภิปรายถึงปัญหาการขึ้นทะเบียนเกษตรกร การสวมสิทธิเกษตรกร ความผิดพลาดในการออกใบประทวน ปัญหาการฝากข้าวไว้ที่โรงสีที่เข้าร่วมโครงการ การตรวจพบข้าวขาดบัญชี ปัญหาจากการเปิดจุดรับจำนำนอกพื้นที่ ตามรายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๒๗๑ และตามรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวเอกสารหมาย จ.๘๕ ที่พบปัญหาการทุจริต นอกจากนี้ยังพบการทุจริตในการรับจำนำข้าวโครงการรับจำนำข้าวเปลือกประจำปี ๒๕๕๔ ถึง ๒๕๕๕ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค ๑ ถึงภาค ๙ รวม ๑๐๕ คดี ตามหนังสือของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเอกสารหมาย จ.๘๙ แผ่นที่ ๒๗๒๔ ถึง ๒๗๗๐ โดยมีพลตำรวจเอก วรพงษ์ ชิวปรีชา รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปฏิบัติราชการแทนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ศูนย์ปฏิบัติการอำนวยการตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริตในการรับจำนำข้าวฯ ดำเนินการรวบรวมข้อมูล และตามที่ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง อ่างเอกสารเพิ่มตามคำร้องลงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐ โดยมีการดำเนินคดีผู้กระทำความผิดในข้อหาที่สำคัญ คือ ๑) นำข้าวเข้ามาในประเทศ ๒) ขนย้ายข้าวข้ามเขต ยักยอกข้าว ๓) ฉ้อโกง (สวมสิทธิ) โกงเจ้าหนี้ แจ้งความเท็จ ปลอมเอกสาร ใช้เอกสารปลอม ๔) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ๕) ข้อหาอื่น ๆ เช่น เพลิงไหม้ข้าว ลักทรัพย์ พระราชบัญญัติการค้าข้าวฯ

คณะอนุกรรมการปิดบัญชีได้รายงานผลการปิดบัญชีต่อจำเลยในฐานะประธาน กชช. รวม ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ รายงานว่า เพียงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ มีการใช้เงินรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ประมาณ ๑๑๔,๐๒๐.๘๗ ล้านบาท ค้างชำระหนี้ ๑๑๓,๘๑๔.๑๒ ล้านบาท ตามหนังสือลงวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๖ แผ่นที่ ๑๕๕ ถึง ๑๖๔ ครั้งที่ ๒ รายงานว่า เพียงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖ มีการใช้เงินในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปีการผลิต ๒๕๕๕ และโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ (ครั้งที่ ๑) ประมาณ ๔๙๓,๐๑๔.๔๘ ล้านบาท ค้างชำระหนี้ ๔๔๗,๑๐๓.๓๓ ล้านบาท ตามหนังสือลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๖ แผ่นที่ ๑๖๖ ถึง ๑๗๘ ครั้งที่ ๓ รายงานว่า เพียงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ มีการใช้เงินรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปีการผลิต ๒๕๕๕ และโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ (ครั้งที่ ๑) ประมาณ ๕๖๕,๐๖๘.๙๗ ล้านบาท และมีการค้างชำระหนี้ ๔๗๔,๒๖๕.๘๓ ล้านบาท ตามหนังสือลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๘ แผ่นที่ ๒๓๐ ถึง ๒๔๔

การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกทั้ง ๕ ฤดูกาลผลิต ได้ความว่า ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ มีเกษตรกรนำข้าวเปลือกเข้าร่วมโครงการ ๖.๙๒ ล้านตัน จ่ายเงินให้แก่เกษตรกร ๑๑๘,๖๕๖ ล้านบาท มีรายได้จากการระบายข้าว ๔๙,๓๒๐.๓๐ ล้านบาท โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปี ๒๕๕๕ มีเกษตรกรนำข้าวเปลือกเข้าร่วมโครงการ ๑๔.๘๖ ล้านตัน จ่ายเงินให้แก่เกษตรกร ๒๑๘,๕๕๐.๘๗ ล้านบาท มีรายได้จากการระบายข้าว ๖๒,๗๖๘.๔๖ ล้านบาท โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ ครั้งที่ ๑ และที่ ๒ มีเกษตรกรนำข้าวเปลือกเข้าร่วมโครงการ ๒๒.๓๕ ล้านตัน จ่ายเงินให้แก่เกษตรกร ๓๕๐,๕๑๗.๒๒ ล้านบาท มีรายได้จากการระบายข้าว ๗๔,๕๖๓.๒๕ ล้านบาท และโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๖/๕๗ มีเกษตรกรนำข้าวเปลือกเข้าร่วมโครงการ ๑๑.๖๔ ล้านตัน จ่ายเงินให้แก่เกษตรกร ๑๙๑,๒๘๗.๘๒ ล้านบาท มีรายได้จากการระบายข้าว ๒๐,๙๘๑.๙๑ ล้านบาท รวมแล้วมีเกษตรกรนำข้าวเปลือกเข้าร่วมโครงการ ๕๕.๗๗ ล้านตัน จ่ายเงินให้แก่เกษตรกร ๘๗๘,๓๘๙.๒๓ ล้านบาท และมีรายได้จากการระบายข้าว ๒๐๗,๖๓๓.๙๒ ล้านบาท

ในเรื่องการระบายข้าวที่รับจำนำตามโครงการรัฐบาลจำเลยรวมทั้งโครงการอื่นที่อยู่ในความครอบครองของรัฐบาล มีคณะกรรมการพิจารณาระบายข้าวเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การระบายข้าวในสต็อกของรัฐบาลที่ได้รับความเห็นชอบจากประธาน กชช. โดยจำเลยในฐานะประธาน กชช. มีคำสั่งแต่งตั้งให้ นายภูมิ สารผล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวตั้งแต่วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๔ ต่อมาจำเลยได้แต่งตั้ง นายบุญทรง เตริยาภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวแทน นายภูมิ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ และแต่งตั้ง พันตรี วีระวุฒิ วัจนะพุกกะ เป็นอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวทั้ง ๒ ชุดดังกล่าว เมื่อ นายบุญทรง ถูกปรับออกจากตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์แล้ว ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง นายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และทำหน้าที่เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวตั้งแต่วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ จนคณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ในการประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๕๔ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบยุทธศาสตร์การระบายข้าวในสต็อกของรัฐบาล ซึ่งกำหนดให้ระบายข้าว ๕ วิธี คือ ๑) เจริญขายแบบรัฐต่อรัฐ (G to G) กับผู้แทนหน่วยงานของรัฐบาลหรือที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลของทุกประเทศรวมทั้งรัฐวิสาหกิจ ๒) ขายในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (AFET) ๓) ขายเป็นการทั่วไป ให้แก่

ผู้ประกอบการในประเทศ ๔) ขายให้แก่องค์กรและหน่วยงานในและต่างประเทศเพื่อสาธารณประโยชน์ ๕) บริจาคในกรณีที่เหมาะสมเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ ที่ประชุมยังมีมติเห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการระบายข้าว มีอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศเป็นประธานคณะกรรมการ ผู้แทนกรมการค้าภายใน ผู้แทน ธ.ก.ส. ผู้แทน อคส. และรองอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศที่ได้รับมอบหมายเป็นคณะกรรมการ มีผู้อำนวยการสำนักบริหารการค้าข้าวเป็นผู้ช่วยเลขานุการ มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินการระบายข้าวเปลือกและข้าวสารอื่น ๆ รวมถึงการเจรจาต่อรองการเสนอซื้อให้ได้ราคาและปริมาณ แล้วนำเสนอประธานอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวให้ความเห็นชอบ ตามรายงานการประชุมของคณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว เอกสารหมายเลข ๖๒๖ แผ่นที่ ๖๔๖๒๑ ถึง ๖๔๖๓๔ นายภูมิ ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวมีคำสั่งคณะกรรมการพิจารณาระบายข้าวที่ ๑/๒๕๕๔ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการระบายข้าว ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๔ ตามเอกสารหมายเลข ๖๘๕ แผ่นที่ ๑๘๗๐ ในวันเดียวกันนั้น นายภูมิ มีหนังสือเสนอยุทธศาสตร์การระบายข้าวให้จำเลยในฐานะประธาน กชช. พิจารณาให้ความเห็นชอบ ซึ่งจำเลยได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๔ ตามเอกสารหมายเลข ๖๒๖๓ แผ่นที่ ๖๔๖๓๕ ถึง ๖๔๖๔๔ ต่อมากระทรวงพาณิชย์ มีหนังสือฉบับลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๔ และวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔ เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบให้อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศเป็นผู้ดำเนินการเจรจาขายข้าวตามโครงการรับจำนำของรัฐบาลและข้าวในสต็อกของรัฐบาลกับผู้แทนหน่วยงานของรัฐบาลหรือที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลของประเทศ โดยให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การระบายข้าวในสต็อกของรัฐบาลที่ได้รับความคิดเห็นชอบจากประธาน กชช. แล้วให้อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศนำผลการเจรจาต่อรองสุดท้ายในเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ปริมาณ ราคา การชำระเงิน การส่งมอบ และค่าประกันภัยสินค้า เป็นต้น เสนอประธานอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวให้ความเห็นชอบ กับมอบหมายให้อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศเป็นผู้ลงนามในสัญญาซื้อขายในนามของรัฐบาลไทย ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบตามที่เสนอ ต่อมามีการขายข้าวแบบรัฐต่อรัฐ (G to G) ดังนี้

สัญญาฉบับที่ ๑ ลงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๔ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กับบริษัท GSSG IMP.& EXP.CORP. (GSSG) ตกลงซื้อขายข้าวไทยทุกชนิดในสต็อกของรัฐบาลไทย พืชผลปีการผลิต ๒๕๔๘/๔๙ ถึงปีการผลิต ๒๕๕๒/๕๓ ปริมาณ ๒,๑๙๕,๐๐๐ ตัน ราคา ณ หน้าคลังสินค้า (Ex warehouse) ถัวเฉลี่ยทุกชนิดข้าว ต้นละ ๑๐,๐๐๐ บาท เงื่อนไขการชำระเงินเป็นแบบ L/C ชนิดเพิกถอนไม่ได้เต็มจำนวนครอบคลุมมูลค่าข้าวตามสัญญาทั้งหมด กำหนดส่งมอบ ๑๐ เดือน มีข้อตกลงว่าข้าวที่ส่งมอบต้องใช้เพื่อการบริโภคภายในประเทศของผู้ซื้อเป็นหลัก

แต่ผู้ซื้ออาจจัดส่งข้าวให้ประเทศที่สามในรูปแบบการค้าหรือการบริจาคได้ ตามเอกสารหมายเลข ๑๙๓ แผ่นที่ ๔๔๕๐ ถึง ๔๔๕๕

สัญญาฉบับที่ ๒ ลงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๔ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กับบริษัท GSSG IMP.& EXP.CORP. ตกลงซื้อขายข้าวนาปี ปีการผลิตใหม่ ๒๕๕๔/๕๕ ปริมาณ ๒,๐๐๐,๐๐๐ ตัน บวก/ลบร้อยละ ๑๐ ราคารวมน้ำหนักกระสอบ ณ หน้าคลังสินค้า (Ex Warehouse) ประกอบด้วยข้าวขาว ๕ เปอร์เซ็นต์ ตันละ ๑๖,๙๕๐ บาท ข้าวหนึ่ง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ตันละ ๑๗,๒๕๐ บาท ปลายข้าวหอมมะลิ ตันละ ๑๔,๖๕๐ บาท และปลายข้าวขาว ตันละ ๑๓,๖๕๐ บาท เงื่อนไขการชำระเงินเป็นแบบ L/C ชนิดเพิกถอนไม่ได้ เต็มจำนวนครอบคลุมมูลค่าข้าวตามสัญญาทั้งหมด กำหนดส่งมอบภายใน ๑๐ เดือน ตามเอกสารหมายเลข ๑๙๓ แผ่นที่ ๔๔๔๔ ถึง ๔๔๔๙

ต่อมาได้มีการแก้ไขสัญญาทั้ง ๒ ฉบับดังกล่าวรวม ๕ ครั้ง โดยเพิ่มวิธีการชำระเงินอีก ๒ วิธี คือการชำระเงินล่วงหน้า โดยโอนเงินผ่านธนาคาร (SWIFT) หรือชำระด้วยแคชเชียร์เช็คในรูปเงินบาท ออกโดยธนาคารที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย สัญญาฉบับที่ ๑ แก้ไขเงื่อนไขปริมาณการรับมอบข้าวจาก ๒๐๐,๐๐๐ ตันต่อเดือน เป็น ๑๘๐,๐๐๐ ตันต่อเดือน และขยายเวลารับมอบข้าวออกไป ๓ เดือน และต่อมาขยายระยะเวลาการรับมอบข้าวอีก ๒ ครั้ง สัญญาฉบับที่ ๒ มีการแก้ไขสัญญาโดยเพิ่มปริมาณ ปลายข้าวหอมอีก ๒๕๐,๐๐๐ ตัน รวมเป็น ๒,๒๕๐,๐๐๐ ตัน เพิ่มระยะเวลาการรับมอบข้าวอีก ๒.๕ เดือน และแก้ไขเงื่อนไขปริมาณการรับมอบข้าวขั้นต่ำจากเดิมที่กำหนดว่า ๒๐๐,๐๐๐ ตันต่อเดือน เป็นไม่กำหนดปริมาณการรับมอบข้าวขั้นต่ำ เพิ่มชนิดข้าวหอมมะลิ ๕๐๐,๐๐๐ ตัน โดยให้รวมอยู่ใน ปริมาณตามสัญญาและขอขยายระยะเวลาการรับมอบอีก ๑ เดือน และเพิ่มชนิดข้าวขาว ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ปริมาณ ๕๐,๐๐๐ ตัน โดยให้รวมอยู่ในปริมาณตามสัญญาเดิม

สัญญาฉบับที่ ๓ สัญญาซื้อขายข้าวไทย ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ระหว่าง กรมการค้า ต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กับบริษัท GSSG IMP.& EXP.CORP. ตกลงซื้อขายข้าวขาว ๕ เปอร์เซ็นต์ ปริมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ตัน และปลายข้าวเอวันเลิศ ปริมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ตัน ในคลังข้าว ของรัฐบาลไทย ปีการผลิต ๒๕๕๕ ปริมาณน้ำหนักรวม ๑ ล้านตัน เงื่อนไขการชำระเงิน ๓ วิธี คือ ชำระแบบ L/C ชนิดเพิกถอนไม่ได้ หรือโอนเงินผ่านธนาคาร หรือแคชเชียร์เช็ค กำหนดการส่งมอบ ข้าวภายใน ๓๐ วัน นับจากวันที่ระบุในการเปิด L/C ในนามผู้ซื้อ หรือนับจากวันที่ผู้ขายได้รับการโอน ชำระเงินหรือแคชเชียร์เช็คจากผู้ซื้อให้เสร็จสิ้นภายใน ๑๐ เดือน ปริมาณการรับมอบขั้นต่ำ ๑๐๐,๐๐๐ ตันต่อเดือน ข้าวที่ส่งมอบตามสัญญาเพื่อการบริโภคภายในประเทศของผู้ซื้อเป็นหลัก แต่ผู้ซื้ออาจส่งข้าว

ให้แก่ประเทศที่สามในรูปแบบการค้าหรือการบริจาคนั้น ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๓ แผ่นที่ ๔๔๓๗ ถึง ๔๔๔๓ ต่อมา มีการแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาฉบับที่ ๓ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๕ โดยขอเพิ่มข้าวขาว ๕ เปอร์เซนต์ อีกร ๑,๓๐๐,๐๐๐ ตัน รวมเป็น ๒,๓๐๐,๐๐๐ ตัน ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๑ แผ่นที่ ๓๗๙๔ ถึง ๓๗๙๖

สัญญาฉบับที่ ๔ สัญญาซื้อขายข้าวไทย ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๕ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กับบริษัท Hainan grain. (Hainan) ตกลงซื้อขายปลายข้าวเหนียว ปริมาณ ๖๕,๐๐๐ ตัน ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๓ แผ่นที่ ๔๔๕๖ ถึง ๔๔๖๑

สัญญาฉบับที่ ๕ สัญญาซื้อขายข้าวไทย ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๖ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กับบริษัท Hikou Liangmao Cereal and Oils Trading Co.,Ltd. ตกลงซื้อขายข้าวไทยปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ และปีการผลิต ๒๕๕๕ ปริมาณ ๓,๐๐๐,๐๐๐ ตัน ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๒ แผ่นที่ ๒๙๔๕ ถึง ๓๙๕๑

สัญญาฉบับที่ ๖ สัญญาซื้อขายข้าวไทย ลงวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๖ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กับบริษัท Haikou Liangyunlai Cereals and Oils Trading Co.,Ltd. ตกลงซื้อขายข้าวไทย ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ปีการผลิต ๒๕๕๕ และปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ ปริมาณ ๒,๐๐๐,๐๐๐ ตัน ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๒ แผ่นที่ ๔๐๒๘ ถึง ๔๐๓๔

สัญญาฉบับที่ ๗ สัญญาซื้อขายข้าวไทย ลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กับบริษัท Hainan Province Land Reclamation Industrial Development and Construction General Corporation ตกลงซื้อขายข้าวไทย ปีการผลิต ๒๕๕๙/๕๐ ถึงปีการผลิต ๒๕๕๒/๕๓ ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ปีการผลิต ๒๕๕๕ และปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ ปริมาณ ๔,๐๐๐,๐๐๐ ตัน ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๒ แผ่นที่ ๔๑๑๘ ถึง ๔๑๒๕

สัญญาฉบับที่ ๘ สัญญาซื้อขายข้าวไทย ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๖ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กับบริษัท Hainan Land Reclamation Commerce and Trade Group Co.,Ltd. ตกลงซื้อขายข้าวไทย ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ปีการผลิต ๒๕๕๕ และปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ ปริมาณ ๕,๐๐๐,๐๐๐ ตัน ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๒ แผ่นที่ ๔๑๖๐ ถึง ๔๑๖๖

สัญญาฉบับที่ ๙ สัญญาซื้อขายข้าวไทย ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กับบริษัท COFCO Corporation ตกลงซื้อขายข้าวไทย ๕ ชนิด ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ข้าวปทุมธานี ข้าวเหนียว ข้าวขาว และปลายข้าว ปริมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐ ตัน ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๒ แผ่นที่ ๔๒๐๒ ถึง ๔๒๐๘

สัญญาฉบับที่ ๑๐ สัญญาซื้อขายข้าวไทย ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๕ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กับสาธารณรัฐโกตดิวัวร์ ตกลงซื้อขายข้าวไทย ๔ ชนิด ได้แก่ ปลายข้าว ๕ เปอร์เซ็นต์ ข้าวหอมมะลิ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ คุณภาพบี ข้าวหอมมะลิเอวันเลิศ ข้าวหอมมะลิเอวันเลิศพิเศษ ปริมาณ ๒๔๐,๐๐๐ ตัน ตามเอกสารหมายเลข จ.๘๕ แผ่นที่ ๑๙๓๒ ถึง ๑๙๕๒

โครงการข้าวสารบรรจุถุง กขช. และคณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว มีมติเห็นชอบให้นำข้าวในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลจำหน่ายให้แก่ อคส. เพื่อนำไปบรรจุถุงจำหน่ายให้แก่ประชาชนทั่วไปในราคาต่ำกว่าราคาตลาด ตามช่องทางตลาดทั่วไป ตามโครงการธงฟ้าราคาประหยัดและร้านถูกใจช่วยเหลือค่าครองชีพ รวม ๔ ครั้ง ดังนี้

๑. กขช. มีมติในการประชุม กขช. ครั้งที่ ๒/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ อนุมัติให้นำข้าวสาร ๕ เปอร์เซ็นต์ ๑๐๐,๐๐๐ ตัน โดย อคส. เป็นผู้ดำเนินการและได้รับค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพ การบรรจุ และกระจายสินค้าไม่เกินถุงละ ๓๐ บาท และมอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกข้าวสารคุณภาพดีและกำหนดราคาจำหน่ายให้แก่ อคส. และราคาที่จำหน่ายแก่ประชาชน คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวมีมติในการประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ กำหนดราคาจำหน่ายแก่ อคส. ตันละ ๑๓,๗๕๐ บาท ต่อมาที่ประชุม กขช. มีมติในการประชุม กขช. ครั้งที่ ๑/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ให้นำข้าวสาร ๕ เปอร์เซ็นต์ ที่ได้อนุมัติให้ อคส. ไปว่าจ้างผู้ปรับปรุงคุณภาพข้าวบรรจุข้าวและกระจายสินค้าไว้แล้วดังกล่าวมาจัดทำข้าวถุงธงฟ้าราคาประหยัด ๕๐,๐๐๐ ตัน โดยให้นำไปบรรจุถุงละ ๕ กิโลกรัม และให้ปรับลดราคาข้าวเหลือถุงละ ๓๘.๑๒๕ บาท แล้วนำไปจำหน่ายปลายทางไม่เกินถุงละ ๗๐ บาท เพื่อลดค่าครองชีพของประชาชนตามโครงการธงฟ้าของกรมการค้าภายใน ส่วนข้าวที่เหลืออีก ๕๐,๐๐๐ ตัน ที่ประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว ครั้งที่ ๓/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ มีมติให้ปรับลดราคาทุนเหลือตันละ ๗,๖๒๕ บาท

๒. คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวมีมติในการประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๕ เห็นชอบให้นำข้าวขาว ๕ เปอร์เซ็นต์ ๑๐๐,๐๐๐ ตัน ไปบรรจุถุงละ ๕ กิโลกรัม โดยคิดราคาถุงละ ๓๗.๖๒๕ บาท แล้วนำไปจำหน่ายแก่ประชาชนในราคาไม่เกินถุงละ ๗๐ บาท

๓. กขช. มีมติในการประชุม ครั้งที่ ๓/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕ อนุมัติให้นำข้าว ๕๐๐,๐๐๐ ตัน โดยมีข้าวขาว ๕ เปอร์เซ็นต์ ๔๐๐,๐๐๐ ตัน และข้าวเหนียวขาว ๑๐ เปอร์เซ็นต์ เมล็ดยาว ๑๐๐,๐๐๐ ตัน คิดราคาข้าวทั้งสองชนิดในราคาเดียวกับที่ราคา ๗.๖๒๕ บาท ต่อถุง ๑ กิโลกรัม และ ๓๘.๑๒๕ บาท ต่อถุง ๕ กิโลกรัม ตามลำดับ โดยให้นำไปจำหน่ายแก่

ประชาชนถุงละ ๑ กิโลกรัม ในราคาไม่เกิน ๑๕ บาท และถุงละ ๕ กิโลกรัม ในราคาไม่เกิน ๗๐ บาท โดยให้เบิกจ่ายค่าดำเนินการเป็นข้าวสารจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลตามมูลค่าเท่ากับค่าใช้จ่ายดำเนินการ ตามรายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๒๗๑ แผ่นที่ ๒๕ ถึง ๕๘ และ ๘๓ ถึง ๘๗

๔. คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว ครั้งที่ ๗/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๕ มีมติที่ประชุมเห็นชอบให้นำข้าวขาว ๕ เปอร์เซ็นต์ และข้าวเหนียวขาว ๑๐ เปอร์เซ็นต์ เมล็ดยาวจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลมาจำหน่ายให้แก่ อคส. ปริมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ตันต่อเดือน รวมระยะเวลา ๖ เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๕๖ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๕๖ รวม ๑,๘๐๐,๐๐๐ ตัน โดยคิดราคาข้าวทั้งสองชนิดในราคาเดียวที่ตันละ ๗,๖๒๕ บาท ตามที่ กชช. ได้มีมติในการประชุม ครั้งที่ ๓/๒๕๕๕ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ตามรายงานการประชุมเอกสารหมาย ล.๓๒๙ แผ่นที่ ๒๕๗๔ ถึง ๒๕๙๒

คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว ประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๖ มีมติให้ระงับโครงการข้าวสารบรรจุถุงไว้ก่อน กับให้ อคส. รายงานปริมาณข้าวสารที่เบิกจากคลังเพื่อบรรจุถุงและจัดจำหน่ายไปแล้วภายในวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมาย ล.๓๒๙ แผ่นที่ ๒๖๘๕ ถึง ๒๗๑๓ และตามรายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีการจัดทำข้าวสารบรรจุถุงของ อคส. ลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๗ ได้ความว่ากระทรวงพาณิชย์ มีคำสั่งที่ ๖๙๒/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อรายงานให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ทราบ จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ความว่าโครงการข้าวสารบรรจุถุงมีการอนุมัติให้นำข้าวสารมาดำเนินโครงการดังกล่าว ๒,๕๐๐,๐๐๐ ตัน ส่งมอบข้าวสารแก่ อคส. เพื่อนำไปปรับปรุงคุณภาพแล้ว ๑,๑๑๐,๙๐๐.๘๖๘ ตัน มีการจำหน่ายข้าวสารที่ปรับปรุงบรรจุถุงแล้ว ๕๙๐,๕๙๖.๙ ตัน นำข้าวสารที่รับมอบชำระเป็นค่าจ้างปรับปรุง ๒๔,๐๙๐.๕๒๔ ตัน คงเหลือข้าวสารที่อยู่ให้ผู้รับจ้างปรับปรุงคุณภาพ ๔๙๖,๒๑๓.๔๔๔ ตัน และวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖ อคส. มีหนังสือถึงผู้รับจ้างปรับปรุงคุณภาพทุกรายให้ส่งมอบข้าวสารที่เบิกไปคืนแก่ อคส. ให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๖ แต่ในขณะที่คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบยังไม่สามารถเรียกคืนข้าวสารที่โรงสีเบิกไปปรับปรุงได้เสร็จสิ้น ตามรายงานเอกสารหมาย ล.๒๙๖ แผ่นที่ ๑๗๖๑ ถึง ๑๗๙๒

ต่อมามีประชาชนร้องเรียนต่อคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา ว่าไม่สามารถหาซื้อข้าวสารบรรจุถุงจากโครงการดังกล่าวได้ ประธานกรรมการการเกษตรและสหกรณ์มีคำสั่งแต่งตั้ง

คณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อร้องเรียนโดยมีพลตำรวจโท ยุทธนา ไทยภักดี ประธานอนุกรรมการติดตามตรวจสอบการระบายข้าวฯ วุฒิสภา ไปทำการตรวจสอบ ตามความเห็นของประธานอนุกรรมการเกษตรและสหกรณ์ และประธานอนุกรรมการติดตามตรวจสอบการระบายข้าวฯ เอกสารหมายเลข ๒๗๓ พบว่าในการนำข้าวสารของรัฐบาลไปจำหน่ายให้แก่ อคส. เพื่อนำไปบรรจุถุงจำหน่ายแก่ประชาชนทั่วไปในราคาต่ำกว่าราคาตลาด ตามโครงการธงฟ้าราคาประหยัด และร้านถูกใจเพื่อช่วยเหลือค่าครองชีพของประชาชน นั้น ตั้งแต่นโยบายในการระบายข้าวของ กขช. ที่เอื้อและเปิดช่องให้ระเบียบขั้นตอนปฏิบัติทำให้มีการทุจริตได้ง่าย ทั้งนโยบายดังกล่าวเป็นเพียงข้ออ้างเพื่อเป็นช่องทางในการทุจริต เพราะจากการตรวจสอบพบว่าข้าวสารบรรจุถุงตรา อคส. ไม่มีจำหน่ายในร้านค้าทั่วไป ส่วนข้าวสารบรรจุถุงในร้านธงฟ้าและร้านค้าถูกใจมีจำหน่ายในปริมาณเล็กน้อย อีกทั้งบุคคลและคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการระบายข้าวทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจนที่จะประสานและเอื้อประโยชน์ต่อกันอย่างเป็นระบบ เช่น การแต่งตั้งกรรมการ อนุกรรมการ และเลขานุการรัฐมนตรีซึ่งร่วมกำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีระบายข้าว ต่อมาวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๖ วุฒิสภาได้เปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริง โดยแจ้งปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๑ มี นายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ขณะนั้นเป็นผู้ชี้แจง

ช่วงระยะเวลาก่อนและระหว่างการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก มีองค์กร หน่วยงาน และนักวิชาการแจ้งเตือนจำเลยให้รับทราบประเด็นปัญหาและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินโครงการและปัญหาด้านการเงินจากผลขาดทุนสะสมอาจสร้างผลกระทบต่องบประมาณแผ่นดินและระบบการคลังของประเทศ คือ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีหนังสือด่วนที่สุด ที่ ตผ ๐๐๑๒/๔๒๑๖ ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔ ถึงจำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรี มีสาระสำคัญว่ารัฐบาลมีภาระขาดทุนจากการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่ผ่านมา ทำให้มีหนี้ค้างชำระธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจำนวนมาก ปริมาณข้าวคงเหลืออยู่ในคลังสินค้าเป็นเวลานานเนื่องจากการระบายข้าวมีความล่าช้า การดูแลและบริหารจัดการไม่เหมาะสม ทำให้ข้าวเสื่อมคุณภาพโดยแนบเอกสารสำคัญ ๒ ฉบับ ให้จำเลยใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับปรุงการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก คือ รายงานการตรวจสอบการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๔๘/๔๙ และ ๒๕๔๙/๕๐ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙ แผ่นที่ ๒๖๑ ถึง ๔๑๒ และสรุปประเด็นปัญหาและความเสี่ยงสำคัญที่พบจากการตรวจสอบการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฉบับลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๔ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙ แผ่นที่ ๔๑๓

ถึง ๔๔๑ วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ สำนักงาน ป.ป.ช. มีหนังสือ ด่วนมาก ที่ ๐๐๐๓/๐๑๑๘ ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ เสนอแนวทางแก้ปัญหาการทุจริตจากการแทรกแซงตลาดข้าวด้วยวิธีการรับจำนำ เพื่อให้จำเลยและคณะรัฐมนตรีนำไปประกอบการพิจารณา โดยมีสาระสำคัญว่ามีปัญหาการทุจริตในทุกขั้นตอนของกระบวนการรับจำนำข้าวเปลือก ผู้ได้รับประโยชน์จากนโยบายเป็นเพียงบุคคลบางกลุ่ม รัฐบาลควรยกเลิกโครงการเพราะจะนำไปสู่การทุจริตหรือการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และอ้างถึงหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ๐๐๐๒/๐๑๑๐ ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งเคยแจ้งเตือนว่าการที่รัฐมีข้าวค้างสต็อกอยู่เป็นจำนวนมากจะก่อให้เกิดความเสียหายอาจมีความผิดฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ โดยแนบรายงานการวิจัยโครงการศึกษามาตรการแทรกแซงตลาดข้าวเพื่อป้องกันการทุจริตของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัญหาทุจริตในโครงการรับจำนำข้าวสมัยรัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีบริษัทเพรซิเดนท อะกรี เทคดิง จำกัด หรือบริษัทสยามอินดิగా จำกัด ของ นายอภิชาติ หรือเสี่ยเปียง จันทรสกุลพร กับพวก มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริตในโครงการรับจำนำข้าว ตามเอกสารหมาย จ.๑ แผ่นที่ ๒๓ และ ๒๔ ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีหนังสือ ที่ ฝนร/๖๐๓๒ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงจำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรี สรุปบทเรียนที่ทำให้การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในอดีตไม่ประสบผลสำเร็จเพื่อจำเลยใช้เป็นแนวทางป้องกันความเสียหายหรือการทุจริตต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยแนบเอกสารเสนอประเด็นปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนจากการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่ผ่านมา และเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพโดยสร้างระบบการประมูลข้าวสารให้มีความโปร่งใสมากขึ้น ตามเอกสารหมาย จ.๕๘ แผ่นที่ ๑๖๕๕ ถึง ๑๖๕๙/๑ ถึง ๒๔ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ตผ ๐๐๑๒/๐๐๖๗ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๕ ถึงจำเลยเป็นครั้งที่ ๒ ชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่สอดคล้องกับผลการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ตามเอกสารหมาย จ.๙ แผ่นที่ ๒๕๐ และ ๒๕๑ สำนักงาน ป.ป.ช. มีหนังสือที่ ปช ๐๐๐๓/๐๑๑๘ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๕ ถึงจำเลย เสนอแนะการป้องกันการทุจริตในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. พบว่าการดำเนินโครงการได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ อย่างมากมาย ดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการทุจริตทั้งในเชิงนโยบาย และในส่วนของขั้นตอนและกระบวนการดำเนินโครงการ พร้อมกับแนบข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันการทุจริตตามเอกสารหมาย จ.๗ แผ่นที่ ๒๐๑ ถึง ๒๑๓ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีหนังสือด่วนที่สุดที่ ตผ ๐๐๑๒/๕๒๔๗ ลงวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๕ ถึงจำเลยครั้งที่ ๓ ชี้ให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงตามที่ท้วงติงและเสนอแนะ โดยเน้นย้ำให้เห็นว่าปัญหาการทุจริตและความไม่โปร่งใสในกระบวนการ

และขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานตามโครงการตามเอกสารหมาย จ.๙ แผ่นที่ ๒๕๔ และ ๒๕๕ และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ตผ ๐๐๑๒/๐๒๘๐ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๗ ถึงจำเลยเป็นครั้งที่ ๔ ว่า จากการตรวจสอบโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลตั้งแต่โครงการปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ เป็นต้นมา พบว่ามีความเสี่ยงความไม่โปร่งใสและน่าเชื่อว่ามีการทุจริตสูง มีผลขาดทุนจำนวนหลายแสนล้านบาท ทำให้เกิดความเสียหายต่องบประมาณแผ่นดินและขาดความยั่งยืนในการพัฒนาการผลิตข้าว จึงขอให้รัฐบาลพิจารณาทบทวนและยุติการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในฤดูกาลผลิตต่อไป ตามเอกสารหมาย จ.๙ แผ่นที่ ๒๕๖ ถึง ๔๗๕

นอกจากนี้ยังมีการตั้งกระทู้และการอภิปรายไม่ไว้วางใจเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกและการระบายข้าว กล่าวคือ มีการตั้งกระทู้ถามโดย นายวรงค์ เดชกิจวิกรม หลายวาระ คือ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๕ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ วันที่ ๑๐ และวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖ การตั้งกระทู้ถามโดย นายอลงกรณ์ พลบุตร เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๕ และการตั้งกระทู้ถามโดย นายวัชระ เพชรทอง เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕ อีกทั้งยังมีการอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีระหว่างวันที่ ๒๕ ถึงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ประเด็นเรื่องการทุจริตในโครงการรับจำนำข้าวและการระบายข้าวแบบรัฐต่อรัฐ มีการอภิปรายถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการทุจริตในการระบายข้าวแบบรัฐต่อรัฐของบริษัทสยามอินดิโก จำกัด นายอภิชาติ จันทรสกุลพร กับพวก ตามเอกสารหมาย จ.๔๓ แผ่นที่ ๘๑๔ ถึง ๑๑๕๗ เอกสารหมาย จ.๒๘๕ แผ่นที่ ๑๘๔ ถึง ๓๔๖ และ นายวรงค์ ได้อภิปรายในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรพิจารณางบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมาย จ.๔๓ แผ่นที่ ๙๑๐ ถึง ๙๖๖

ต่อมา นายสมศักดิ์ โกศัยสุข หัวหน้าพรรคการเมืองใหม่ มีหนังสือร้องทุกข์กล่าวโทษต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ขอให้ไต่สวนข้อเท็จจริงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลจำเลย ตามหนังสือพรรคการเมืองใหม่ ที่ ก.ม.ม. ๑๐๕/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๘๓ แผ่นที่ ๑ ถึง ๑๕๖ นายวรงค์ เดชกิจวิกรม ได้ยื่นหนังสือร้องทุกข์กล่าวโทษ กล่าวหาจำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรี นายบุญทรง เตริยาภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เกี่ยวข้องต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ว่าทุจริตในโครงการรับจำนำข้าวและระบายข้าว ตามหนังสือพรรคประชาธิปัตย์ ที่ พิเศษ/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๘๓ แผ่นที่ ๑๕๗ ถึง ๑๙๔ และ นายมงคลกิตติ์ สุขสินธารานนท์ ตัวแทนภาคีเครือข่ายต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของชาติ ได้ยื่นหนังสือต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ขอให้ตรวจสอบการทุจริตในโครงการรับจำนำข้าว ตามหนังสือภาคีเครือข่ายต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

ของชาติ ต่วนที่สุด ที่ กตช ๓๖๔/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ เอกสารหมาย จ.๘๓ แผ่นที่ ๑๙๕ ถึง ๒๑๐ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติในการประชุม ครั้งที่ ๔๒๗ - ๘๕/๒๕๕๕ วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๕ ว่าคำกล่าวหาในประเด็นเรื่องการระบายข้าวแบบรัฐต่อรัฐได้ระบุข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงได้ จึงให้ดำเนินการไต่สวน นายบุญทรง เตริยาภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เพียงรายเดียวก่อน ต่อมา นายสุพจน์ ศรีงามเมือง เจ้าพนักงานปราบปรามการทุจริตชำนาญการ มีบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๕ ถึงผู้อำนวยการสำนักไต่สวนการทุจริตภาคการเมือง ๑ ว่าขอให้นำเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาดำเนินการไต่สวนจำเลยและ นายบุญทรง ไปในคราวเดียวกัน คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีการประชุม ครั้งที่ ๔๒๙ - ๘๗/๒๕๕๕ วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ และมีมติยืนตามมติเดิมที่ให้ไต่สวน ข้อเท็จจริงเฉพาะ นายบุญทรง เพียงรายเดียวก่อน หลังจากนั้น คณะอนุกรรมการไต่สวนได้ทำการไต่สวน แล้วพบว่ามิบุคคลเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในการระบายข้าวเพิ่มเติมอีกรวม ๑๑๑ ราย ต่อมาวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๕ ศาสตราจารย์พิเศษวิชา มหาคุณ ประธานอนุกรรมการไต่สวน มีบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ ถึงประธานกรรมการ ป.ป.ช. ว่าจากการไต่สวน พบว่าจำเลยในฐานะประธาน กชช. ได้ทราบถึงความเสียหายจากการดำเนินโครงการรับจำนำข้าว แต่ไม่ระงับยับยั้ง อันอาจเป็นมูลความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เห็นสมควรนำเสนอ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงจำเลย คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติในการประชุม ครั้งที่ ๕๓๗ - ๕/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ รับเรื่องไว้พิจารณาและมอบหมายให้ คณะอนุกรรมการไต่สวนดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงจำเลยตามข้อกล่าวหาดังกล่าว ตามเอกสารหมาย จ.๓ แผ่นที่ ๕๙ ถึง ๘๕ ต่อมา นายสุพจน์ ศรีงามเมือง ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๗ ถึงผู้อำนวยการสำนักไต่สวนการทุจริตภาคการเมือง ๑ ว่าประธานวุฒิสภาส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีมีการเข้าชื่อร้องขอเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนจำเลยออกจาก ตำแหน่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๘ ขอให้นำเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาดำเนินการไต่สวน ข้อเท็จจริงและแต่งตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวน คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติในการประชุม ครั้งที่ ๕๓๙ - ๗/๒๕๕๗ วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๗ ให้รับพิจารณาโดยให้รวมดำเนินการกับการไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีจำเลยถูกกล่าวหาว่าไม่ระงับยับยั้งโครงการรับจำนำข้าว ตามเอกสารหมาย จ.๔ แผ่นที่ ๘๖ ถึง ๑๔๔ หลังจากดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้ว ในการประชุมครั้งที่

๕๘๕ - ๕๓/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติเป็นเอกฉันท์ว่าการกระทำของจำเลยมีมูลความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต และให้ส่งรายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงพร้อมเอกสารประกอบไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีจำเลยต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามเอกสารหมายเลข ๓๘๘๒ แผ่นที่ ๓๘๘๒ อัยการสูงสุดมีหนังสือที่ อส ๐๐๑๐.๕/๘๔๑๒ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๗ แจ้งข้อไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ถึงประธานกรรมการ ป.ป.ช. ตามเอกสารหมายเลข ๓๘๘๓ ถึง ๓๘๘๗ พร้อมทั้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต่อมาคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติในการประชุมครั้งที่ ๕๙๙ - ๖๗/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๗ เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการผู้แทนฝ่ายคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อร่วมพิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์และรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์แล้วส่งให้อัยการสูงสุดตามเอกสารหมายเลข ๓๘๘๘ ถึง ๓๘๘๕ คณะทำงานร่วมระหว่างอัยการสูงสุดและคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ดำเนินการตามหน้าที่แล้ว มีมติว่าได้ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานตามข้อไม่สมบูรณ์เสร็จสิ้นแล้ว และให้ส่งอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อไป ตามเอกสารหมายเลข ๓๙๙ โจทก์จึงฟ้องจำเลยต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นคดีนี้

คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยประการแรกว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ จำเลยต่อสู้ว่า โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นนโยบายของรัฐบาล คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่มีอำนาจไต่สวนจำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารในการใช้อำนาจบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งเป็นการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีและ กชช. จึงไม่อาจดำเนินคดีแก่จำเลยโดยลำพังได้ เห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะเกิดเหตุบัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” แสดงว่าองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยแบ่งแยกออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ บริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ที่รัฐธรรมนูญแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็นแต่ละฝ่ายโดยให้มีอำนาจหน้าที่แตกต่างกันไปนั้นมีเจตนารมณ์เพื่อให้เป็น

กลไกตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน และเมื่อพิจารณาพรรคสองของบทบัญญัติมาตราดังกล่าวที่ว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล...ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” แสดงว่าการใช้อำนาจขององค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแต่ละฝ่ายย่อมต้องเป็นไปตามบทกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ และย่อมถูกตรวจสอบการใช้อำนาจที่ว่านี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบทางการเมืองโดยองค์กรทางการเมืองด้วยตนเองหรือการตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการหรือศาล ตามแต่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติกลไกในการตรวจสอบไว้ โดยฝ่ายบริหารซึ่งจำเป็นหัวหน้านั้น จะมีทั้งคณะรัฐบาลที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไป และองค์กรฝ่ายปกครองซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดกับรัฐมนตรีแต่ละคนจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานของกระทรวงหรือทบวงหรือสำนักงานนายกรัฐมนตรีที่ตนปกครองบังคับบัญชา เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๗๘ ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะว่า “ในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่ได้แถลงไว้ตามมาตรา ๑๗๖ และต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี” ยิ่งแสดงให้เห็นชัดว่า การกระทำของฝ่ายบริหารทั้งสองส่วนย่อมต้องถูกตรวจสอบการใช้อำนาจเช่นเดียวกันกับองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐโดยทั่วไป หากจะอยู่นอกเหนือการตรวจสอบจากองค์กรใดไม่ แต่กลไกในการตรวจสอบจะด้วยวิธีไหน อย่างไร ย่อมเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยรัฐธรรมนูญได้บัญญัติการตรวจสอบต่อการกระทำในฐานะรัฐบาลหรือการกระทำทางรัฐบาลไว้ให้รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี และวางบทบาทของรัฐสภาให้เป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินการของรัฐมนตรีนี้เป็นไปตามบทบัญญัติหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๙ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา ๑๕๖ ถึงมาตรา ๑๖๒ เช่น การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ อันเป็นผลให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งหรือความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๘๐ หรือมาตรา ๑๘๒ แล้วแต่กรณี เป็นต้น หรือในหมวด ๑๒ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ ๓ การถอดถอนจากตำแหน่ง มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๔ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอาจถูกสมาชิกวุฒิสภาลงมติให้ถอดถอนจากตำแหน่งได้ ซึ่งที่กล่าวมาเป็นการรับผิดชอบทางการเมืองที่ถูกตรวจสอบโดยรัฐสภา อันเป็นหลักการตรวจสอบถ่วงดุลโดยองค์กรทางการเมืองด้วยตนเอง การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติไว้เช่นนี้แสดงว่ากฎหมายสูงสุดประสงค์ให้รัฐสภาเท่านั้นที่สามารถตรวจสอบการกระทำทางรัฐบาล ไม่ใช่ให้องค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ เช่นศาลเข้าไปตรวจสอบ ดังนั้น ศาลจึงไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่านโยบายของรัฐบาลใดชอบด้วยกฎหมาย

หรือมีความเหมาะสมหรือไม่ แต่ในส่วนการกระทำในฐานะฝ่ายปกครองหรือการดำเนินการทางปกครอง โดยเฉพาะจำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรีหรือหัวหน้าฝ่ายปกครอง ซึ่งมีหน้าที่กำกับโดยทั่วไปซึ่งการบริหารราชการแผ่นดินและบังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายบริหารทุกตำแหน่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๑ (๑) และ (๓) ย่อมจะต้องถูกตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการหรือศาลได้ตามบทบัญญัติหมวด ๑๐ ศาล โดยหากการดำเนินการทางปกครองดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย หรือมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดซึ่งอาจมีความรับผิดทั้งทางปกครอง หรือทางแพ่ง หรือทางอาญา แล้วแต่กรณี รัฐมนตรีนั้น ๆ ก็ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีโดยศาลที่มีอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย หากใช้ว่าคงมีเพียงความรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร หรือรัฐสภาเท่านั้นไม่ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ดังนั้น แม้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกจะเป็นการดำเนินการตามนโยบายที่รัฐบาลแถลงต่อรัฐสภา แต่หากปรากฏว่าในขั้นตอนปฏิบัติตามโครงการมีการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายก็ย่อมถูกตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรมได้ โดยเฉพาะคดีนี้เป็นการกล่าวหาจำเลยซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ มิใช่เป็นการตำหนิข้อบกพร่องหรือการดำเนินนโยบายผิดพลาดที่จำเลยและคณะรัฐมนตรีจะต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะไต่สวนข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินคดีอาญาแก่จำเลยได้ตามบทบัญญัติมาตรา ๒๕๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๙ อย่างไรก็ตามการที่บุคคลใดจะรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่ต้องพิจารณาจากการกระทำและเจตนาของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ หากปราศจากการกระทำหรือกระทำไปโดยขาดเจตนาแล้วบุคคลนั้นย่อมไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ อันเป็นความรับผิดชอบเฉพาะตัวของบุคคล แม้บุคคลนั้นจะอยู่ร่วมในคณะบุคคลและกระทำความผิดโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ของคณะบุคคล ก็หาได้มีกฎหมายบัญญัติว่าจะต้องดำเนินคดีแก่บุคคลทั้งคณะด้วยแต่อย่างใดไม่ ดังนั้น คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงมีอำนาจกล่าวหาและดำเนินคดีแก่จำเลยโดยลำพังได้ ที่จำเลยอ้างว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนคำร้องขอถอนถอนจำเลยออกจากตำแหน่งแล้ว จึงไม่อาจดำเนินคดีอาญาแก่จำเลยได้ ทั้งการรวมดำเนินการไต่สวนทั้งสองกรณีเข้าด้วยกันเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น เห็นว่า การตรวจสอบการดำเนินการของรัฐมนตรีหรือฝ่ายบริหารอาจกระทำได้หลายวิธีและโดยองค์กรที่ต่างกัน วัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยแต่ละองค์กรก็แตกต่างกันไป กล่าวคือ การถอนถอนจากตำแหน่ง

เป็นการดำเนินการตรวจสอบในทางการเมืองโดยสมาชิกวุฒิสภา มุ่งประสงค์มิให้บุคคลในตำแหน่งตามที่ระบุไว้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ต่อไป และมีผลเป็นการตัดสิทธิบุคคลนั้นในการดำรงตำแหน่งใดในทางการเมืองหรือในการรับราชการเป็นเวลาห้าปี ส่วนการดำเนินคดีอาญาเป็นการดำเนินการที่มุ่งประสงค์นำบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเพื่อลงโทษทางอาญาแก่บุคคลนั้น ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดจำกัดให้ดำเนินการเฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่งเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๔ วรรคท้าย ยังบัญญัติรับรองไว้ด้วยว่า มติของวุฒิสภาในเรื่องการถอดถอนจากตำแหน่งดังกล่าว ไม่กระทบกระเทือนการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเมื่อการดำเนินการทั้งสองกรณีนี้ล้วนอยู่ในอำนาจไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกอบกับมูลเหตุกล่าวหาจำเลยทั้งสองกรณีเป็นเรื่องและประเด็นเดียวกัน การที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๗ ตามบันทึกมติการประชุมเอกสารหมายเลข ๔ แผ่นที่ ๘๖ ถึง ๑๔๔ ให้รวมดำเนินการทั้งสองกรณีเข้าด้วยกัน จึงเป็นไปเพื่อความสะดวกในการไต่สวน ซึ่งสามารถกระทำค้นหาได้เป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใดไม่ ที่จำเลยอ้างว่า การแจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหาจำเลยเกี่ยวข้องในเรื่องการระบายข้าวโดยทุจริตหรือสมยอมให้เกิดการทุจริต นั้น เห็นว่า ตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการไต่สวนข้อเท็จจริง พ.ศ. ๒๕๕๕ ข้อ ๓๗ วรรคสอง กำหนดว่า ในการแจ้งข้อกล่าวหา ให้คณะอนุกรรมการไต่สวนจัดทำเป็นบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาระบุการกระทำและพฤติการณ์ทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้าใจข้อกล่าวหาได้ดี ซึ่งในการแจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยนี้ ปรากฏตามบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาเอกสารหมายเลข ๑๕ แผ่นที่ ๕๐๙ ถึง ๕๑๖ ว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้แจ้งข้อกล่าวหาโดยปฏิบัติไปตามระเบียบดังกล่าวแล้ว โดยในแผ่นที่ ๕๑๒ ได้แจ้งให้จำเลยทราบในส่วนการระบายข้าวว่า “...ท่านยังได้รับทราบเรื่องการทุจริตในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวและการระบายข้าวจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจ... ระหว่างวันที่ ๒๕ ถึงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ...และการตั้งกระทู้ถามท่านเรื่องผลการตรวจสอบการระบายข้าวแบบรัฐต่อรัฐ...” และในแผ่นที่ ๕๑๔ แจ้งว่า “...และท่านยังได้รับทราบเรื่องการทุจริตในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวและการระบายข้าว...แทนที่ท่านจะระงับยับยั้งโครงการรับจำนำข้าว กลับยืนยันที่จะดำเนินโครงการต่อไป อันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการมากขึ้นไปเรื่อย ๆ ทั้งที่ท่านมีอำนาจ ...การกระทำของท่านดังที่กล่าวมา จึงเป็นความผิดฐาน

เป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ...” ถือได้ว่าการแจ้งข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการระบายน้ำ โดยทุจริตให้จำเลยทราบแล้ว การแจ้งข้อกล่าวหาจึงชอบด้วยกฎหมาย ที่จำเลยอ้างว่า คณะทำงานร่วมระหว่างผู้แทนของอัยการสูงสุดกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังไต่สวนข้อไม่สมบูรณ์ตามความเห็นของอัยการสูงสุดไม่แล้วเสร็จ จึงยังไม่อาจฟ้องเป็นคดีนี้ได้ นั้น เห็นว่า แม้คณะทำงานร่วมดังกล่าวได้จัดการประชุมเพื่อพิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์กันหลายครั้งและไม่อาจหาข้อยุติได้ แต่ท้ายที่สุดก็ได้จัดให้มีการประชุมอีกครั้งในวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘ ตามเอกสารหมายเลข ๑๙ โดยปรากฏจากเอกสารดังกล่าวว่าในการประชุมมีคณะทำงานผู้แทนอัยการสูงสุด ๓ คน และคณะทำงานผู้แทนคณะกรรมการ ป.ป.ช. ๑๐ คน เข้าร่วมประชุมครบองค์ประชุม ก็มีข้อพิจารณาและมติในข้อ ๓. และข้อ ๔. สรุปความได้ว่า คณะทำงานร่วมได้พิจารณาพยานหลักฐานที่ได้ดำเนินการตามมติครั้งที่ผ่านมา และเห็นว่าครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว จึงมีมติให้ส่งพยานหลักฐานทั้งหมดเสนออัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีจำเลยตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ กับปรากฏต่อมาจากหนังสือเอกสารหมายเลข ๘๒ ว่าอัยการสูงสุดได้มีหนังสือถึงประธานกรรมการ ป.ป.ช. ให้ส่งตัวจำเลยเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อไป อันเป็นปริยายว่าอัยการสูงสุดเห็นพ้องด้วยกับมติของคณะทำงานร่วมว่าได้มีการพิจารณาและรวบรวมพยานหลักฐานสมบูรณ์ ก็ได้ข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๑ แล้ว ส่วนที่จำเลยอ้างว่าโจทก์ไม่ได้ฟ้องคดีภายในกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว นั้น เห็นว่า ระยะเวลาที่กำหนดให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน เอกสารและพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา ๑๐ เป็นเพียงระยะเวลาเร่งรัดให้ดำเนินการ ไม่มีผลกระทบต่ออำนาจฟ้องของโจทก์ ทั้งไม่ใช่กำหนดอายุความฟ้องคดี ดังจะเห็นได้จากความในมาตรา ๑๒ ที่บัญญัติว่า การยื่นฟ้องเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ย่อมกระทำไม่ได้ถ้าได้ฟ้องภายในอายุความ ข้อต่อสู้ของจำเลยที่กล่าวมาล้วนฟังไม่ขึ้นจึงวินิจฉัยว่า โจทก์มีอำนาจฟ้อง

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการต่อไปมีว่า คดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่ ข้อนี้จำเลยอ้างว่า คำฟ้องโจทก์เป็นการตรวจสอบการกระทำของรัฐบาล และการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นการใช้อำนาจทางการบริหาร ทั้งเป็นการพิจารณาในทางรัฐประศาสน์นโยบายหรือการกระทำหรือการใช้ดุลพินิจ

ทางการเมือง ไม่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม เห็นว่า ดังที่ได้วินิจฉัยมาข้างต้นว่าการตรวจสอบ การดำเนินการของรัฐมนตรีหรือฝ่ายบริหารมีทั้งการตรวจสอบทางการเมืองซึ่งดำเนินการ โดยสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาแล้วแต่กรณี ก็กับการตรวจสอบการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ที่อาจมีความรับผิดชอบทั้งทางปกครอง ทางแพ่งหรือทางอาญา เมื่อคดีนี้เป็นกรกล่าวหาจำเลย ในฐานะนายกรัฐมนตรีว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ คดีจึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๕ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ (๑) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับ ในขณะที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้ ข้อต่อสู้ของจำเลยข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการต่อไปมีว่า คำฟ้องของโจทก์ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ จำเลยอ้างว่า โจทก์บรรยายฟ้องไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เห็นว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดี ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๘ วรรคหนึ่ง ประกอบ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๘ วรรคสอง กำหนดว่า ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือมีข้อความตามที่บัญญัติไว้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๘ และต้องมีข้อความเป็นการกล่าวหาเกี่ยวกับ เรื่องการร่ำรวยผิดปกติ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น และต้องระบุพฤติการณ์ ที่กล่าวหาว่ากระทำความผิดพร้อมทั้งชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนพอที่จะดำเนินกระบวนการ พิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อไปได้ ซึ่งตามคำฟ้องของโจทก์ได้บรรยายถึงฐานะและอำนาจหน้าที่ของจำเลย โครงการรับจำนำข้าวเปลือกอันเป็นนโยบายของรัฐบาลภายใต้การนำของจำเลย การดำเนินการโครงการ ท่ามกลางค่าเตือนและข้อโต้แย้งของหน่วยงานหลายฝ่ายถึงข้อบกพร่องและปัญหาการทุจริตในโครงการ โดยจำเลยทราบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว แต่ละเลยไม่ใช้อำนาจตามกฎหมายสั่งระงับยับยั้งโครงการ เพื่อระงับยับยั้งความเสียหาย กลับปล่อยให้มีการดำเนินโครงการต่อไปโดยงดเว้นไม่ป้องกันความเสียหาย ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุให้ผู้ทุจริตได้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดต่อไปได้อีก อันเป็นการแสวงหา ประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับผู้อื่น โดยมีข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ ซึ่งเกิดการกระทำอีกทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี รวมทั้ง

พฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด กับบรรยายถึงพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยในตอนท้ายของคำฟ้องด้วย จึงเป็นคำฟ้องที่ชอบด้วยบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวแล้ว นอกจากนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ศาลยึดรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณา และอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ศาลมีหน้าที่ค้นหาความจริงในคดี อันเป็นการดำเนินคดีในระบบไต่สวน เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องตรวจคำฟ้องว่า ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก่อนที่จะมีคำสั่งให้ประทับฟ้อง ในชั้นอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง หากจำเลยไม่เข้าใจข้อหาแห่งคำฟ้องอย่างไรก็ชอบที่จะแถลงเพื่อให้ศาลสั่งให้โจทก์ชี้แจงข้อหาที่นั้นหรือแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดแห่งคำฟ้องจนจำเลยเข้าใจได้ดี แต่จำเลยกลับให้การปฏิเสธทันทีโดยมิได้ดำเนินการเช่นที่ว่า อันแสดงให้เห็นว่าจำเลยเข้าใจข้อหาแห่งคำฟ้องดีแล้ว จึงไม่อาจยกปัญหาความชอบด้วยกฎหมายของคำฟ้องโจทก์ในส่วนนี้ขึ้นอ้างได้อีก ส่วนที่จำเลยอ้างอีกว่า นายตระกูล วินิจนัยภาค ไม่ได้รับการแต่งตั้งให้รักษาการอัยการสูงสุดและไม่ได้เป็นอัยการสูงสุดโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่มีอำนาจลงชื่อเป็นโจทก์ในคำฟ้องนั้น เห็นว่า แม้การแต่งตั้งและให้อัยการสูงสุดพ้นจากตำแหน่งจะต้องบังคับตามบทบัญญัติมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่งของพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่บัญญัติให้เป็นไปตามมติคณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา และให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งอัยการสูงสุด และ นายตระกูล ไม่ได้รับการแต่งตั้งตามกระบวนการนี้ก็ตาม แต่ได้ความว่าในระหว่างนั้นคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ยึดอำนาจปกครองประเทศและเป็นรัฐธำธิปัตย์มีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินรวมถึงอำนาจในการออกคำสั่งใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการบริหารบ้านเมือง และคำสั่งดังกล่าวมีผลบังคับใช้ได้ ซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีคำสั่งที่ ๗๗/๒๕๕๗ ให้ นายตระกูล พ้นจากตำแหน่งรองอัยการสูงสุด และให้ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุดตั้งแต่วันที่มิคำสั่ง คือ วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ยังบัญญัติรับรองความชอบของคำสั่งดังกล่าว โดยมาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บรรดาประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือคำสั่งของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ได้ประกาศหรือสั่งในระหว่างวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ จนถึงวันที่คณะรัฐมนตรีเข้ารับหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญนี้ ...ให้ประกาศหรือคำสั่ง ตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศหรือคำสั่งนั้น ...เป็นประกาศหรือคำสั่งหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเป็นที่สุด ...” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ได้มีคำสั่งให้บุคคลใดดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งใดที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๔ ก่อนวันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งให้บุคคลนั้นดำรงตำแหน่งนั้นหรือทรงให้บุคคลนั้นพ้นจากตำแหน่งนั้นด้วย” ซึ่งในเวลาต่อมาก็ได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการอัยการ ว่า มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ นายตระกูล วินิจฉัยภาค ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุด อันเป็นการปฏิบัติตามมาตรา ๔๗ วรรคสอง โดยครบถ้วนแล้ว เช่นนี้ คำสั่งแต่งตั้ง นายตระกูล ให้ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุดจึงชอบด้วยกฎหมาย นายตระกูล ย่อมมีอำนาจลงชื่อเป็นโจทก์ในคำฟ้องได้ คำฟ้องของโจทก์จึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว ข้อต่อสู้ของจำเลยข้อนี้ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า จำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ข้อเท็จจริงรับฟังได้ เป็นยุติว่า นโยบายการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นหนึ่งในนโยบายที่พรรคเพื่อไทยใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ โดยได้นำเสนอว่าจะรับจำนำข้าวเปลือกเจ้า ความชื้นไม่เกินร้อยละ ๑๕ เกวียนละ ๑๕,๐๐๐ บาท และข้าวเปลือกหอมมะลิ ความชื้นไม่เกินร้อยละ ๑๕ เกวียนละ ๒๐,๐๐๐ บาท และรับจำนำทุกเมล็ด เมื่อผลการเลือกตั้งพรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้ง ได้จัดตั้งเป็นรัฐบาล ต่อมาในวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ จำเลยได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งก่อนจำเลยและคณะรัฐมนตรีจะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ จำเลยได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา โดยมีนโยบายเร่งด่วน คือ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐอย่างจริงจัง ยึดหลักความโปร่งใส มีธรรมาภิบาลที่เป็นสากล และนโยบายเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าว เพื่อยกระดับราคาสินค้าเกษตรและให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมทั้งผลักดันให้เกษตรกรสามารถขายสินค้าเกษตรได้ในราคาสูงเพียงพอเมื่อเทียบกับต้นทุน และจะนำระบบจำนำสินค้าเกษตรมาใช้ในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๗๖ วรรคหนึ่ง ที่กำหนดให้คณะรัฐมนตรีก่อนที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา

สำหรับการดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับ “โครงการรับจำนำข้าว” นั้น จำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรีได้ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๕๓/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๔ แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) โดยจำเลยเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณากรอบนโยบายแผนยุทธศาสตร์ข้าว แผนงานโครงการและมาตรการเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดข้าว รวมถึงการติดตามกำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามที่อนุมัติ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนดำเนินโครงการในแต่ละรอบฤดูกาลผลิต และจำเลยได้มีคำสั่งปรับปรุงและแต่งตั้ง

กรรมการใน กชช. (เพิ่มเติม) ตามสำเนาคำสั่งเอกสารหมาย จ.๖๖ แผ่นที่ ๒๖๔๐ ถึง ๒๖๔๒ ต่อมาวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๔ กชช. โดยจำเลยเป็นประธานกรรมการ ได้มีมติอนุมัติกรอบชนิดราคา ปริมาณ ระยะเวลา วิธีการ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และงบประมาณการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๔ จำเลยและคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ภายใต้โครงการที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า "โครงการรับจำนำข้าวเปลือก" ในกรอบวงเงิน ๔๑๐,๐๐๐ ล้านบาท เริ่มดำเนินโครงการรับจำนำตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป โดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย ธ.ก.ส. อคส. และ อ.ต.ก. กรณีการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการรับจำนำข้าว นั้น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ติดตามผลการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ตั้งแต่ปีการผลิต ๒๕๕๘/๕๙ และ ๒๕๕๙/๕๐ ของรัฐบาลที่ผ่านมาพบว่า นโยบายการรับจำนำข้าวและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในช่วงที่ผ่านมายังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ รวมทั้งการทุจริตในขั้นตอนต่าง ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมกำกับดูแลได้อย่างใกล้ชิดทั่วถึงและมีประสิทธิภาพด้วย สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งมีหน้าที่เสนอความเห็นเกี่ยวกับแผนงานโครงการที่จะมีผลกระทบต่อการจัดทำงบประมาณ ตามมาตรา ๓๙ (๒ (ง)) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔ ถึงจำเลย สรุปประเด็นปัญหาและความเสี่ยงสำคัญที่พบจากการตรวจสอบการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๘/๕๙ และ ๒๕๕๙/๕๐ ตามเอกสารหมาย จ.๙ แผ่นที่ ๒๔๘ ถึง ๒๔๙ เพื่อให้การบริหารจัดการข้าวตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการจำหน่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามนโยบายของรัฐบาล ทั้งแจ้งผลการตรวจสอบการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๘/๕๙ และ ๒๕๕๙/๕๐ ณ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ซึ่งพบว่ารัฐบาลมีภาระขาดทุนและมีหนี้ค้างชำระต่อ ธ.ก.ส. รวมทั้งสิ้น ๙๔,๑๐๕.๐๒ ล้านบาท และมีค่าใช้จ่ายการดำเนินโครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ๑. อคส. ธ.ก.ส. กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว และกรมการค้าภายใน รวมเป็นเงิน ๖,๑๘๔.๘๔ ล้านบาท ๒. ค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลต้องรับภาระการชำระหนี้ให้กับ ธ.ก.ส. ซึ่งได้จ่ายเงินสินเชื่อจากการรับจำนำใบประทวนสินค้าและรับจำนำยืมจากเกษตรกรอีกจำนวน ๑๓,๑๗๙.๗๖ ล้านบาท

นอกจากนี้ ในวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ สำนักงาน ป.ป.ช. มีหนังสือลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงจำเลยเสนอแนวทางแก้ปัญหาการทุจริตจากการแทรกแซงตลาดข้าวของรัฐบาลที่จำเลย

เป็นนายกรัฐมนตรีด้วยวิธีการรับจำนำ เพื่อให้จำเลยและคณะรัฐมนตรีนำไปประกอบการพิจารณา มีสาระสำคัญว่าโครงการรับจำนำข้าวมีปัญหาการทุจริตในทุกขั้นตอนของกระบวนการรับจำนำข้าวเปลือก ผู้ได้รับประโยชน์จากนโยบายเป็นเพียงบุคคลบางกลุ่ม รัฐบาลจึงควรยกเลิกโครงการที่จะนำไปสู่การทุจริต หรือการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายอันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ โดยอ้างถึงหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งเตือนไปด้วยว่า การที่รัฐบาลมีข้าวค้างสต็อกอยู่เป็นจำนวนมากจะก่อให้เกิดความเสียหาย อาจมีความผิดฐานละเว้น การปฏิบัติหน้าที่ โดยแนบรายงานการวิจัยโครงการศึกษามาตรการแทรกแซงตลาดข้าวเพื่อป้องกันการทุจริตของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ตามเอกสารหมาย จ.๗ แผ่นที่ ๒๒๗ ถึง ๒๒๗/๖๙ ให้จำเลยด้วย ซึ่งรายงานการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าบริษัทที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหา การทุจริตในโครงการรับจำนำข้าวสมัยรัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร พี่ชายของจำเลยเป็นนายกรัฐมนตรี คือ บริษัทเพรซิเดนท อะกรี เทคดิง จำกัด หรือบริษัทสยามอินดิగా จำกัด ซึ่งเป็นของ นายอภิชาติ หรือเสี่ยเปียง จันทรสกุลพร กับพวก ตามเอกสารหมาย จ.๑ แผ่นที่ ๒๒ ถึง ๒๓ ในข้อนี้จำเลย นำสืบว่า ปัญหาและความเสี่ยงสำคัญที่พบรวมถึงข้อมูลจากรายงานการตรวจสอบการดำเนินงานโครงการ รับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๔๘/๔๙ และ ๒๕๔๙/๕๐ ของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในรัฐบาลชุดเก่า ไม่ใช่เกิดจาก การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายของรัฐบาลสมัยจำเลย ซึ่งเป็นข้อมูลเก่าและยังไม่ถึง ขนาดที่จะยุติหรือระงับยับยั้งนโยบายที่คณะรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา ทั้งกรณีตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ ที่มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการทุจริตจากการแทรกแซง ตลาดข้าวของรัฐบาลด้วยวิธีการรับจำนำ โดยมีข้อเสนอแนะทางนโยบายที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา ให้รัฐบาลควรยกเลิกโครงการรับจำนำข้าวเปลือก และนำระบบประกันความเสี่ยงด้านราคาข้าว มาดำเนินการ และอ้างว่าเพื่อเป็นหลักประกันช่วยเกษตรกรมิให้ต้องประสบปัญหาขาดทุนจากภาวะราคา ตลาดตกต่ำ พร้อมแนบรายงานศึกษาวิจัยการแทรกแซงตลาดข้าวเพื่อป้องกันการทุจริต (TDRI) แจ้งมายังจำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่มีใช่เป็นการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ในสมัยรัฐบาลที่จำเลยเป็นนายกรัฐมนตรีเช่นกัน แต่ข้อเสนอแนะของทั้งสองหน่วยงานดังกล่าวจำเลย รวมถึงคณะรัฐมนตรีและ กชช. ได้มีมาตรการและกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับจำนำ วิธีการรับจำนำที่ เหมาะสมก่อนเริ่มการดำเนินโครงการแล้ว ประกอบกับคณะรัฐมนตรีและรัฐบาลจำเลยมาจากการเลือกตั้ง ต้องดำเนินการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เมื่อคณะรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาและจัดทำแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘

และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๔ และวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๔ เห็นชอบแผนบริหารราชการแผ่นดิน ตามประกาศสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเอกสารหมายเลข ๑๖๑ แผ่นที่ ๐๒๓๒๘ ผลของการที่คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายโครงการรับจำนำข้าวเปลือกต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกับแผนบริหารราชการแผ่นดินดังกล่าวแล้ว จึงมีสภาพบังคับ และมีผลผูกพันตามกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๑๓ ที่คณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ต้องดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภา และตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีไม่อาจจะยกเลิก โครงการรับจำนำข้าวเปลือกและจะนำโครงการประกันความเสี่ยงด้านราคาข้าวมาดำเนินการแทน ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ เห็นว่า การที่สำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดินเสนอมาตรการ ความเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการโครงการที่ได้ มาจากการตรวจสอบและการวิจัยการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปี ปีการผลิต ๒๕๕๘/๕๙ และ ๒๕๕๙/๕๐ ที่ผ่านมา เป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งให้เห็นถึงอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะผลกระทบ ต่องบประมาณแผ่นดิน ซึ่ง ณ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ จากการตรวจสอบพบว่ารัฐบาล ในขณะนั้นมีภาระขาดทุนและมีหนี้ค้างชำระต่อ ธ.ก.ส. รวมทั้งสิ้น ๙๔,๑๐๕.๐๒ ล้านบาท เมื่อพิจารณาตามรายงานการประชุม กชช. เอกสารหมายเลข จ.๒๗๑ แผ่นที่ ๑ ถึง ๒๔ จะเห็นได้ว่า เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๔ จำเลยซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่ นโยบายข้าวเป็นนโยบายที่สำคัญของชาติ เนื่องจากข้าวเป็นพื้นฐานของประเทศไทยและเป็นอาชีพหลัก ของเกษตรกรสามารถนำข้าวมาจำหน่ายทำให้เกิดผลผลิตและเกิดคุณค่าทางด้านรายได้ รัฐบาลจึงนำระบบ การรับจำนำข้าวเปลือกมาเป็นนโยบายของรัฐบาล และจำเลยยังเน้นย้ำต่อที่ประชุมว่าในการทำงานนี้ อยากเห็นการบูรณาการ และปรับปรุงระบบกระบวนการรับจำนำข้าวให้เกิดความสุจริตและโปร่งใส นำความชอบธรรมและความชัดเจนให้กับทางด้านของหน่วยงานดำเนินการ โดยให้มีการตรวจสอบ อย่างชัดเจน ทั้งในที่ประชุมวันดังกล่าว กรรมการและเลขานุการได้รายงานต่อที่ประชุมทราบอีกว่า ผลผลิตข้าวโลกในปี ๒๕๕๔/๕๕ และปริมาณข้าวคงเหลือในสต็อกของรัฐบาล ณ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีข้าวสารในโกดังกลางที่สีแปรสภาพจากข้าวเปลือกตามโครงการแทรกแซงของรัฐบาลรวมปริมาณ ๒,๑๘๙,๐๑๕.๖๗ ตัน แยกเป็นข้าวในโกดังกลางของ อคส. จำนวน ๑,๔๔๖,๘๐๕.๖๓ ตัน และ อ.ต.ก. จำนวน ๗๔๒,๒๑๐.๐๔ ตัน โดยเป็นข้าวในโครงการรับจำนำตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ ถึงปี ๒๕๕๒/๕๓

และมีข้าวเปลือกในยุ้งฉางกลางที่ขนย้ายจากยุ้งฉางเกษตรกรรมตามโครงการรับฝากข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. ปี ๒๕๕๒/๕๓ รวม ๕๗,๖๕๐.๙๓ ตัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานการณ์ข้าว ณ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔ ก่อนเริ่มโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายของรัฐบาลจำเลยมีข้าวค้างอยู่ในสต็อกรวมทั้งสิ้น ประมาณ ๒.๒๔ ล้านตัน ที่ประชุมจึงได้พิจารณาหลักเกณฑ์การระบายข้าว โดยให้คณะกรรมการพิจารณาการระบายข้าว ทำหน้าที่พิจารณาหลักเกณฑ์ ปริมาณ ราคา วิธีการและเงื่อนไขในการจำหน่ายข้าวสารในโกดังกลาง/ไซโลที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล โดยพิจารณา กำหนดวิธีการระบายได้ตามความจำเป็น รวมทั้งการระบายจำหน่ายข้าวสารโดยจำหน่ายทั่วไปและผ่านตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ทั้งนี้ให้จัดทำแผนการระบายข้าว ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อราคาข้าวตลาดข้าวในประเทศเป็นสำคัญ และที่ประชุมมีมติอนุมัติกรอบชนิด ราคา ปริมาณ ระยะเวลา วิธีการหลักเกณฑ์เงื่อนไข และงบประมาณการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ และนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบและพิจารณาอนุมัติงบประมาณดำเนินโครงการ โดยมีการกำหนดมาตรการ และหลักเกณฑ์การรับจำนำ ดังนี้

๑. การวางหลักทรัพย์ค้ำประกัน
๒. จัดให้มีเซอร์เวเยอร์ได้มาตรฐานตามที่กรมการค้าต่างประเทศกำหนด เป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพข้าวสารก่อนเข้าเก็บในโกดังกลาง
๓. ติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิดบันทึกภาพโกดังกลางอย่างน้อย ๓ จุด คือ
 - จุดที่ ๑ จุดส่งมอบข้าวสารเข้าโกดังกลาง/ไซโลและการขนย้ายข้าวสารออกจากโกดังกลาง
 - จุดที่ ๒ จุดภายในโกดังกลางด้านหน้าโกดัง
 - จุดที่ ๓ จุดด้านหลังโกดังเพื่อให้สามารถบันทึกภาพการเคลื่อนไหวของการขนย้ายข้าวสาร
๔. ณ บริเวณจุดรับจำนำจัดให้มีผู้ช่วยปฏิบัติงานของ อคส./อ.ต.ก. จุดละ ๒ คน ตัวแทนเกษตรกรจุดละ ๑ คน และข้าราชการที่จังหวัดแต่งตั้งจุดละ ๑ คน
๕. ให้หน่วยงานที่ควบคุมดูแลการเก็บรักษาข้าว เช่น อ.ต.ก. และ อคส. ต้องจัดทำบัญชีควบคุมจำนวนข้าว รวมทั้งจำนวนข้าวที่นำเก็บและที่นำออกไปในแต่ละช่วงเวลาให้ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้

สำหรับด้านนโยบายและน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติมีกลไกการกำกับดูแลภายใต้ กขช. และเพื่อให้การพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของ กขช. เป็นไปด้วยความรอบคอบ รวดเร็ว กขช. จึงแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยพิจารณา กลั่นกรอง ตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ ก่อนนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของ กขช. ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๗๔ แผ่นที่ ๒๑๐๙ ซึ่งอนุกรรมการต่าง ๆ จะเป็น

ผู้ประเมินผลการทำงาน สรุป และแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำงานและรายงานผลการดำเนินงานให้ กขช. ทราบ ยิ่งกว่านี้ กขช. จัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการรับจํานำอย่างเป็นทางการเพื่อป้องกันมิให้ภาครัฐใช้ดุลยพินิจในการดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเกษตรกรที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกษตรกรรายใดเป็นผู้มีสิทธิเข้าร่วมโครงการตั้งแต่ต้น

๒. ณ จุดรับจํานำ กำหนดให้มีตัวแทนเกษตรกร ณ จุดรับจํานำร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและโรงสี ซึ่งจะทําให้ภาคประชาชนมีส่วนในการดูแลกระบวนการรับจํานำด้วยตนเอง

๓. เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนในการร้องเรียนการทุจริตต่อโครงการได้โดยตรงผ่านสายด่วนต่าง ๆ ที่รัฐได้ดำเนินการไว้ เช่น สายด่วน ๑๑๑๑ สายด่วน ๑๕๖๙

ส่วนในระดับการปฏิบัติงาน กขช. ในฐานะผู้กำหนดกรอบแนวทางการปฏิบัติได้วางมาตรการและกำหนดหลักเกณฑ์การรับจํานำมีขั้นตอน ดังนี้

๑. ด้านการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ผู้มีสิทธิจะต้องเป็นผู้ที่ผ่านการทําประชาคม และได้รับการรับรองจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่อย่างน้อย ๒ หน่วยงาน คือ เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรและปลัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. ด้านการรับจํานำทั้งในมิติของจุดรับจํานำและหลักการรับจํานำ ได้มีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ประจำจุดจํานำข้าวป้องกันการฮั้วระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าของโรงสีที่อาจเกิดขึ้น และกำหนดให้มีการเชื่อมโยงการออกใบประทวนและการติดกล้องวงจรปิดให้รายงานต่อส่วนกลางทุกวัน

๓. ด้านการเก็บรักษา การสีแปร และการส่งมอบข้าว ได้ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และมีการกำหนดให้หน่วยงานที่ดูแลการรับจํานำ มอบหมายให้ อคส. และ อ.ต.ก. เป็นผู้รับผิดชอบปริมาณ ชนิดและคุณภาพข้าว และให้มีเซอร์เวย์อร์ที่ได้มาตรฐานตามที่กรมการค้าต่างประเทศกำหนดเป็นผู้ทําการตรวจสอบคุณภาพข้าวสารก่อนเข้าเก็บในโกดังกลาง

๔. มาตรการเสริมอื่น ๆ นอกจากกลไกที่ กขช. ในฐานะผู้ดูแลฝ่ายนโยบายได้กำหนดแล้ว คณะรัฐมนตรี และ กขช. ได้กำหนดหลักเกณฑ์การรับจํานำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการรับจํานำข้าวเปลือก ปี ๒๕๕๕/๕๖ อาทิ การออกหนังสือรับรองเกษตรกรเพื่อป้องกันการสวมสิทธิของเกษตรกรได้เพิ่มข้อความหนังสือรับรองเกษตรกรไว้ว่า กรณีเกษตรกรนำข้าวเปลือกของบุคคลอื่นมาสวมสิทธิเข้าร่วมโครงการจะมีความผิดฐานฉ้อโกง มีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และจะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลต่อไป และมีมาตรการการป้องกันการสวมสิทธิ

เกษตรกร ในกรณีมีการสวมสิทธิเกษตรกร ณ โรงสี/จุดรับจำนำที่เข้าร่วมโครงการ จะให้ถือว่าโรงสีมีส่วนทำให้เกิดความเสียหายด้วย ซึ่งจะถูกตัดสิทธิไม่ให้เข้าร่วมโครงการรับจำนำ หรือในด้านการรักษาคุณภาพข้าว ได้กำหนดให้ อคส./อ.ต.ก. จัดหาบริษัทที่เป็นมืออาชีพรักษาคุณภาพข้าวด้วยการรมยาไม่น้อยกว่า ๓ ปี เพื่อให้การรักษาคุณภาพข้าวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการกำกับดูแล ณ จุดรับจำนำนอกจากจะมีผู้ช่วยปฏิบัติงานของ อคส. และ อ.ต.ก. จุดละ ๒ คน ตัวแทนราชการ ๑ คน แล้วได้เพิ่มตัวแทนเกษตรกรวันละ ๓ คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ๒ คน ประจำจุดรับจำนำตลอดเวลา หากเกษตรกรมีปัญหาให้ร้องเรียนสายด่วน ๑๕๖๙ รวมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามกำกับดูแล และให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ณ จุดรับจำนำเพิ่มเติม เพื่อสุ่มตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ในระยะหลังมีการมอบหมายให้หน่วยงานของกองทัพก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมทั้งการมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และเพิ่มคณะกรรมการในด้านต่าง ๆ ขึ้นมากำกับดูแลอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าข้อท้วงติงและข้อเสนอแนะของสำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินนั้น เป็นข้อมูลที่ทั้งสองหน่วยงานดังกล่าวได้ติดตามผลการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ตั้งแต่ปีการผลิต ๒๕๔๘/๔๙ และ ๒๕๔๙/๕๐ ของรัฐบาลในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งพบว่านโยบายการรับจำนำข้าวและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในช่วงที่ผ่านมายังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ รวมทั้งการทุจริตในขั้นตอนต่าง ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมกำกับดูแลได้อย่างใกล้ชิดทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ จึงนำมาเป็นข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลจำเลยในการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเพื่อให้เพิ่มประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล นั้น ซึ่งในข้อนี้ก่อนเริ่มดำเนินการโครงการรับจำนำข้าว กชช. ได้จัดให้มีระบบกลไกตรวจสอบโดยแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในแต่ละด้านและมีการเพิ่มเติมในภายหลังอีกรวม ๑๔ คณะ ซึ่งแต่ละคณะมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้มอบหมาย เพื่อมิให้เกิดอุปสรรคปัญหาตามข้อท้วงติงและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพตามข้อเสนอแนะของสำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘ ตามเอกสารหมายเลข ล.๖๑ แผ่นที่ ๒๓๒๘ ที่มีสภาพบังคับ และมีผลผูกพันตามกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๑๓ ดังนั้น จึงมีเหตุผลเพียงพอที่รัฐบาลจำเลยดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภา และตามแผนบริหารราชการแผ่นดินต่อไปได้

ปัญหาต้องวินิจฉัยว่า การดำเนินนโยบายโครงการรับจำนำข้าวเปลือกรัฐบาลของจำเลย ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือไม่ ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า คณะรัฐมนตรีอนุมัติเห็นชอบตามมติ กชช. ให้ดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกรวม ๕ ฤดูกาลผลิต โดยเริ่มดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป และไปสิ้นสุดโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปีการผลิต ๒๕๕๖/๕๗ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ซึ่งการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีขั้นตอนสำคัญ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การตรวจสอบคุณสมบัติและรับรองเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ขั้นตอนที่ ๒ การนำข้าวไปจำนำ และเก็บรักษาข้าวเปลือก

ขั้นตอนที่ ๓ การสีแปรสภาพข้าวเปลือก และเก็บรักษาข้าวสาร

ขั้นตอนที่ ๔ การระบายข้าว

หลังจากเริ่มดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ธ.ก.ส. มีหนังสือลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงจำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรีและประธาน กชช. แจ้งให้จำเลยทราบถึงประเด็นปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนจากการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่ผ่านมา และเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพ โดยสร้างระบบการประมูลข้าวสารให้มีความโปร่งใสมากขึ้น ตามเอกสารหมายเลข จ.๕๘ แผ่นที่ ๑๖๕๕ ถึง ๑๖๕๙/๑ ถึง ๒๔ และวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๕ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีหนังสือถึงจำเลยเป็นครั้งที่สอง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ตามนโยบายของรัฐบาลปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับปัญหาในทางปฏิบัติ รวมถึงความไม่โปร่งใสในกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่สอดคล้องกับผลการตรวจสอบการดำเนินงานของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เช่น การโกงความชื้นและน้ำหนักเพื่อกดราคาซื้อข้าวจากชาวนา การนำข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านมาสวมสิทธิเกษตรกร การสับเปลี่ยนข้าวที่เก็บไว้ในโกดังกลางของรัฐบาล เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินโครงการอย่างจริงจัง ควรเพิ่มมาตรการเพื่อควบคุมดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในทุกขั้นตอนอย่างเคร่งครัด และจริงจัง มิฉะนั้นปัญหาและความเสี่ยงสำคัญดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความเสียหายต่อการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตามเอกสารหมายเลข จ.๙ แผ่นที่ ๒๕๐ ถึง ๒๕๑ ต่อมาวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๕ นายวรงค์ เดชกิจวิกรม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ อภิปรายในรัฐสภาสมัยสามัญนิติบัญญัติ ตั้งกระทู้ถามจำเลยเรื่องปัญหาต่าง ๆ ในโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลจำเลย ตามเอกสารหมายเลข จ.๔๓ แผ่นที่ ๑๐๓๐ ถึง ๑๐๔๔ และสำนักงาน ป.ป.ช. มีหนังสือลงวันที่

๓๐ เมษายน ๒๕๕๕ แจ้งจำเลยอีกว่าการดำเนินการตามนโยบายการรับจำนำข้าวเปลือกยังคงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อย่างมากดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตในส่วนของขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินโครงการ พร้อมเสนอแนะว่าควรพิจารณากำหนดราคารับจำนำข้าวเปลือกแต่ละชนิดให้เหมาะสมสอดคล้องกับต้นทุนการผลิตที่เกษตรกรรับภาระอยู่บนพื้นฐานของความสมเหตุสมผลและไม่บิดเบือนกลไกตลาด ควรมุ่งเน้นช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอย่างเป็นรูปธรรมและการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในส่วนการขึ้นทะเบียนและรับรองเกษตรกร ควรพิจารณาให้เฉพาะเกษตรกรซึ่งเพาะปลูกข้าวจริงและสุจริตเท่านั้น เกษตรกรที่ไม่สุจริตควรมีมาตรการลงโทษที่เหมาะสม ในส่วนการระบายข้าวจากคลังสินค้าของรัฐบาลควรกำหนดแผนการบริหารจัดการการระบายข้าวที่เก็บรักษาไว้ในโกดังกลางอย่างเป็นระบบ และการปิดบัญชีโครงการให้รายงานผลดำเนินการแก่ กชช. และประกาศให้บุคคลทั่วไปทราบโดยเปิดเผยและดำเนินการด้วยความโปร่งใสตามเอกสารหมาย จ.๗ แผ่นที่ ๒๐๑ ถึง ๒๑๓ จึงเห็นได้ว่าจากหนังสือแจ้งเตือนและข้อเสนอแนะของหน่วยงานราชการดังกล่าวที่มีหน้าที่ติดตามการดำเนินงานและการตรวจสอบผลการดำเนินโครงการ เป็นข้อชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวยังมีปัญหาการทุจริตขั้นตอนต่าง ๆ เกิดขึ้นจริงในข้อนี้จำเลยนำสืบว่า จำเลยให้ความสำคัญต่อหนังสือข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยก่อนประชุมคณะรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้ทำหนังสือฉบับลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕ พร้อมแนบหนังสือของสำนักงาน ป.ป.ช. แจ้งไปยังกระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประมง และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้เสนอความเห็นในส่วนเกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ตามเอกสารหมายเลข ๖๑ แผ่นที่ ๐๒๓๗๐ ถึง ๐๒๓๗๗ และต่อมาเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๕ เลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้ความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี และสรุปว่า “...หากคณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดังกล่าวจะมีผลกระทบกับการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดำเนินการไปแล้วและที่กำลังดำเนินการอยู่...” ในคราวประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๕ จึงมีมติยืนยันว่า การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีวัตถุประสงค์ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในการยกระดับราคาพืชผลทางเกษตร รวมทั้งยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกรในชนบทตามนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงต่อรัฐสภา ทั้งมีระบบการตรวจสอบให้ดำเนินการเป็นไปด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ และเพื่อให้การดำเนินโครงการทั้งระดับพื้นที่และระดับปฏิบัติการมีประสิทธิภาพป้องกันการทุจริต คณะรัฐมนตรีจึงมอบหมายให้

ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง รองนายกรัฐมนตรี สั่งการหน่วยงานในกำกับดำเนินการตรวจสอบ เพื่อป้องกันการทุจริตในระดับปฏิบัติ ตามเอกสารหมายเลข ๑๖๑ แผ่นที่ ๐๒๓๙๑ ต่อมาวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือแจ้งมติคณะรัฐมนตรีไปยังเลขาธิการ คณะกรรมการ ป.ป.ช. พร้อมส่งหนังสือของกระทรวงพาณิชย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เสนอ ความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี.ตามเอกสารหมายเลข ๑๖๑ แผ่นที่ ๐๒๓๙๓ ถึง ๐๒๓๙๔ และจำเลยมีคำสั่งที่ ๑๕๖/๒๕๕๕ แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการตรวจสอบเพื่อป้องกันการ ทุจริตในการรับจำนำข้าว โดยมีร้อยตำรวจเอก เฉลิม เป็นประธานกรรมการ ตามเอกสารหมายเลข ๑๖๖ แผ่นที่ ๒๗๒๙ ถึง ๒๗๓๑ รวมทั้งนำเอาข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามหนังสือ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๕ ที่มีข้อเสนอให้ติดตามและประเมินผลโครงการ คณะรัฐมนตรี และ กชช. ได้มอบหมายให้กรมการค้าภายในรับไปดำเนินการ โดยว่าจ้างมหาวิทยาลัยบูรพา โดยศูนย์วิจัยนโยบายและการบริหาร วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ ประเมินผลโครงการ ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ผลการประเมินโครงการปรากฏส่วนใหญ่มีความพึงพอใจและเห็นด้วยกับการดำเนินโครงการ ของรัฐบาล ตามรายงานการประชุม กชช. ครั้งที่ ๑/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข ๒๗๑ แผ่นที่ ๒๐๐ และหน่วยงานในระดับปฏิบัติมีมาตรการในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ตามข้อเสนอแนะของหน่วยงานราชการดังกล่าว ดังนี้

๑. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีแนวทางมาตรการยกระดับราคาข้าวและใช้เทคโนโลยีปรับปรุง กระบวนการผลิตและการรับจำนำ เช่น การใช้ GPS ตรวจสอบแปลงเพาะปลูกของเกษตรกร

๒. กระทรวงพาณิชย์ดำเนินการระบายนข้าวเป็นไปตามยุทธศาสตร์การระบายน โดยคำนึงถึง ประโยชน์ของประเทศและตลาดค้าข้าว ขั้นตอนและกระบวนการระหว่างดำเนินการ จึงเป็นความลับ และให้มหาวิทยาลัยบูรพาประเมินผลโครงการปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ และรายงานผลต่อ กชช. เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๖

๓. วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรีมีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางแผน และเร่งระบายนผลิตให้เสร็จสิ้นปีการผลิตโดยเร็ว มิให้ผลผลิตเสื่อมสภาพและส่งผลให้ราคาตกต่ำ

๔. วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕ สำนักงบประมาณเห็นควรให้รับความเห็นและข้อเสนอแนะ ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยให้ กชช. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

๕. วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ กระทรวงการคลังเห็นด้วยกับข้อเสนอของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และจัดทำแผนการบริหารการระบายนข้าวในโกดังกลางมาใช้อย่างเร่งด่วน

๖. วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรีมีมติให้ทบทุนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับจําหน่ายการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ อีกครั้ง โดยให้กระทรวงพาณิชย์ ดำเนินการร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลังและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบปริมาณข้าวเปลือกที่รับจําหน่ายได้และที่ระบายออกไปแล้วสำหรับโครงการปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ และให้เสนอแนวทางการบริหารจัดการรวมทั้งการรับจําหน่าย การเก็บรักษา การระบาย ตลอดจนวงเงินสินเชื่อและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่อ กขช. เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี

๗. วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ กขช. ประชุมครั้งที่ ๘/๒๕๕๕ มีมติว่า บริษัทตรวจสอบคุณภาพข้าวที่เก็บในโกดังกลางที่ทุจริตให้ขึ้นบัญชีดำ หากทำผิดมากกว่า ๓ ครั้ง ให้พักใช้หนังสืออนุญาตเป็นผู้ประกอบการและให้คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวเร่งระบายข้าวคงเหลือเพื่อประหยัดงบประมาณการเก็บรักษา

๘. วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ กขช. ประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๕๖ เห็นชอบแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกข้าวช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้ให้ชาวนาเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่าง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพลังงาน กระทรวงมหาดไทย และผู้ประกอบการ

ทั้งนี้ หากพิจารณาข้อเท็จจริงตามรายงานการประชุม กขช. เอกสารหมายเลข จ.๒๗๑ จะพบว่า ในระหว่างดำเนินการโครงการรับจําหน่ายข้าวเปลือกของรัฐบาลมีการสวมสิทธิชาวนา การนำข้าวจากต่างประเทศมาสวมสิทธิจําหน่าย ข้าวสูญหาย การออกไปประทวนอันเป็นเท็จ การใช้เอกสารปลอม การขนข้าวสารโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ว่าจะปัญหาในส่วนการขึ้นทะเบียนเกษตรกร การสวมสิทธิเกษตรกร ที่เกิดความผิดพลาดขึ้นในขั้นตอนการออกไปประทวน การฝากข้าวไว้ที่โรงสีของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ และการตรวจพบข้าวขาดบัญชีที่เกิดจากปัญหาการเปิดจุดรับจําหน่ายนอกพื้นที่ ในข้อนี้ กระทรวงพาณิชย์ดำเนินการติดตามตรวจสอบการรับจําหน่ายสินค้าเกษตร โดยสุ่มตรวจสอบโรงสีตลาดกลางโกดังกลาง และจากเกษตรกรพบว่ามีกรณีทุจริตและกระทำความผิด ๑,๘๔๘ ราย ตามบันทึกลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๖ ที่ นายวราเทพ รัตนากร รายงานต่อจําเลยตามเอกสารหมายเลข ล.๒๘๒ ต่อมาวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖ นายวราเทพ รายงานว่าตรวจพบผู้กระทำผิดอีก ๒,๐๔๒ ราย และวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๖ นายวราเทพ รายงานว่าตรวจพบผู้กระทำผิดอีก ๓,๘๗๐ ราย

นอกจากนี้ ยังปรากฏข้อเท็จจริงตามบันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจําหน่ายที่ตรวจพบการทุจริต ตามเอกสารหมายเลข จ.๘๕ ที่พลตำรวจเอก วรพงษ์ ชิวปรีชา รายงานผลการดำเนินคดีการทุจริตโครงการรับจําหน่ายข้าวเปลือกประจำปี ๒๕๕๔ ถึง ๒๕๕๕ ในความรับผิดชอบ

ของตำรวจภูธรภาค ๑ ถึงภาค ๙ รวม ๑๐๕ คดี ตามเอกสารหมาย จ.๘๙ ซึ่งได้ดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดสวมสิทธิเกษตรกรในข้อหาที่สำคัญ คือ

๑. การนำข้าวเข้ามาในประเทศ ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๙ คดี และปี ๒๕๕๖ จำนวน ๒๖ คดี
๒. การขนย้ายข้าวข้ามเขต ยักยอกข้าว ปี ๒๕๕๔ จำนวน ๑ คดี ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๕๗ คดี และปี ๒๕๕๖ จำนวน ๕๘ คดี
๓. การฉ้อโกง (การสวมสิทธิ) โกงเจ้าหนี้ แจ้งความเท็จ ปลอมเอกสาร ใช้เอกสารปลอม ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๒๗ คดี และปี ๒๕๕๖ จำนวน ๔๕ คดี
๔. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๐ คดี และปี ๒๕๕๖ จำนวน ๒ คดี
๕. ข้อหาอื่น ๆ เช่น เพลิงไหม้ข้าว ลักทรัพย์ พระราชบัญญัติการค้าข้าว ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑ คดี ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๒ คดี และปี ๒๕๕๖ จำนวน ๕ คดี

เห็นได้ว่าปัญหาการทุจริตโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติและรับรองเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก็ดี ขั้นตอนการนำข้าวเปลือกไปจำนำก็ดี การเก็บรักษาข้าวเปลือกก็ดี และขั้นตอนการสีแปรสภาพข้าวเปลือกกับเก็บรักษาข้าวสารก็ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสวมสิทธิชาวนา การนำข้าวจากต่างประเทศมาสวมสิทธิจำนำ ข้าวสูญหาย การออกไปประทอนอันเป็นเท็จ การใช้เอกสารปลอม การขนข้าวสารโดยไม่ได้รับอนุญาต ยังมีผู้กระทำการทุจริตในระหว่างดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวตามนโยบายรัฐบาลจำเลย ซึ่งปัญหาการทุจริตดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้น สอดคล้องกับหนังสือผลงานวิจัยโครงการศึกษามาตรการแทรกแซงตลาดข้าวเพื่อป้องกันการทุจริตของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) จำนวน ๑ เล่ม เอกสารหมาย จ.๗ แผ่นที่ ๒๒๗ - ๒๒๗/๖๙ ซึ่งชี้ให้เห็นความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจและความเสียหายอื่น ๆ ที่เกิดจากการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่า การดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายรัฐบาลจำเลย สำหรับใน ๓ ขั้นตอนแรก แม้คณะรัฐมนตรีและ กชข. พร้อมทั้งคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ จะได้ออกมาตรการเพื่อป้องกันการทุจริตและความเสียหายต่าง ๆ ก็ตาม แต่การดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในแต่ละขั้นตอนการดำเนินการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาลจำเลยก็ยังคงเกิดปัญหาการทุจริตในขั้นตอนต่าง ๆ ดังเช่นโครงการรับจำนำข้าวในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมีความเสียหายเกิดขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและกระทบต่องบประมาณของแผ่นดินเป็นจำนวนมากดังที่ปรากฏตามรายงานของคณะอนุกรรมการปิดบัญชีโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้สรุปภาระหนี้สินที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวดังกล่าว รวม ๓ รอบบัญชี ดังนี้

การปิดบัญชีครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ มีผลขาดทุน ๓๒,๓๐๑ ล้านบาท การใช้จ่ายเงินรับจํานำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ประมาณ ๑๑๔,๐๒๐.๘๗ ล้านบาท ค่าชำระหนี้ ๑๑๓,๘๑๔.๑๒ ล้านบาท ตามเอกสารหมาย จ.๖ แผ่นที่ ๑๕๕ ถึง ๑๖๔

การปิดบัญชีครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖ มีผลขาดทุน ๒๒๐,๙๖๘.๗๘ ล้านบาท ใช้จ่ายเงินรับจํานำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ปีการผลิต ๒๕๕๕ และปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ ครั้งที่ ๑ ประมาณ ๔๙๓,๐๑๔.๔๘ ล้านบาท ค่าชำระหนี้ ๔๔๗,๑๐๓.๓๓ ล้านบาท ตามเอกสารหมาย จ.๖ แผ่นที่ ๑๖๖ ถึง ๑๗๘

การปิดบัญชีครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ มีผลขาดทุน ๓๓๒,๓๗๒.๓๒ ล้านบาท ใช้จ่ายเงินรับจํานำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ปีการผลิต ๒๕๕๕ และปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ ครั้งที่ ๑ ประมาณ ๕๖๕,๐๖๘.๙๗ ล้านบาท ค่าชำระหนี้ ๔๗๔,๒๖๕.๘๓ ล้านบาท ตามเอกสารหมาย จ.๘ แผ่นที่ ๒๓๐ ถึง ๒๔๔

เมื่อรวม ๕ ฤดูกาลผลิตตามรายงานคณะกรรมการปิดบัญชีชุดของ นายรังสรรค์ ศรีวรศาสตร์ ปลัดกระทรวงการคลังเป็นประธานอนุกรรมการ ซึ่ง ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ มียอดเงินที่ใช้ในการรับจํานำข้าวประมาณ ๘๗๘,๓๘๙ ล้านบาท ยิ่งเห็นได้ว่าจำนวนเงินที่ใช้รับจํานำข้าว ๓ ฤดูกาลผลิตเกินกรอบวงเงิน ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ตามที่รัฐบาลกำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องตามรายงานการประชุมคณะกรรมการจัดทำบัญชีหมุนเวียนและกรอบวงเงินสินเชื่อที่เหมาะสม ครั้งที่ ๔/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ว่าการใช้จ่ายเงินรับจํานำ ณ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เกินวงเงิน ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ไปจำนวน ๖๑,๒๒๔ ล้านบาท ตามเอกสารหมาย ล.๓๙๒ แผ่นที่ ๒๙๖๐ ถึง ๒๙๖๕ และรายงานการประชุมคณะกรรมการจัดทำบัญชีหมุนเวียนและกรอบวงเงินสินเชื่อที่เหมาะสม ครั้งที่ ๕/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ว่าการใช้จ่ายเงินรับจํานำ ณ วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ เกินวงเงิน ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ไปจำนวน ๓๙,๙๔๔ ล้านบาท ตามเอกสารหมาย ล.๓๙๒ แผ่นที่ ๒๙๖๗ ถึง ๒๙๗๗ และตามรายงานการประชุมคณะกรรมการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ครั้งที่ ๑๖/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๖ ข้อ ๑.๑ ว่าการใช้จ่ายเงินโครงการรับจํานำข้าวเปลือกปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕, ๒๕๕๕/๕๖ และ ๒๕๕๖/๕๗ ณ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ใช้งบเงินรับจํานำเกิน ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท จำนวน ๑๙๘,๘๓๗ ล้านบาท โดย ธ.ก.ส. ใช้งบเงินสำรองจ่ายระหว่างรอการจัดหาเงินกู้ของกระทรวงการคลังและเงินที่ได้จากการระบายข้าวของกระทรวงพาณิชย์ ตามเอกสารหมาย ล.๓๙๒ แผ่นที่ ๒๙๙๐ ถึง ๒๙๙๗ ส่วนในข้อที่ว่า รายงานคณะกรรมการปิดบัญชีโครงการรับจํานำข้าวเปลือกตามนโยบายของรัฐบาล

จำเลยถูกต้องหรือไม่ นั้น จำเลยนำสืบต่อผู้ว่า คณะรัฐมนตรีมีมติวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ มอบหมายให้ นายวราเทพ รวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะของส่วนราชการหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในโครงการตามเอกสารหมาย จ.๒๗๔ แผ่นที่ ๐๕๑๖ ถึง ๐๕๒๕ ได้ดำเนินการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการคลัง โดย นางสาวสุภา ปิยะจิตติ ในฐานะประธานคณะกรรมการปิดบัญชีโครงการ กรรมการค้าภายใน ธ.ก.ส. โดย นายสุพัฒน์ เอี้ยวฉาย อ.ต.ก. สำนักงานประมาณ กรมบัญชีกลาง ผู้แทนกรมการค้าต่างประเทศ และผู้แทน อคส. ซึ่งในที่ประชุมมีความเห็นแตกต่างกัน เกี่ยวกับผลการขาดทุน ตามโครงการใน ๒ กรณี คือ ๑) วิธีการคำนวณมูลค่าสินค้าคงเหลือในสต็อกข้าวที่แตกต่างกัน ๒) ปริมาณข้าวในสต็อกที่มีจำนวนแตกต่างกัน ในการประชุมคณะกรรมการ กชช. ครั้งที่ ๔/๒๕๕๖ วันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๖ นายวราเทพ ได้นำข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับโครงการเข้าร่วมชี้แจงและรับฟังผลการปิดบัญชี ในที่ประชุมได้มีการพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาวิธีการคำนวณมูลค่าสินค้าคงเหลือและปริมาณข้าวคงเหลือ และมีมติรับรองวิธีการคำนวณและผลการปิดบัญชีโครงการปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ และข้าวเปลือกนาปรังปี ๒๕๕๕ ตามเอกสารปิดบัญชีของคณะกรรมการปิดบัญชี ณ วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖ โดยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับวิธีการคิดคำนวณในสต็อกข้าวคงเหลือ จะใช้ราคาตามประกาศกรมการค้าภายในหรือราคาจำหน่ายขึ้นอยู่กับราคาใดจะต่ำสุด และเห็นชอบแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงและข้อมูลปริมาณข้าวคงเหลือ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ โดยมีพลตำรวจตรี ธวัช บุญเฟื่อง รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมืองเป็นประธาน จากการตรวจสอบพบว่า อ.ต.ก. และ อคส. แจ้งว่าคณะกรรมการปิดบัญชียังไม่ได้รวบรวมข้อมูลปริมาณข้าวคงเหลือในจำนวนที่แตกต่างกันประมาณ ๒.๙๘ ล้านตัน ไปคิดคำนวณส่งผลให้รายงานผลการปิดบัญชีโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีความคลาดเคลื่อนไม่ถูกต้องและไม่สมบูรณ์ และจำเลยยังได้ปฏิเสธต่อรายงานผลการปิดบัญชีของ นางสาวเน่งน้อย และคณะกรรมการปิดบัญชีว่าเป็นรายงานที่ไม่ถูกต้องคลาดเคลื่อนและมีความไม่สมบูรณ์ และที่รายงานว่ามีผลขาดทุนสะสมรวมทั้งสิ้น ๕๑๘,๖๙๐.๙๒ ล้านบาท ณ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ และผลขาดทุนสะสม ๕๓๖,๙๐๘.๓๐ ล้านบาท ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ ซึ่งจำเลยเห็นว่าผลขาดทุนสะสมทางบัญชีไม่ได้สร้างความเสียหายต่อระบบงบประมาณแผ่นดินและการเงินการคลัง ทั้งการใช้เงินดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายของรัฐบาลจำเลยว่าเกินวงเงิน ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท หรือไม่ จำเลยให้การต่อสู้คดีว่าตามเอกสารหมาย ล.๖๑ แผ่นที่ ๐๒๖๓๒ ถึง ๐๒๖๓๓ หนังสือกระทรวงการคลังลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๗ ลงนามโดย นายกิตติรัตน์ ณ ระนอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรี โดยรายงานผลการใช้กรอบวงเงินหมุนเวียน

โครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ ว่า ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ ได้ใช้เงินรวม ๔๖๓,๘๐๕ ล้านบาท ดังนี้

๑. เงินกู้ที่กระทรวงการคลังจัดหาเงินทุนหมุนเวียน อยู่ภายใต้กรอบวงเงินกู้ไม่เกิน ๔๑๐,๐๐๐ ล้านบาท มีหนี้คงค้างจำนวน ๓๙๖,๗๕๖ ล้านบาท ยังคงเหลือกรอบวงเงินกู้ จำนวน ๑๓,๒๔๔ ล้านบาท

๒. เงินทุนหมุนเวียนของ ธ.ก.ส. ภายใต้กรอบวงเงิน ๙๐,๐๐๐ ล้านบาท สำหรับปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ และ ๒๕๕๕/๕๖ จำนวน ๓๗,๙๙๔ ล้านบาท และปีการผลิต ๒๕๕๖/๕๗ ได้ใช้เงินทุนไปแล้ว ๒๙,๐๕๕ ล้านบาท คงเหลือวงเงินอีก ๒๒,๙๓๙ ล้านบาท

เนื่องด้วยตามพระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๒๑ กำหนดสัดส่วนกู้เงินไม่เกินร้อยละ ๒๐ ของงบประมาณ และมาตรา ๒๘ กำหนดการค้ำประกันเงินกู้ไม่เกินร้อยละ ๒๐ ของงบประมาณ ดังนั้น การดำเนินโครงการทั้ง ๕ ฤดูกาลผลิตยังอยู่ในกรอบวงเงินกู้และการใช้เงินทุนของ ธ.ก.ส. ตามแนวปฏิบัติกำหนดควบคุมเพดานไว้ที่ ๙๐,๐๐๐ ล้านบาท เงินทุนดังกล่าวไม่เป็นหนี้สาธารณะเพราะไม่ใช่หนี้ที่กระทรวงการคลังค้ำประกัน ในวงเงินกู้ที่กระทรวงการคลังจัดหาเงินกู้ให้ ธ.ก.ส. และค้ำประกันเงินกู้ดังกล่าวกำหนดควบคุมเพดานไว้ที่ ๔๑๐,๐๐๐ ล้านบาท ทั้ง ๒ ยอดเงิน ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ ไม่เกินกำหนดวงเงินตามพระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่กำหนดบรรจุในแผนบริหารหนี้สาธารณะและการปรับปรุงแผนประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔ ถึง ๒๕๕๘ ตามเอกสารหมายเลข ล.๓๕ ถึง ล.๕๒ แผ่นที่ ๗๙๗ ถึง ๐๑๑๓๘ การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ๕ ฤดูกาลผลิต สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP ไม่เกินร้อยละ ๖๐ ทั้งกรณีที่คณะรัฐมนตรีมีมติวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ กำหนดกรอบวงเงินทุนหมุนเวียนเป็นเพดานที่ใช้ควบคุมยอดวงเงินคงคลังของโครงการไม่ให้เกิน ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๗๔ แผ่นที่ ๐๕๔๖ กรณีที่ปรากฏตามข้อเท็จจริงที่นายสุพัฒน์ พยานโจทก์ เบิกความว่า โครงการรับจำนำข้าวใช้จ่ายเงิน ๘๗๘,๓๘๙.๒๓ ล้านบาท นั้น เป็นการนำตัวเลขการใช้จ่ายเงินที่ ธ.ก.ส. จ่ายตรงกับชาวนา รวม ๕ ฤดูกาลผลิตเกินกรอบวงเงิน ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท แต่ นางสาวสุภา เบิกความตอบคำถามทนายจำเลยรับว่า เงินทุนหมุนเวียนกับค่าใช้จ่ายในโครงการเป็นคนละตัวกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อต่อสู้จำเลย ข้อเท็จจริงในส่วนนี้ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันว่ารัฐบาลจำเลยบริหารกรอบวงเงินเป็นไปตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีหรือไม่ สำหรับกรณีข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามรายงานคณะกรรมการปิดบัญชีว่า การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวตามนโยบายรัฐบาลจำเลยมีผลขาดทุนนั้น จำเลยต่อสู้ว่า คณะรัฐมนตรีมีหลักเกณฑ์วิธีการประเมิน

ความคุ้มค่าของโครงการตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะในแผนบริหารราชการแผ่นดินและใช้วิธีการวัดผลและประเมินความคุ้มค่าของโครงการตามมาตรา ๒๒ ของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มีใช้ประเมินและวัดผลความคุ้มค่าของโครงการตามรายงานคณะกรรมการปิดบัญชีโครงการรับจำนำข้าว โดยผลการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเกิดประโยชน์โดยรวมทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ชาวนา ประโยชน์ทางตรงสามารถยกระดับรายได้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการเป็นมูลค่ารวม ๑๙๐,๓๒๖ ล้านบาท และยกระดับรายได้ให้เกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการเป็นมูลค่ารวม ๙๐,๐๖๓ ล้านบาท ส่วนประโยชน์ทางอ้อมรายได้เกษตรกรเพิ่มขึ้นเป็น ๒๘๐,๓๘๙ ล้านบาท โดยประเมินจากผู้ประกอบการมีกำไรเพิ่มขึ้น เกิดการจ้างงานจัดตั้งธุรกิจเพิ่มขึ้น การจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นคิดเป็นมูลค่ารวม ๓๙๔,๗๘๘ ล้านบาท มากกว่าผลขาดทุนตามรายงานการปิดบัญชีโครงการรับจำนำที่ระบุตัวเลขขาดทุน ๒๒๐,๙๖๙ ล้านบาท ตามเอกสารหมาย จ.๒๗๑ แผ่นที่ ๑๑๙๓ ถึง ๑๑๙๔ ซึ่งได้เสนอที่ประชุม กชช. ครั้งที่ ๒/๒๕๕๖ วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๗๑ แผ่นที่ ๒๕๑ นอกจากนี้ที่ประชุม กชช. ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในภาพรวมแล้วรายงานว่ประโยชน์ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ทำให้เกษตรกรรายได้เพิ่มขึ้น ๑.๑๖ แสนล้านบาท ในปี ๒๕๕๔/๕๕ และ ๑.๑๔ แสนล้านบาท ในปี ๒๕๕๕/๕๖ หรือรายได้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นประมาณ ๔๒,๐๐๐ บาทต่อคน และมีส่วนทำให้ GDP ของประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๖๙ และ ๐.๖๒ ตามลำดับ ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นกว่าอัตราการเติบโตปกติตามบันทึกข้อความ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๖ เอกสารหมาย ล.๖๑ แผ่นที่ ๐๒๕๙๔ ถึง ๐๒๕๙๗ และชาวนามีความพึงพอใจโครงการสูงถึงร้อยละ ๘๐ และเห็นด้วยกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมากกว่าการประกันรายได้ที่สามารถยกระดับราคาสินค้าเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ตามเอกสารหมาย ล.๑๘๖ และ ล.๑๘๗ นอกจากนี้กรมการค้าภายในแจ้งที่ปรึกษามหาวิทยาลัยบูรพาโดยศูนย์วิจัยนโยบายและการบริหาร วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ ประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ผลปรากฏส่วนใหญ่มีความพึงพอใจและเห็นด้วยกับการดำเนินโครงการ ซึ่งได้เสนอในที่ประชุม กชช. ครั้งที่ ๑/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๖ รับทราบ ตามเอกสารหมาย จ.๒๗๑ แผ่นที่ ๒๐๐ ส่วนที่นางสาวแนนน้อย เจริญทวีทรัพย์ อธิบายเหตุผลในการจัดทำบัญชี และการปิดบัญชีนั้น ก็เพื่อนำเสนอข้อมูลทางการเงินโครงการรับจำนำข้าวอันจะเป็นประโยชน์แก่รัฐบาลจำเลย ซึ่งรายงานทางการเงินจากการปิดบัญชีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงรายรับ รายจ่าย ผลการดำเนินงานโครงการ และฐานะ

การเงินโครงการ อันเป็นหลักการพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ต้องจัดให้มีการเสนอรายงานทางการเงินอย่างสม่ำเสมอ เป็นการแสดงถึงการมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ และที่สำคัญในหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีต้องมีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและความโปร่งใสในการรายงาน หากโครงการรับจำนำข้าวหรือโครงการอื่น ๆ ที่เป็นโครงการขนาดใหญ่ และใช้งบประมาณแผ่นดินเป็นจำนวนมาก การปิดบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินเพื่อเสนอผลการดำเนินงานและฐานะการเงิน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะนำเอาข้อมูลทางการเงินมาใช้ในการตัดสินใจให้ทันเวลาและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความโปร่งใสในการรายงานให้สาธารณะหรือประชาชนได้ทราบถึงผลการดำเนินงานของโครงการสาธารณะที่นำเงินงบประมาณแผ่นดินมาใช้จ่ายเมื่อข้อเท็จจริงในทางใดส่วนใดได้ว่า การดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ๕ ฤดูกาลผลิต คณะอนุกรรมการปิดบัญชีได้ปิดบัญชี ๓ รอบ แต่ละรอบได้รายงานให้จำเลยทราบแล้ว โดยครั้งที่ ๑ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ มีผลขาดทุนทางบัญชี ๓๒,๓๐๑ ล้านบาท และมีการใช้เงินรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ประมาณ ๑๑๔,๐๒๐.๘๗ ล้านบาท โดยมีการค้างชำระหนี้ ประมาณ ๑๑๓,๘๑๔.๑๒ ล้านบาท ครั้งที่ ๒ ณ วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖ มีผลขาดทุนทางบัญชี ๒๒๐,๙๖๘.๗๘ ล้านบาท และมีการใช้เงินรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ปีการผลิต ๒๕๕๕ และปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ ครั้งที่ ๑ ประมาณ ๔๙๓,๐๑๔.๔๘ ล้านบาท โดยมีการค้างชำระหนี้ประมาณ ๔๔๗,๑๐๓.๓๓ ล้านบาท และครั้งที่ ๓ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ มีผลขาดทุนทางบัญชี ๓๓๒,๓๗๒.๓๒ ล้านบาท และมีการใช้เงินรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ปีการผลิต ๒๕๕๕ และปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ ครั้งที่ ๑ ประมาณ ๕๖๕,๐๖๘.๙๗ ล้านบาท โดยมีการค้างชำระหนี้ประมาณ ๔๗๔,๒๖๕.๘๓ ล้านบาท แม้จำเลยจะโต้แย้งว่า เป็นกรณีมีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับผลการขาดทุนตามโครงการใน ๒ กรณี คือ ๑) วิธีการคำนวณมูลค่าสินค้าคงเหลือในสต็อกข้าวที่แตกต่างกัน ๒) ปริมาณข้าวในสต็อกที่มีจำนวนแตกต่างกัน เนื่องจากคณะอนุกรรมการปิดบัญชียังไม่ได้รวบรวมข้อมูลปริมาณข้าวคงเหลือในจำนวนที่แตกต่างกันประมาณ ๒.๙๘ ล้านตัน ไปคิดคำนวณส่งผลให้รายงานผลการปิดบัญชีโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีความคลาดเคลื่อนไม่ถูกต้องและไม่สมบูรณ์ก็ตาม แต่หากพิจารณารายงานการปิดบัญชีทั้ง ๓ รอบ จะพบว่ามีการใช้จ่ายเงินรับจำนำข้าวเปลือกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และที่สำคัญจะพบได้ว่ามีหนี้ค้างชำระอันเกิดจากการดำเนินงานตามโครงการเพิ่มขึ้นในแต่ละรอบปิดบัญชี กล่าวคือ การปิดบัญชีครั้งที่ ๑ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ มีการค้างชำระหนี้ประมาณ ๑๑๓,๘๑๔.๑๒ ล้านบาท การปิดบัญชีครั้งที่ ๒ ณ วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖ มีการค้างชำระหนี้ประมาณ ๔๔๗,๑๐๓.๓๓ ล้านบาท

และการปิดบัญชีครั้งที่ ๓ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ มีการค้างชำระหนี้ประมาณ ๔๗๔,๒๖๕.๘๓ ล้านบาท แสดงให้เห็นว่าแผนงานการบริหารโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายรัฐบาลของจำเลยขาดประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติและรับรองเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ขั้นตอนการนำข้าวไปจำนำและเก็บรักษาข้าวเปลือก กับขั้นตอนการสีแปรสภาพข้าวเปลือก และการเก็บรักษาข้าวสาร ซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นขั้นตอนในระดับผู้ปฏิบัติงานตามโครงการก็ตาม แต่ก็พบว่าการทุจริตในขั้นตอนต่าง ๆ เกิดขึ้นจำนวนมาก และปรากฏข้อเท็จจริงตามบันทึกข้อความลงวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖ ของ นายวิภาค ภัทรเขต ที่ปรึกษาของ นายสุภรณ์ อัตถาวงศ์ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมืองของรัฐบาลจำเลย ที่เสนอต่อ นายสุภรณ์ เอกสารหมายเลข ๑๒ ว่าการดำเนินงานโครงการเกิดปัญหาเกี่ยวกับการขาดสภาพคล่องมีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอที่จะรับจำนำข้าวเปลือกปี ๒๕๕๕/๒๕๕๖ ตามที่กระทรวงพาณิชย์ได้เสนอขอให้สำนักงานประมาณจัดสรรงบประมาณเพื่อชำระหนี้ให้ ธ.ก.ส. นำเงินไปใช้หมุนเวียน รับจำนำข้าวเปลือกโดยไม่ต้องรอให้การระบายข้าวในสต็อกของรัฐเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ ธ.ก.ส. ให้เสร็จภายใน ๑ ถึง ๒ ปี แต่ผู้แทนสำนักงานประมาณได้ชี้แจงว่าไม่สามารถตั้งงบประมาณชำระหนี้ดังกล่าวได้ เพราะขัดต่อรูปแบบการตั้งงบประมาณที่จะต้องมีการปิดบัญชีโครงการหลังจากสิ้นสุดโครงการรับจำนำข้าวในแต่ละปีงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการปิดบัญชีเอกสารหมายเลข จ.๘ แผ่นที่ ๒๓๐ ถึง ๒๔๔ ของคณะอนุกรรมการปิดบัญชีครั้งที่ ๓ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ว่ารัฐบาลใช้เงินรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ข้าวเปลือกนาปรัง ปีการผลิต ๒๕๕๕ และข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๕/๕๖ รอบ ๑ รวมเป็นเงิน ๕๖๕,๐๖๘.๙๗ ล้านบาท ดังนั้น ในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้นำเงินที่ได้จากการระบายข้าวตั้งแต่ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ มาใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๗๔ แผ่นที่ ๕๐๒ ถึง ๕๑๗ เป็นข้อบ่งชี้ให้เห็นว่า กชช. บริหารโครงการขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะจำเลยในฐานะประธาน กชช. และในฐานะนายกรัฐมนตรีที่ให้นโยบายเกี่ยวกับการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในการประชุม กชช. ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๔ ว่า นโยบายข้าวเป็นนโยบายที่สำคัญของชาติ ต้องทำงานแบบบูรณาการและปรับปรุงระบบกระบวนการรับจำนำข้าวให้เกิดความสุจริตและโปร่งใสนำความชอบธรรมและความชัดเจนให้กับทางด้านของหน่วยงานดำเนินการ ตามรายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๒๗๑ แผ่นที่ ๑ ถึง ๒๔ แต่เมื่อจำเลยได้รับรู้ข้อมูลการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวจากคณะอนุกรรมการปิดบัญชีทั้ง ๓ รอบแล้ว จำเลยสั่งการแต่เพียงว่าเห็นชอบตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้รับมอบหมายจัดนำเอาค่าชี้แจง ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะของคณะอนุกรรมการ

ปิดบัญชี ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ และให้เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบต่อไปเท่านั้น หากจำเลยได้ให้ความสำคัญในการติดตาม กำกับดูแลการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวที่ใช้เงินงบประมาณแผ่นดินจำนวนมากภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance) ตามที่ได้ประกาศแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘ เอกสารหมายเลข ๖๑๑ แผ่นที่ ๒๓๒๘ ผลการดำเนินโครงการก็จะเกิดความคุ้มค่าเป็นประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐมากกว่านี้

สำหรับการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในขั้นตอนการระบายข้าวนั้น แยกเป็น ๒ กรณี โดยกรณีแรกเป็นเรื่องการระบายข้าวด้วยวิธีขายในราคาถูกให้ อคส. เพื่อนำไปปรับปรุงบรรจุถุงจำหน่ายแก่ประชาชน หรือที่เรียกว่า การระบายข้าวถุง ที่ได้ความจากคำเบิกความของ พลตำรวจโท ยุทธนา ไทยภักดี ว่า พยานเป็นอดีตนายกสมาคมผู้ค้าและได้รับแต่งตั้งเป็นประธานอนุกรรมการติดตามตรวจสอบเรื่องการระบายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาลจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ เพื่อตรวจสอบการร้องเรียนกรณีนี้ และข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบสรุปได้ว่า กชช. และคณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวได้มีมติในการประชุมหลายครั้ง อนุมัติขายข้าวสารและข้าวเหนียวในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ จำนวน ๒,๕๐๐,๐๐๐ ตัน ในราคาถูกซึ่งต่ำกว่าราคาตลาดมากให้ อคส. เพื่อนำไปปรับปรุงบรรจุถุงจำหน่ายให้แก่ประชาชน ในราคาถูก โดยกำหนดผลประโยชน์ตอบแทนเป็นค่าดำเนินการ ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพข้าว การบรรจุถุงและกระจายสินค้า ซึ่งได้ความต่อมาว่า อคส. ได้ดำเนินการด้วยการจัดจ้าง บริษัทสิงห์โตทองไรซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด บริษัทเจียมเม้ง จำกัด บริษัทนครสวรรค์ค้าข้าว จำกัด บริษัทพงษ์ลาภ จำกัด บริษัทเอเชีย โกลเด้นไรซ์ จำกัด และห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีโซควรลักษณ์รุ่งเรืองกิจ แบ่งกันปรับปรุงคุณภาพข้าวและบรรจุข้าวตามปริมาณที่กำหนดในแต่ละสัญญา และกำหนดช่องทางการจัดจำหน่ายไว้ ๕ ช่องทาง ได้แก่ โครงการธงฟ้าราคาประหยัดของกรมการค้าภายใน โครงการร้านถูกใจของกรมการค้าภายใน ร้านสวัสดิการของ อคส. หน่วยงานราชการ และตัวแทนจำหน่ายที่ได้คัดเลือกไว้รวม ๓ ราย คือ บริษัทสยามรักษ์ จำกัด บริษัทคอนโซลด์ เทรตติ้ง จำกัด และบริษัทร่มทอง จำกัด แต่จากการตรวจสอบของพยานและคณะกลับได้ข้อมูลจากการประชุมร่วมกับคณะอนุกรรมการติดตาม กำกับดูแลการรับจำนำระดับจังหวัด ที่ได้รับแต่งตั้งโดยคำสั่งของ กชช. หลายจังหวัด เช่น พิษณุโลก สุพรรณบุรี นครปฐม ลพบุรี ชัยนาท ระนอง นครศรีธรรมราช เป็นต้น กลับพบว่าข้าวถุงที่นำออกวางจำหน่ายที่ร้านค้าถูกใจทั่วประเทศประมาณ ๑๐,๐๐๐ ร้านนั้น มีไม่เพียงพอ เมื่อตรวจสอบไปยังบริษัทนิ่มซีเส็ง จำกัด ที่รับจ้างในการขนส่งข้าว ก็พบว่าปริมาณข้าวที่

รับจ้างขนส่งไม่สัมพันธ์กับปริมาณข้าวในโครงการจำหน่ายข้าวถุง เพราะบริษัทนี้มิใช่สิ่ง จำกัด ได้รับขนส่งข้าวสารไปเพียง ๕๐,๐๐๐ ตันเศษ เท่านั้น และเมื่อตรวจสอบต่อไปก็ยิ่งพบว่าบริษัทสยามรักษ์ จำกัด ที่เป็นตัวแทนจำหน่ายข้าวถุงและอ้างว่ามีร้านจำหน่ายข้าวสารทั่วประเทศประมาณ ๑,๔๒๐ ร้านค้า กลับพบว่าร้านค้าที่อ้างมา เช่น บริษัทวังมะนาว เกษตรภักดิ์ จำกัด ที่จังหวัดราชบุรี บริษัทชัยถาวรพันธ์ จำกัด ที่จังหวัดสุพรรณบุรี ต่างปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นตัวแทนจำหน่ายรวมทั้งไม่เคยรู้จักหรือติดต่อกับบริษัทสยามรักษ์ จำกัด ต่อมา นายทวีศักดิ์ หิรัญรักษ์ กรรมการผู้จัดการบริษัท สยามรักษ์ จำกัด ได้เดินทางไปพบพยานและยอมรับว่าตนไม่เคยมีอาชีพเกี่ยวกับการค้าข้าวมาก่อน เมื่อเห็นว่าสัญญาการเป็นตัวแทนจำหน่ายข้าวถุงที่ทำกับ อคส. เปิดช่องให้นำไปขายปลีกหรือขายส่งได้ ตนจึงติดต่อขายช่วงให้บริษัทเจียเม้ง จำกัด บริษัทสิงห์โตทองไรซ์ จำกัด และห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีโซควรลักษณรุ่งเรืองกิจ ซึ่งเท่ากับว่าตัวแทนจำหน่ายข้าวถุงที่มีหน้าที่รับข้าวถุงไปจำหน่ายตามสัญญาได้นำข้าวถุงในโครงการไปขายคืนให้แก่ผู้ทำสัญญาปรับปรุงคุณภาพข้าว ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มี การปรับปรุงคุณภาพข้าวและนำบรรจุถุงแต่อย่างใด สำหรับบริษัทสยามรักษ์ จำกัด ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการทำดอกไม้ประดิษฐ์เพื่อการส่งออก มี นายทวีศักดิ์ เป็นกรรมการผู้จัดการ พันตรี วีระวุฒิ วัจนะพุกกะ และ นายเกรียงศักดิ์ ประสงค์สุกาญจน์ เป็นกรรมการ ต่อมาวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔ พันตรี วีระวุฒิ ลาออกจากการเป็นกรรมการ แล้วได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งให้เป็นผู้ช่วยเลขานุการ และเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในรัฐบาลของจำเลย เห็นว่า การตรวจสอบของ พลตำรวจโท ยุทธนา ดังกล่าวเป็นการปฏิบัติไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับมติของ กชช. และคณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวในเรื่องนี้ก็ตรงตามที่ระบุในรายงานการประชุม เอกสารหมายเลข ๒๗๑ แผ่นที่ ๒๕ ถึงที่ ๓๒ ที่ ๔๒ ถึงที่ ๕๘ และที่ ๘๓ ถึงที่ ๙๐ กับเอกสารหมายเลข ๓๒๙ แผ่นที่ ๒๑๔๑ ถึงที่ ๒๑๕๘ ที่ ๒๒๑๒ ถึงที่ ๒๒๒๘ และที่ ๒๕๗๔ ถึงที่ ๒๕๙๒ ซึ่งล้วนเป็นเอกสารราชการ ทั้งยังได้มีการจัดทำรายงานการตรวจสอบเพื่อเสนอต่อผู้มีอำนาจตามลำดับตามรายงานเอกสารหมายเลข ๒๗๓ แผ่นที่ ๑ ถึงที่ ๑๐๑๒ โดยมีข้อเท็จจริงและขั้นตอนการตรวจสอบอย่างละเอียด ซึ่งนอกจากจะแนบสัญญาจ้างระหว่าง อคส. กับผู้รับจ้างปรับปรุงคุณภาพข้าวและบรรจุข้าวถุง สัญญาตั้งตัวแทนจำหน่าย ตามที่พยานเบิกความแล้ว ยังมีสัญญาที่บริษัทสยามรักษ์ จำกัด ขายข้าวบรรจุถุงให้บริษัทเจียเม้ง จำกัด และห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีโซควรลักษณ กับมอบอำนาจให้ผู้ซื้อเป็นผู้รับมอบข้าวบรรจุถุงในเวลาต่อเนื่องกัน สอดคล้องกับคำเบิกความของพยาน ทั้งสัญญาดังกล่าวยังได้จัดทำขึ้น ณ สำนักงานของ อคส.นั่นเอง และพยานยังได้นำกรณีนี้ไปอภิปรายในการเปิดอภิปรายทั่วไปของวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๖ โดยแจ้งผลการตรวจสอบให้ นายนิวัฒน์ธำรง

บุญทรงไพศาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในรัฐบาลของจำเลยในขณะนั้นทราบก่อนแล้ว จำเลยเองก็ไม่ได้ปฏิเสธข้อเท็จจริงตามคำเบิกความของพยานปากนี้ จึงเชื่อว่าข้อเท็จจริงเป็นดังที่พยานเบิกความแสดงให้เห็นว่ามีการทุจริตในโครงการระบายข้าวถุงด้วยการอ้างชื่อโครงการเพื่อนำข้าวสารในโครงการรับจํานำปริมาณมากออกไปจำหน่ายแก่ผู้ประกอบการค้าข้าวในราคาที่ถูกกว่าราคาตลาด ซึ่งเมื่อคิดเปรียบเทียบกับราคาข้าวเปลือกที่รัฐบาลรับจํานำในราคาสูง รวมกับค่าใช้จ่ายในการสีแปรสภาพแล้ว เป็นที่แน่นอนว่าย่อมทำให้รัฐได้รับความเสียหายเป็นเงินจำนวนมาก และเมื่อพิจารณาถึงความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลตามคำเบิกความของพยานแล้ว เชื่อว่ามีการคบคิดกันเป็นกระบวนกรเพื่อกระทำทุจริตในโครงการระบายข้าวถุงนี้ด้วย

ส่วนกรณีการระบายข้าวด้วยวิธีขายแบบรัฐต่อรัฐ ได้ความว่า โครงการรับจํานำข้าวเปลือกตามนโยบายของรัฐบาลจำเลยเริ่มตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป แต่ในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๔ ก่อนวันเริ่มโครงการรับจํานำข้าวเปลือกเพียง ๑ วัน นายภูมิ สารผล ได้อนุมัติให้มีการทำสัญญาซื้อขายข้าว ฉบับที่ ๑ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ผู้ขาย กับ บริษัท GSSG ผู้ซื้อข้าวในสต็อกของรัฐบาลไทย พิษผลปีการผลิต ๒๕๔๘ ๒๕๔๙ - ๒๕๕๒/๒๕๕๓ ปริมาณน้ำหนักรวม ๒,๑๙๕,๐๐๐ ตัน และมีการแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาอีก ๕ ครั้ง และสัญญาฉบับที่ ๒ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ผู้ขาย กับ บริษัท GSSG ผู้ซื้อข้าวในสต็อกของรัฐบาลไทย ปริมาณน้ำหนักรวม ๒,๐๐๐,๐๐๐ ตัน และมีการแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาอีก ๕ ครั้ง รวมปริมาณข้าวที่ซื้อขาย ๒ สัญญาจำนวน ๔,๔๔๕,๐๐๐ ตัน ซึ่งหากพิจารณาปริมาณข้าว ณ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔ รัฐบาลมีปริมาณข้าวสารในสต็อกคลังกลางเพียง ๒,๑๘๙,๐๑๕.๖๗ ตัน และข้าวเปลือกในยุ้งฉางกลางที่ขนย้ายจากยุ้งฉางเกษตรกรตามโครงการรับฝากข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. อีกจำนวน ๕๗,๖๕๐.๙๓ ตัน เท่านั้น ยิ่งเห็นได้ว่าเป็นการทำสัญญาซื้อขายข้าวที่มีปริมาณมากกว่าข้าวที่รัฐบาลมีสต็อกในคลังกลางขณะทำสัญญาซื้อขาย และต่อมาวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ นายบุญทรง เจริยาภิรมย์ ได้อนุมัติให้มีการทำสัญญาฉบับที่ ๓ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ผู้ขาย กับ บริษัท GSSG ผู้ซื้อข้าวในสต็อกของรัฐบาลไทย ปริมาณน้ำหนักรวม ๑,๐๐๐,๐๐๐ ตัน และมีการแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาเพิ่มปริมาณข้าวอีก ๑,๓๐๐,๐๐๐ ตัน ปริมาณน้ำหนักรวม ๒,๓๐๐,๐๐๐ ตัน และสัญญาฉบับที่ ๔ ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๕ ระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ผู้ขาย กับ บริษัท Hainan grain ผู้ซื้อข้าวในสต็อกของรัฐบาลไทย ปริมาณน้ำหนักรวม ๖๕,๐๐๐ ตัน โดยสัญญาซื้อขายข้าวทั้ง ๔ ฉบับ ได้ระบุว่าเป็นการซื้อขายข้าวแบบรัฐต่อรัฐ หรือ G to G นั้น ในข้อนี้ นายวิชัย ศรีประเสริฐ พยานโจทก์เบิกความว่า สัญญาซื้อขายทั้ง ๔ ฉบับ

ไม่ใช้การทำสัญญา กับ China National Cereals, Oil & Foodstuff Import and Export Co. หรือที่เรียกว่า COFCO ซึ่งเป็นตัวแทนฝ่ายสาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งสัญญาซื้อขายข้าวทั้ง ๔ ฉบับ กำหนดเงื่อนไขการส่งมอบแบบ Ex Warehouse หรือการส่งมอบหน้าคลังสินค้า อันเป็นรูปแบบ การขายข้าวภายในประเทศที่กระทรวงพาณิชย์ใช้สำหรับการขายให้ผู้ประกอบการภายในประเทศเท่านั้น ไม่ใช่รูปแบบปกติสำหรับการซื้อขายระหว่างประเทศ และเป็นการเปิดช่องให้สามารถนำข้าวมาเวียนขาย ภายในประเทศ อีกทั้งสกุลเงินที่กำหนดชำระค่าข้าวเป็นเงินบาท ไม่ใช่สกุลเงินที่ใช้ในการตกลงซื้อขายกัน ตามปกติสำหรับการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ตามสัญญาซื้อขายข้าวยังได้กำหนดเงื่อนไขว่า ข้าวที่ถูกส่งมอบตามสัญญานี้จะต้องนำไปบริโภคในประเทศของผู้ซื้อเป็นหลัก นั้นหมายความว่า ข้าวส่วนใหญ่จะต้องส่งไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่จากการตรวจสอบข้อมูลของสมาคมผู้ส่งออกข้าว ในปี ๒๕๕๔ ถึง ๒๕๕๖ พบว่าสถิติข้อมูลการส่งข้าวออกของภาคเอกชนไปสาธารณรัฐประชาชนจีน ในปี ๒๕๕๔ ปริมาณ ๓๐๓,๖๖๗ ตัน ปี ๒๕๕๕ ปริมาณ ๑๗๖,๒๑๔ ตัน และปี ๒๕๕๖ ปริมาณ ๓๒๗,๕๕๙ ตัน แต่ในปี ๒๕๕๔ และ ๒๕๕๕ ไม่สอดคล้องกับการส่งมอบข้าวตามสัญญาที่ระบุอ้างว่า เป็นการซื้อขายแบบรัฐต่อรัฐในสัญญานับที่ ๑ และฉบับที่ ๒ ซึ่งมีปริมาณรวมกันถึง ๔,๑๙๕,๐๐๐ ตัน ฉบับที่ ๓ และฉบับที่ ๔ ที่มีระบุว่าการทำสัญญาส่งข้าวออกปริมาณรวมกันมากถึง ๒,๓๖๕,๐๐๐ ตัน ประกอบกับสัญญานับที่ ๑ มีการกำหนดให้ขายข้าวทุกชนิด ซึ่งเป็นข้าวสารในราคาเดียวกันเพียง ๑๐,๐๐๐ บาทต่อตัน ตามปกติข้าวหอม และข้าวขาวราคาแตกต่างกันถึงกิโลกรัมละ ๒๐ บาท เช่น ข้าวหอมมะลิ หรือข้าวหอมจังหวัด บางช่วงเวลามีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ ๓๐ กว่าบาท สัญญาฉบับที่ ๒ ตกลงซื้อขายข้าวสาร ๕ เปอร์เซนต์ ราคาตันละ ๑๖,๙๕๐ บาท ปลายข้าวหอมมะลิ ราคาตันละ ๑๔,๖๕๐ บาท และปลายข้าวขาว ราคาตันละ ๑๓,๖๕๐ บาท เป็นการขายราคาต่ำกว่าราคาซื้อขาย ภายในประเทศในขณะนั้น ซึ่งราคาขาย ข้าวสาร ๕ เปอร์เซนต์ ณ วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ ตามรายงานของกรมการค้าภายใน ราคาตันละ ๑๗,๒๐๐ บาท ถึง ๑๗,๘๐๐ บาท สัญญาฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ตกลงขายข้าวขาว ๕ เปอร์เซนต์ จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ ตัน ราคาตันละ ๑๓,๘๖๐ บาท และปลายข้าวขาวเอ ๑ เลิศ จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ ตัน ราคาตันละ ๑๒,๔๖๐ บาท ซึ่งราคาข้าวสาร ๕ เปอร์เซนต์ ณ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ตามรายงานของกรมการค้าภายใน ราคาตันละ ๑๗,๙๐๐ บาท ถึง ๑๘,๕๐๐ บาท แต่ในสัญญานับที่ ๓ กลับตกลงขายข้าวสาร ๕ เปอร์เซนต์ เพียงราคาตันละ ๑๓,๘๖๐ บาท ต่ำกว่าราคาตลาดมาก ยิ่งกว่านี้ยังปรากฏข้อเท็จจริง ตามสัญญานับที่ ๒ และสัญญานับที่ ๓ ซึ่งเป็นการทำสัญญากับผู้ซื้อรายเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบ สัญญาฉบับที่ ๒ ขายข้าวสาร ๕ เปอร์เซนต์ ราคาตันละ ๑๖,๙๕๐ บาท และสัญญานับที่ ๓

ขายข้าวสาร ๕ เปอร์เซ็นต์ เพียงราคาตันละ ๑๓,๘๖๐ บาท ลดลงถึงตันละ ๓,๐๙๐ บาท ทั้งที่ราคาข้าวสาร ๕ เปอร์เซ็นต์ ณ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ตามรายงานของกรมการค้าภายใน ราคาตันละ ๑๗,๙๐๐ บาท ถึง ๑๘,๕๐๐ บาท จากพฤติการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นเป็นการแอบอ้างทำสัญญาแบบรัฐต่อรัฐเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ด้วยเหตุนี้สำนักงาน ป.ป.ช. จึงได้มีหนังสือฉบับลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๕ ถึงจำเลยโดยตรง เสนอแนะเพื่อป้องกันการทุจริตกรณีการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก นอกจากนี้ในวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๕ นายอลงกรณ์ พลบุตร ตั้งกระทู้สดถามจำเลยเกี่ยวกับการระบายข้าวของรัฐบาลจำเลยในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมาของโครงการรับจำนำว่าได้มีการระบายขายออกไปในระบบที่ระบุว่าเป็นการขายแบบรัฐต่อรัฐ จำเลยไม่ตอบกระทู้ด้วยตนเองกลับมอบให้ นายภูมิ ชี้แจงแทนว่า ปริมาณข้าวที่ระบายแบบรัฐต่อรัฐนั้นเป็นความลับที่ยังไม่อาจเปิดเผยได้ ทั้งข้อเท็จจริงยังได้ความตามคำเบิกความของ นายนพดล ทิพยวาน ว่า เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๕ จำเลยให้สัมภาษณ์นักข่าวเกี่ยวกับสัญญาขายข้าวแบบรัฐต่อรัฐ และการระบายข้าว มี นายบุญทรง ร่วมให้ข้อมูลด้วย โดยช่วงแรกจำเลยให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวว่า “...ต้องเรียนว่าวิธีการขายจีทูจี อันนี้เป็นตัวเลขขายที่มีสัญญา แต่ในการส่งมอบนั้นก็รับรู้เงิน การรับรู้เงินก็จะทยอยการส่งมอบ ซึ่งจากข้อสัญญาก็จะมีการส่งมอบจนจบสิ้นไป ดังนั้น การจะเห็นตัวเลขปิดก็ต้องรอตัวเลขส่งมอบ...” ช่วงที่ ๒ จำเลยได้ให้สัมภาษณ์อีกว่า “...คือ ต้องเรียนอย่างนี้นะคะว่า ในเรื่องของจีทูจีเนี่ย จริง ๆ แล้วท่านรัฐมนตรีได้เรียนให้ทราบเป็นระยะอยู่แล้วนะคะ แต่ว่าเนื่องจากเป็นในเรื่องของข้อสัญญาระหว่างประเทศ เราก็เลยไม่ได้เอารายละเอียดชี้แจง แต่ก็ได้เรียนว่า อ่า..ยอดที่มีการขายจีทูจีแล้วก็คือ ๘ ล้านตัน นี้นะคะ ...ยืนยันว่ามีการส่งออกจริง แต่ว่าในตัวเลขที่จะเห็นอย่างที่เคยเรียน...กับทางสื่อมวลชนว่าต้องไปดูตอนที่ตัวเลขที่มีการส่งออกจีทูจี ซึ่งตัวเลขเนี่ยก็จะเป็นการทยอยส่งออก ตามข้อตกลงระหว่างจีทูจีที่เราจะส่งออกข้าวเนี่ยเมื่อไหร่ แต่ทั้งหมดที่มีการขายไปนะคะ ก็จะจบสิ้นในปีหน้าคะ” ผู้สื่อข่าวได้ถามต่อไปว่า ส่งออกประเทศอะไรบ้าง จำเลยตอบว่า “ก็อย่างหลายประเทศ ในกลุ่มประเทศอาเซียนก็มีนะคะ ค่ะ” ผู้สื่อข่าวจึงถามต่อไปว่า นายกเห็นสัญญาซื้อขายจำเลยตอบว่า “เห็นคะเห็นคะ เป็นเอ็มโอยู ไซค์คะ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบคะ” ในระหว่างนั้น นายบุญทรง ซึ่งยืนอยู่ข้าง ๆ จำเลยได้ตอบแทรกเข้ามาว่า “เป็นเซลล์คอนแทรคครับ เป็นสัญญาซื้อขายครับ ไม่ใช่เอ็มโอยู เป็นสัญญาซื้อขาย” ผู้สื่อข่าวจึงถามต่อไปอีกว่า ก็สัญญาครับ นายบุญทรง ตอบว่า “๖ สัญญาครับ ผมชี้แจงไปแล้วนะฮะ ครับ ก็ตามประเทศที่ได้ชี้แจงไปตั้งแต่แรกนะฮะ ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง” ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๗๙ แผ่นที่ ๔ จากบทการให้สัมภาษณ์ของจำเลยข้างต้น ยิ่งเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงว่าจำเลยรับรู้การระบายข้าวที่แอบอ้างว่าเป็นขายแบบรัฐต่อรัฐ และยืนยันอีกว่า

ข้าวที่ซื้อขายประมาณ ๘ ล้านตัน แล้วมีการส่งข้าวที่ซื้อขายตามสัญญาออกไปจริง จะเห็นได้ว่าจำเลย ให้สัมภาษณ์ในวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นการให้สัมภาษณ์ก่อนที่ นายวรงค์ อภิปรายไม่ไว้วางใจ จำเลยในวันที่ ๒๕ - ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ในข้อนี้ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับ นายวรงค์ และคณะ ที่เปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจจำเลยเป็นประเด็นเกี่ยวกับการปล่อยปละละเลยรู้เห็นเป็นใจให้มีการทุจริต ในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตามเอกสารหมาย จ.๔๓ แผ่นที่ ๘๑๔ ถึง ๑๑๕๗ โดยเฉพาะ นายวรงค์ อภิปรายเน้นย้ำชี้ให้เห็นประเด็นการขายข้าวที่แอบอ้างว่าเป็นการขายแบบรัฐต่อรัฐ ปรากฏ ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแจ้งชัดว่าการขายข้าวด้วยวิธีดังกล่าวของรัฐบาลโดยกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมี นายภูมิ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ และ นายบุญทรง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในขณะนั้น โดยอ้างว่าเป็นการทำสัญญาขายข้าวกับรัฐวิสาหกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีน ความจริง ไม่มีการขายแบบรัฐต่อรัฐกันอย่างแท้จริง แต่เป็นการเอาวิธีการขายแบบรัฐต่อรัฐมาแอบอ้างบังหน้า แล้วมีการแสวงหาประโยชน์ที่ทับซ้อนโดยทุจริตเพื่อให้ได้เงินส่วนต่าง หรือได้ข้าวส่วนต่างไปแสวงหา ประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีบริษัทสยามอินดิگا จำกัด โดย นายอภิชาติ หรือ เสียเปียง ที่เป็นคนใกล้ชิดสนิทสนมกับ นายทักษิณ พี่ชายของจำเลยอยู่เบื้องหลังในการขายข้าวดังกล่าว ตามเอกสารหมาย จ.๒๘๖ แผ่นที่ ๑๑๒ ถึง ๑๑๓ และ ๑๒๘ ถึง ๑๒๙ และหมาย จ.๑๒๙ แผ่นที่ ๑๖๖ นอกจากนี้ นายวรงค์ ยังเบิกความอีกว่า พยานดำเนินการตรวจสอบพบกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับบริษัทสยามอินดิกา จำกัด ได้แก่ นายรัฐนิธ โสจิระกุล เป็นผู้รับมอบอำนาจจาก บริษัท GSSG และได้มอบอำนาจช่วงต่อให้กับ นายนิมล หรือโจ รักดี ซึ่งในวงการค้าข้าวเรียกชื่อว่า “เสียโจ” โดย นายนิมล หรือเสียโจ เป็นคนใกล้ชิดกับ นายอภิชาติ เจ้าของบริษัทสยามอินดิกา จำกัด เมื่อไปรับมอบข้าวสารมาแล้วแต่ไม่ได้ส่งข้าวออกไปต่างประเทศ กลับนำข้าวสารดังกล่าวไปส่งตามโรงสี ภายในประเทศ และยังตรวจพบข้อมูลการซื้อขายเช็คเชียร์เช็คชำระค่าซื้อข้าวตามสัญญาขายข้าวเป็น แคนเชียร์เช็คธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) มี นายสมคิด เอื้อนสุภา เป็นผู้ซื้อเช็คเชียร์เช็ค ตามสำเนาเช็คเอกสารหมาย จ.๘๓ แผ่นที่ ๑๖๓, ๑๖๗ และ ๑๖๘ เมื่อตรวจสอบเงินจากการชำระค่าข้าว ในบัญชีกรมการค้าต่างประเทศ เลขที่ ๓๘๕-๐-๐๙๕๐๔-๕ บัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) พบว่าเป็นเช็คเชียร์เช็คของธนาคารพาณิชย์ในประเทศ ๔ แห่ง คือ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเช็คเชียร์เช็ค ๒ ฉบับ ของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) เลขที่ ๘๕๖๑๑๓๔ ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ มูลค่า ๕๒๗,๑๑๗,๖๒๕ บาท และเช็คเชียร์เช็คธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) เลขที่ ๘๕๖๑๑๓๘ ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ มูลค่า ๑๗๗,๐๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท

ตามเอกสารหมายเลข จ.๘๓ แผ่นที่ ๑๖๓ และแคชเชียร์เช็คเอกสารหมายเลข จ.๘๓ แผ่นที่ ๑๖๓ และ ๑๖๘ เมื่อพิจารณาจากคำอภิปรายของ นายวรงค์ ตามเอกสารหมายเลข จ.๘๓ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าจำเลย ในฐานะนายกรัฐมนตรีและในฐานะประธาน กขช. ได้ทราบข้อเท็จจริงมาโดยตลอดตามที่จำเลยได้เคยให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนว่า รัฐบาลโดยกระทรวงพาณิชย์ระบายนำข้าวโดยทำสัญญาขายข้าวให้กับบริษัทใน สาธารณรัฐประชาชนจีน และมีการยืนยันว่าได้ส่งข้าวให้สาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยนั้น ความจริงแล้ว ข้าวที่ขายตามสัญญาดังกล่าวหาได้มีการส่งมอบข้าวให้แก่ประเทศผู้ซื้อไม่ แต่กลับนำข้าวตามสัญญา มา เวียนขายให้ผู้ค้าข้าวภายในประเทศ โดยวิธีการชำระเงินค่าข้าวก็ชำระด้วยแคชเชียร์เช็คของธนาคาร พาณิชย์ในประเทศ ยิ่งชี้ให้เห็นว่ามีกลุ่มคนที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากการระบายข้าวโดยวิธีไหน มีกระบวนการอย่างไร เป็นการบ่งบอกว่าจำเลยรับทราบกระบวนการขายข้าวทั้ง ๔ สัญญาเป็นอย่างดีด้วย มิฉะนั้นในวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๕ ที่จำเลยให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนในเรื่องการระบายข้าว คงไม่ให้รายละเอียดถึงวิธีการขายได้มากเพียงนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการส่งมอบข้าวตามสัญญาออกไปยัง ประเทศผู้ซื้อ รวมถึงการชำระเงินด้วย ซึ่งหากข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์เป็นเรื่องที่จำเลยได้รับรายงาน จากหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ถูกต้อง หรือบิดเบือนข้อเท็จจริง เมื่อจำเลยได้ฟัง นายวรงค์ ที่ได้ อภิปรายชี้ข้อเท็จจริงรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องกระบวนการทำสัญญาขายข้าวตามที่จำเลยอ้างว่าได้รับ รายงานว่าเป็นการขายแบบรัฐต่อรัฐมานั้น ความจริงแล้วเป็นเพียงการสมอ้างการขายแบบรัฐต่อรัฐเพื่อให้ ผู้ซื้อได้สิทธิเข้าทำสัญญาซื้อข้าวจากกรมการค้าต่างประเทศซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐในราคามิตรภาพ ทั้งยังปรากฏหลักฐานว่าไม่มีการส่งข้าวตามสัญญาไปยังประเทศผู้ซื้อ แต่ได้นำข้าวตามสัญญา มา เวียน ขายให้ผู้ค้าข้าวภายในประเทศ และยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับการชำระเงินค่าข้าวด้วยแคชเชียร์เช็คของ ธนาคารพาณิชย์ในประเทศ กับชี้ให้เห็นถึงกลุ่มบุคคลที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากโครงการรับจำนำ ข้าวในขั้นตอนการระบายอีกด้วย เช่นนี้จำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรี และประธาน กขช. เมื่อรับทราบ ข้อมูลจากการอภิปรายของ นายวรงค์ ซึ่งถือได้ว่ามีรายละเอียดที่แจ่มชัดทั้งได้ระบุตัวบุคคล และอ้างอิง พยานเอกสารที่สามารถใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ โดยเฉพาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ การทำสัญญาขายข้าวทั้ง ๔ สัญญานั้น ดำเนินการโดยกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมี นายบุญทรง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในขณะนั้น และในการอภิปรายของ นายวรงค์ ก็ชี้ว่า มีการทุจริตเกิดขึ้นในขั้นตอนการระบายข้าวที่มี นายบุญทรง เป็นผู้รับผิดชอบในฐานะเป็นเจ้ากระทรวง และอนุมัติให้ทำสัญญาที่ระบุว่าขายข้าวกับบริษัทในสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่จำเลยให้การต่อสู้ว่า จำเลยได้สั่งการให้กระทรวงพาณิชย์โดย นายบุญทรง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง มี นางวัชรี วิมุกตายน ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานกรรมการสอบสวน คณะกรรมการได้ดำเนินการสอบสวน

ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๕ ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๕๖ มีการสอบพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องจากส่วนราชการ และภาคเอกชน และได้รวบรวมพยานเอกสารที่เกี่ยวข้องย้อนหลัง ๓ ปี แล้วรายงานผลการสอบสวน แจ้งจำเลยทราบว่ามีเหตุทุจริต หากพิจารณาตามคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ ที่ ๖๗๖/๒๕๕๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงการจำหน่ายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาล ลงวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๕ โดยแต่งตั้ง นางวัชรวิญญู วิกิตายน ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานกรรมการ ตามคำสั่งเอกสารหมายเลข จ.๘๕ แผ่นที่ ๑๗๖๘ ต่อมาวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๕ ได้ยกเลิกคำสั่ง กระทรวงพาณิชย์ ที่ ๖๗๖/๒๕๕๕ แล้วออกคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ ที่ ๖๘๘/๒๕๕๕ แทนคำสั่งเดิม แต่คำสั่งใหม่แต่งตั้ง นางวัชรวิญญู เป็นประธานกรรมการเหมือนเดิม ตามคำสั่งเอกสารหมายเลข จ.๘๕ แผ่นที่ ๑๘๙๐ เห็นว่า ที่จำเลยสั่งการให้กระทรวงพาณิชย์ตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงนั้น มีมูลสืบเนื่องมาจาก นายรงค์ อภิปรายไม่ไว้วางใจจำเลยต่อรัฐสภาในประเด็นที่ว่ามีการทุจริตการระบาย โดยสมอ้างว่าเป็นการขายแบบรัฐต่อรัฐ ในการทำสัญญาขายข้าวฉบับที่ ๑ และฉบับที่ ๒ มี นายภูมิ เป็นผู้อนุมัติให้ทำสัญญา และสัญญาฉบับที่ ๓ และฉบับที่ ๔ มี นายบุญทรง เป็นผู้อนุมัติ ให้ทำสัญญา จะเห็นได้ว่ากระทรวงพาณิชย์โดยกรมการค้าต่างประเทศเป็นคู่สัญญาในฐานะผู้ขายทั้ง ๔ ฉบับ ซึ่งอยู่ในการกำกับของ นายบุญทรง ผู้ถูกกล่าวหาในขณะนั้นมีส่วนกระทำการทุจริตในการทำสัญญาขายข้าวทั้ง ๔ ฉบับดังกล่าว การที่จำเลยสั่งการให้กระทรวงพาณิชย์โดย นายบุญทรง แต่งตั้ง นางวัชรวิญญู ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นประธานกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง เมื่อพิจารณาองค์ประกอบคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ที่ ๖๗๖/๒๕๕๕ ฉบับแรก มีพลตำรวจตรี สุภวัช คำดี ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก เป็นกรรมการร่วมอยู่ด้วย แต่คณะกรรมการชุดดังกล่าวยังไม่ได้เริ่มทำการสอบสวน หลังจากนั้นอีก ๖ วัน นายบุญทรง กลับมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิม แล้วมีคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ที่ ๖๘๘/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๕ แทนคำสั่งเดิม โดยคำสั่งใหม่แต่งตั้ง นายสมชาติ สร้อยทอง รองอธิบดี กรมการค้าภายใน เป็นกรรมการแทน พลตำรวจตรี สุภวัช ยิ่งเป็นข้อบ่งชี้สนับสนุนให้เห็นว่าการที่ นายบุญทรง มีคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ที่ ๖๘๘/๒๕๕๕ ยกเลิกคำสั่งฉบับแรก มีเหตุผลให้เชื่อว่าการที่ คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงการจำหน่ายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาลมีเฉพาะข้าราชการในสังกัด กระทรวงพาณิชย์เท่านั้น เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ที่ ๖๗๖/๒๕๕๕ ฉบับแรก ได้ระบุให้อำนาจหน้าที่คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเงื่อนไขการจำหน่ายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาลในช่วงระยะเวลา ๓ ปีที่ผ่านมา เฉพาะกรณีเป็น

การขายทั่วไปให้แก่ผู้ประกอบการภายในประเทศและการขายแบบรัฐต่อรัฐว่ามีขั้นตอนการทำสัญญาอย่างไร ได้ดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอนถูกต้องหรือไม่ และมีเอกสารหรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้องบ้าง แต่ตามคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ที่ ๖๘๘/๒๕๕๕ ฉบับหลัง กลับระบุอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเงื่อนไขการจำหน่ายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาล ในช่วงระยะเวลา ๓ ปีที่ผ่านมา กรณีการขายทั่วไปให้ผู้ประกอบการในประเทศด้วยวิธีการให้ผู้ส่งออกที่มีคำสั่งซื้อข้าวในปริมาณมากเสนอซื้อข้าวในสต็อกรัฐบาลเพื่อส่งออกตามสัญญาซื้อขายได้ตามเวลาที่กำหนด และการขายแบบรัฐต่อรัฐ เฉพาะกรณีบริษัท GSSG รัฐวิสาหกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีน ว่าได้ดำเนินการถูกต้องตามขั้นตอนและปฏิบัติถูกต้องตามสัญญาหรือไม่ มีเอกสารหรือบุคคลใดเกี่ยวข้องบ้าง จะเห็นได้ว่าตามคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ดังกล่าวเป็นคำสั่งที่ให้อำนาจหน้าที่คณะกรรมการทำการตรวจสอบเฉพาะหลักเกณฑ์ขั้นตอน และเงื่อนไขการจำหน่ายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาลเท่านั้น ไม่ได้ให้อำนาจหน้าที่คณะกรรมการชุดดังกล่าวดำเนินการตรวจสอบในประเด็นตามที่ นายวงศ์ ได้นำมาเป็นประเด็นอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจจำเลยและรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลในระหว่างวันที่ ๒๕ ถึง ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ เรื่องการทุจริตการจำหน่ายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาลตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านี้องค์ประกอบคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงชุดหลังล้วนแต่รับราชการสังกัดอยู่ในกระทรวงพาณิชย์ จึงเป็นที่พอจะอนุมานคาดการณ์ได้ล่วงหน้าว่า ผลการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการชุดดังกล่าวจะออกมาเช่นใด ซึ่งเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้รายงานผลการตรวจสอบให้ นายบุญทรง ทราบว่าไม่พบว่ามีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานใดที่แสดงให้เห็นว่ามีการปฏิบัติผิดหรือฝ่าฝืนสัญญาแต่อย่างใด ตามเอกสารหมายเลข จ.๘๖ แผ่นที่ ๒๒๕๕ ถึง ๒๒๖๘ แต่ นายบุญทรง กลับทำที่มีคำสั่งให้ คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมอีก ๒ ประเด็นคือ ตรวจสอบในเรื่องการนำข้าวในโครงการรับจำนำข้าวที่ได้มีการขายไปแล้วมีการนำเวียนเทียนกลับมารับจำนำอีกหรือไม่ และฝ่ายปฏิบัติมีการวางมาตรการป้องกันกรณีดังกล่าวไว้อย่างไรบ้าง ประเด็นที่ ๒ กรณีการรับชำระค่าข้าวตามสัญญาแบบรัฐต่อรัฐ จำต้องเปิด L/C หรือไม่ และที่ผ่านมาใช้วิธีการชำระโดยวิธีใดบ้าง มีข้อดีข้อเสียอย่างไร ซึ่งคณะกรรมการชุดดังกล่าวดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมแล้ว สรุปประเด็นการสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า ในข้อที่ว่ามีการนำข้าวสารในโครงการรับจำนำข้าวที่จำหน่ายไปแล้วกลับมาเวียนเทียนรับจำนำอีกหรือไม่นั้น จากการตรวจสอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง ๔ หน่วยงาน ไม่พบว่ามีมีการนำข้าวสารกลับมาเวียนเทียนอีกเนื่องจากมีการวางมาตรการป้องกันที่เข้มแข็ง จึงทำให้ไม่สามารถนำข้าวสารกลับมาเวียนเทียนเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกได้อีก ส่วนประเด็นกรณีรับ

ชำระค่าข้าวตามสัญญาขายแบบรัฐต่อรัฐ นั้น กรมการค้าต่างประเทศเห็นว่าการชำระเงินโดยการเปิด L/C ก็ดี การโอนเงินผ่านธนาคาร หรือการชำระเงินเป็นเช็คเงินสด (แคชเชียร์เช็ค) ก็ดี เป็นวิธีการที่ปฏิบัติตามหลักการค้าระหว่างประเทศโดยทั่วไป การเลือกใช้วิธีการรับโอนเงินผ่านธนาคารและการชำระเงินเป็นเช็คเงินสดเป็นวิธีการที่รัฐบาลไทยได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยได้รับชำระเงินด้วยความรวดเร็วปลอดภัย รวมทั้งทำให้การรับมอบข้าวเป็นไปอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับการส่งมอบข้าว วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงรายงานให้ นายบุญทรง ทราบตามเอกสารหมายเลข จ.๘๖ แผ่นที่ ๒๒๖๙ ถึง ๒๒๘๑ เห็นว่า คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงชุดดังกล่าวหาได้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงในข้อที่ว่า การระบายข้าวมีการทุจริตหรือไม่ และนำข้าวตามสัญญามาหมุนเวียนขายให้ผู้ค้าข้าวภายในประเทศอีกหรือไม่ ดังนั้น ที่จำเลยอ้างผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการชุดดังกล่าวมาเป็นข้อแก้ตัวว่า ผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงไม่พบว่ามี การทุจริตในขั้นตอนการระบายข้าวตามที่ นายวงศ์ อภิปรายต่อรัฐสภา ทั้งไม่มีหน่วยงานใดที่รับผิดชอบแจ้งให้ จำเลยทราบนั้น เป็นการถ่ายแก้การหิบบกขึ้นอ้าง แต่หาเป็นข้ออ้างที่จะทำให้จำเลยหลุดพ้นจากความรับผิดชอบไปไม่ แม้ข้อที่จำเลยอ้างว่า นายกรัฐมนตรีมีหน้าที่กำกับงานด้านนโยบายก็ตาม แต่การดำเนินการปฏิบัติตามนโยบายนั้นก็เป็นเรื่องที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน โดยเฉพาะนโยบายด้านป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐที่จำเลยถือเป็นนโยบายเร่งด่วนและแถลงต่อรัฐสภาไปแล้วนั้น เมื่อ นายบุญทรง ผู้ที่ถูกกล่าวหา มีตำแหน่งระดับรัฐมนตรี จำเลยจะรอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรายงานแต่เพียงอย่างเดียวนั้นหาเพียงพอแก่การทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารราชการแผ่นดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดไม่ อีกทั้งการที่ นายวงศ์ ยื่นญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจจำเลยซึ่งถือว่าเป็นกลไกกระบวนการตรวจสอบตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ดังนั้น การที่จำเลยเพียงแต่ได้รับรายงานผลการตรวจสอบว่าไม่พบการทุจริต แล้วจำเลยไม่ได้ดำเนินการอย่างใดต่อไป ทั้ง ๆ ที่จำเลยมีทีมที่ปรึกษาทั้งด้านกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ หากจำเลยให้ความสำคัญไม่ปล่อยปละละเลยต่ออำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินโดยดำเนินการให้มีการตรวจสอบอย่างรอบด้าน ความเสียหายจากการทุจริตอันสืบเนื่องจากการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวในขั้นตอนการระบายข้าวคงไม่มีผลกระทบต้องงบประมาณแผ่นดินมากถึงเพียงนี้ ดังจะเห็นได้จากภายหลังการอภิปรายเสร็จสิ้นลง นายวงศ์ ได้เสนอพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกล่าวหา ร้องเรียนต่อประธาน ป.ป.ช. ว่าจำเลยและ นายบุญทรง กับพวกมีพฤติการณ์ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริตเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ และเอื้อประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเอง ตามเอกสารหมายเลข จ.๘๓ แผ่นที่ ๑๕๗ ถึง ๑๙๔ ซึ่ง นายสุพจน์ ศรีงามเมือง อนุกรรมการไต่สวน

เบิกความว่า อนุกรรมการได้ส่วนดำเนินการตรวจสอบตามข้อร้องเรียนของ นายวงศ์ พบว่าแคชเชียร์เช็คของธนาคารพาณิชย์ที่ นายวงศ์ นำมาเป็นหลักฐานประกอบการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎรตามหนังสือธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๕ แผ่นที่ ๖๓๖๓ ถึง ๖๓๖๖ หนังสือธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๕ แผ่นที่ ๖๓๖๗ ถึง ๖๔๗๔ หนังสือธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๕ แผ่นที่ ๖๔๗๕ ถึง ๖๕๗๕ หนังสือธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ได้ไม่ปรากฏ เดือนมิถุนายน ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๕ แผ่นที่ ๖๖๑๔ ถึง ๖๖๗๘ หนังสือ Bank of china limited ที่ RT๑๓๐๐๒๙ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๕ แผ่นที่ ๖๖๗๙ ถึง ๖๖๙๕ หนังสือธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๖ แผ่นที่ ๖๖๙๖ ถึง ๖๗๐๙ หนังสือธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๖ แผ่นที่ ๖๗๑๐ ถึง ๖๘๖๔ หนังสือธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๗ แผ่นที่ ๖๘๖๕ ถึง ๘๖๗๗ หนังสือธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๘ แผ่นที่ ๘๖๗๘ ถึง ๘๘๑๔ หนังสือธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๘ แผ่นที่ ๘๘๑๕ ถึง ๙๕๖๐ หนังสือธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐๐ แผ่นที่ ๙๕๖๑ ถึง ๙๖๖๘ หนังสือธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐๐ แผ่นที่ ๙๖๖๙ ถึง ๙๖๘๖ หนังสือธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ลับ ลงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐๐ แผ่นที่ ๙๖๘๗ ถึง ๙๗๗๓ หนังสือธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐๐ แผ่นที่ ๙๗๗๔ ถึง ๙๗๘๕ หนังสือธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๗ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐๐ แผ่นที่ ๙๗๘๖ ถึง ๙๙๑๓ หนังสือธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐๐ แผ่นที่ ๙๙๑๔ ถึง ๙๙๒๘ หนังสือธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐๑ แผ่นที่ ๙๙๒๙ ถึง ๑๐๘๘๑ หนังสือธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๗ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐๒ แผ่นที่ ๑๐๘๘๒ ถึง ๑๑๐๓๒ หนังสือธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๗ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐๒ แผ่นที่ ๑๑๐๓๓ ถึง ๑๑๐๓๘ หนังสือธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

ลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ตามเอกสารหมาย จ.๑๐๒ แผ่นที่ ๑๑๐๓๙ ถึง ๑๑๒๑๓ และหนังสือธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมาย จ.๑๐๓ แผ่นที่ ๑๑๒๑๔ ถึง ๑๑๕๗๔ ธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวแจ้งผลการตรวจสอบว่า แคมเปญเช็คของธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวมีแหล่งที่มาจากนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา คือ ๑) บริษัทสยามอินดิโก้ จำกัด ๑๘๖ ฉบับ เป็นเงิน ๑๐,๕๖๖,๙๙๗,๗๕๐.๔๓ บาท ๒) นายโจ หรือนิมล รักดี ๘๘๖ ฉบับ เป็นเงิน ๒,๐๐๔,๗๐๙,๓๕๑.๖๘ บาท ๓) นายสุธี เชื้อมโธสง ๖๒ ฉบับ เป็นเงิน ๕,๕๙๙,๔๗๓,๕๘๒.๑๗ บาท ๔) นางสุนีย์ จันทร์สกุลพร ๑๓ ฉบับ เป็นเงิน ๒๓๗,๗๒๓,๘๓๐.๐๐ บาท ๕) นางสาวเรืองวัน เลิศศลารักษ์ ๕๕ ฉบับ เป็นเงิน ๓,๐๕๒,๘๗๐,๙๒๗.๓๔ บาท ๖) นายสมยศ คุณจักร ๑ ฉบับ เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท ๗) บริษัทสิราลัย จำกัด ๑ ฉบับ เป็นเงิน ๗๓๙,๐๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท ๘) บริษัทนครหลวงค้าข้าว จำกัด ๓ ฉบับ เป็นเงิน ๗๐๘,๘๕๘,๖๙๐.๐๑ บาท ๙) บริษัทแคปปิตัลซีเรียลส์ จำกัด ๓๔ ฉบับ เป็นเงิน ๑๐,๗๘๗,๕๒๓,๔๓๑.๓๗ บาท ๑๐) นายสุกิจ รัตนาทัทกะเทพ ๑ ฉบับ เป็นเงิน ๕๒,๖๒๒,๑๒๖.๔๐ บาท ๑๑) บริษัทเอเชียโกลเด็นไรซ์ จำกัด ๗๔ ฉบับ เป็นเงิน ๙,๖๔๖,๔๓๖,๗๓๘.๘๐ บาท ๑๒) นายสมศักดิ์ พงศ์มณีรัตน์ ๕๘ ฉบับ เป็นเงิน ๕,๔๙๓,๑๒๒,๕๕๐.๔๘ บาท ๑๓) บริษัทข้าวไชยพร จำกัด ๘ ฉบับ เป็นเงิน ๑,๕๘๓,๔๘๘,๖๕๒.๒๒ บาท ๑๔) บริษัทไชยพรไรซ์แอนด์ฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ๔ ฉบับ เป็นเงิน ๕๗๔,๔๙๒,๒๐๙.๗๖ บาท ๑๕) บริษัทไทยฟ้า จำกัด ๑๒ ฉบับ เป็นเงิน ๖๖๔,๓๗๗,๕๓๘.๒๓ บาท ๑๖) ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีกิจวิทยโสธร ๔ ฉบับ เป็นเงิน ๔๖๘,๖๘๖,๖๐๒.๕๑ บาท ๑๗) บริษัทกิจวิทยโสธรไรซ์ จำกัด ๒ ฉบับ เป็นเงิน ๓๖๘,๘๐๗,๙๔๙.๕๖ บาท ๑๘) บริษัทเจียมั่ง จำกัด ๑ ฉบับ เป็นเงิน ๑๖๕,๑๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท ๑๙) บริษัทเค.เอ็ม.ซี.อินเตอร์ไรซ์ (๒๐๐๒) จำกัด ๑ ฉบับ เป็นเงิน ๕,๙๔๓,๐๘๕.๕๐ บาท ๒๐) บริษัทเอลิช (ประเทศไทย) จำกัด ๖๙ ฉบับ เป็นเงิน ๑,๖๘๗,๘๕๗,๘๘๓.๙๔ บาท ๒๑) บริษัทพี.เอส.ซี.สตาร์ช โปรดักส์ จำกัด ๓๙ ฉบับ เป็นเงิน ๑,๐๑๕,๖๓๓,๒๗๖.๙๓ บาท ๒๒) บริษัทสุวรรณเกลียวทอง จำกัด ๑ ฉบับ เป็นเงิน ๖๓,๐๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท ๒๓) บริษัทยี่งวัฒนาทาปิโอก้า จำกัด ๑ ฉบับ เป็นเงิน ๖๓,๐๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท ๒๔) นายสมเกียรติ พันธุ์นิธิร์ ๑ ฉบับ เป็นเงิน ๑๖,๗๐๙,๔๙๐.๐๐ บาท ๒๕) นางสาวรุ่งรวิ สง่าเขียว ๒ ฉบับ เป็นเงิน ๒๕๒,๐๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท ๒๖) นางสาววิไลลักษณ์ ตั้งนุศาสตร์ ๑ ฉบับ เป็นเงิน ๑๘,๙๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท ซึ่งแคมเปญเช็คข้างต้นเป็นการสั่งจ่ายให้กรรมการค้าต่างประเทศ จะเห็นว่าแคมเปญเช็คข้างต้นผู้สั่งจ่ายล้วนเป็นนิติบุคคลและบุคคลธรรมดาที่อยู่ในราชอาณาจักรทั้งสิ้น หากจำเลยสั่งการให้หน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่กระทรวงพาณิชย์ที่มี นายบุญทรง ซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง

กับการทุจริตในการทำสัญญาขายข้าวทั้ง ๔ ฉบับ เป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ครบทุกประเด็นตามที่ นายวงศ์ เสนอพยานหลักฐานประกอบการอภิปราย จำเลยก็จะทราบมูลเหตุและที่มาของการทุจริตโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในขั้นตอนการระบายข้าวที่มีการอ้างว่าเป็นการขายแบบรัฐต่อรัฐ และข้อเท็จจริงจากการไต่สวนได้ความอีกว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงและแต่งตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวน นายบุญทรง กับพวก กรณีกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวและการระบายข้าว ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ซึ่งเป็นการดำเนินการระบายข้าวโดยแอบอ้างว่าเป็นการขายแบบรัฐต่อรัฐ ความจริงแล้วเป็นการระบายข้าวโดยการขายให้บริษัทเอกชนภายในประเทศ คือ บริษัทสยามอินดิแก จำกัด แต่แอบอ้างบริษัท GSSG และบริษัท Hainan grain เข้ามาทำสัญญาโดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เพื่อเอื้ออำนวยให้บริษัท GSSG และบริษัท Hainan grain เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำสัญญากับกรมการค้าต่างประเทศหน่วยงานของรัฐ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งต่อมาคณะอนุกรรมการไต่สวนได้ทำการไต่สวนพยานบุคคลและพยานเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า มีผู้ร่วมกระทำความผิดคือ นายภูมิ ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ และประธานคณะกรรมการพิจารณาการระบายข้าว และข้าราชการประจำในกระทรวงพาณิชย์กับบุคคลอื่นอีกหลายคน ต่อมาวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘ อัยการสูงสุดเป็นโจทก์ยื่นฟ้อง นายภูมิ ที่ ๑ กับพวก รวม ๒๑ คน จำเลย ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีหมายเลขดำที่ อม. ๒๕/๒๕๕๘ และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดำเนินการไต่สวนแล้ว ฟังข้อเท็จจริงว่า นายภูมิ และ นายบุญทรง กับพวกที่เป็นข้าราชการประจำใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายให้จัดการระบายข้าวสารในสต็อกของรัฐได้ร่วมกันแอบอ้างบริษัท GSSG และบริษัท Hainan grain เข้ามาเสนอราคาทำสัญญาซื้อข้าวของรัฐ โดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เพื่อเอื้ออำนวยให้บริษัท GSSG และบริษัท Hainan grain เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำสัญญาซื้อขายข้าวไทย ในราคาราคาต่ำกว่ากรมการค้าต่างประเทศหน่วยงานของรัฐโดยทุจริต ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ และเป็นเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่จัดการระบายข้าวใช้อำนาจในตำแหน่งโดยทุจริต ตามคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีหมายเลขแดงที่ อม. ๑๗๘/๒๕๖๐ ส่วนที่จำเลยต่อสู้ว่า พยานเอกสารในคดีทุจริตการระบายข้าวแบบรัฐต่อรัฐ เอกสารหมายเลข จ.๘๓ ถึง จ.๒๖๕ เข้าสู่สำนวนคดีนี้โดยผิดระเบียบหรือผิดกฎหมาย ไม่อาจรับฟังได้ นั้น เห็นว่า ในขณะมีการยื่นหนังสือกล่าวหาจำเลยและ นายบุญทรง เติริยาภิรมย์ กับพวกว่ากระทำการทุจริตในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกและการระบายข้าวแบบรัฐต่อรัฐนั้น คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติให้ดำเนินการไต่สวน

ข้อเท็จจริง นายบุญทรง เพียงรายเดียวก่อน ต่อมาวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๕ นายสุพจน์ ศรีงามเมือง เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบสำนวนคดีทำความเห็นเสนอขอให้ไต่สวนข้อเท็จจริงจำเลยกับ นายบุญทรง ไปในคราวเดียวกัน คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ ว่าโครงการรับจำนำข้าวเป็น โครงการในความรับผิดชอบของกระทรวงพาณิชย์ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการขายข้าวแบบรัฐต่อรัฐ มีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานสนับสนุนว่าเป็นการขายข้าวให้แก่เอกชน เป็นการดำเนินการ โดยกระทรวงพาณิชย์ ที่มี นายบุญทรง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง จึงมีมติยืนยันตามมติเดิมที่ให้ไต่สวน ข้อเท็จจริง นายบุญทรง รายเดียวไปก่อน ระหว่างการไต่สวนข้อเท็จจริง นายบุญทรง คณะอนุกรรมการ ไต่สวนพยานหลักฐานเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนจำนวนมาก และได้เสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงผู้ถูกกล่าวหาเพิ่มเติมหลายครั้ง รวม ๑๑๑ ราย ในที่สุดคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติให้เสนออัยการสูงสุดฟ้อง นายบุญทรง กับพวก ๒๑ ราย และเอกชนผู้ซื้อข้าว ๗ ราย เป็นคดีหมายเลขดำที่ อม. ๒๕/๒๕๕๘ และคดีหมายเลขดำที่ อม. ๑/๒๕๕๙ ของศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สำหรับคดีนี้เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ คณะอนุกรรมการไต่สวนทำบันทึกเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. ขอให้ไต่สวนข้อเท็จจริงจำเลย ในฐานะ นายกรัฐมนตรีและประธานคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติทราบถึงการท้วงติงและความเสียหายจาก การดำเนินโครงการรับจำนำข้าว แต่กลับละเลยไม่ระงับยับยั้งอันอาจเป็นมูลความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ราชการตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติในการประชุมครั้งที่ ๕๓๗-๕/๒๕๕๗ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ เห็นชอบให้รวมการไต่สวนข้อเท็จจริงข้อกล่าวหา ในคดีอาญาเข้ากับการไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีประธานวุฒิสภาส่งเรื่อง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับพวก ยื่นคำร้องขอถอดถอนจำเลยออกจากตำแหน่ง ต่อมาคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติในการประชุม ครั้งที่ ๕๓๙-๗/๒๕๕๗ วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๗ มอบหมายให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งคณะ เป็นองค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริง กรณีความผิดตามข้อกล่าวหา ดังนี้ ๑.๒ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยนายกรัฐมนตรีปล่อยให้มีการทุจริตในโครงการรับจำนำข้าวและการระบายข้าว โดยเพิกเฉยไม่ระงับยับยั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทางราชการตามอำนาจหน้าที่ และระบุพฤติการณ์ ในการกระทำความผิด ๓.๑... ยิ่งกว่านั้นการที่รัฐต้องรับจำนำข้าวในราคาที่สูงกว่าท้องตลาดทำให้รัฐต้อง ขาดทุนเมื่อมีการระบายข้าวที่รับจำนำไว้ ในการระบายข้าวมีการอ้างว่าเป็นการขายแบบรัฐต่อรัฐให้แก่ หลายประเทศ แต่ข้อเท็จจริงกลับปรากฏว่าการระบายข้าวไม่ได้เป็นไปแบบรัฐต่อรัฐแต่อย่างใด... แต่จำเลยกลับปล่อยให้มีการทุจริตในโครงการรับจำนำข้าวและการระบายข้าว ตามเอกสารหมาย จ.๕ แผ่นที่ ๑๔๕ ถึง ๑๔๗ และในชั้นตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างอัยการสูงสุดกับคณะกรรมการ ป.ป.ช.

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็มีมติให้ส่งสำนวนการไต่สวนกรณี นายบุญทรง กับพวกดังกล่าวเข้าในสำนวนคดีนี้ ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๖๗ แผ่นที่ ๔๗๐ ดังนั้น เอกสารหมายเลข จ.๘๓ ถึง จ.๒๖๕ จึงเป็นเอกสารที่เข้าสู่สำนวนการไต่สวนคดีนี้โดยชอบ อีกทั้งตามบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลย เอกสารหมายเลข จ.๑๕ ก็ระบุว่า “จำเลยรับทราบเรื่องการทุจริตในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวและการระบายข้าวจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจของฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ระหว่างวันที่ ๒๕ - ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ และการตั้งกระทู้ถามจำเลยเรื่องผลการตรวจสอบการระบายข้าวแบบรัฐต่อรัฐและปัญหาโครงการรับจำนำข้าวของ นายวรงค์ เดชกิจวิกรม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ และจำเลยยังได้รับทราบเรื่องการทุจริตในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวและการระบายข้าวจากการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร แทนที่จำเลยจะระงับยับยั้งโครงการรับจำนำข้าวกลับยืนยันที่จะดำเนินโครงการต่อไป อันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการมากขึ้นเรื่อย ๆ” ข้อต่อสู้ของจำเลยฟังไม่ขึ้น ข้อเท็จจริงจึงรับฟังเป็นยุติได้ว่า การดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายรัฐบาลจำเลยในขั้นตอนการระบายข้าว มีการทุจริตในขั้นตอนต่าง ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ดังวินิจฉัยมาข้างต้นจริง

อนึ่ง จำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรี ซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ข้าราชการการเมืองได้แก่ บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมือง ดังต่อไปนี้ (๑) นายกรัฐมนตรี...” มาตรา ๗ บัญญัติว่า “การแต่งตั้งและการออกจากราชการของรัฐมนตรี ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่บังคับใช้ในขณะเกิดเหตุ มาตรา ๑๗๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี...และรัฐมนตรีอื่น...มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน...” พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง...และ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” หมายความว่า (๑) นายกรัฐมนตรี (๒) รัฐมนตรี...” พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๑ บัญญัติว่า “นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ (๑) กำกับโดยทั่วไปซึ่งการบริหารราชการแผ่นดิน...(๒) มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีกำกับการบริหารราชการของกระทรวง หรือทบวงหนึ่งหรือหลายกระทรวงหรือทบวง... (๓) บังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายบริหารทุกตำแหน่ง...” ดังนั้น ในวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ จำเลยได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินและบังคับบัญชา

ข้าราชการซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ จึงถือได้ว่าจำเลยเป็นเจ้าของพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ต่อมาในการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับ “โครงการรับจำนำข้าวเปลือก” นั้น จำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๕๓/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๔ แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) โดยจำเลยเป็นประธานกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่พิจารณากรอบนโยบายแผนยุทธศาสตร์ข้าว แผนงานโครงการ และมาตรการเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดข้าว รวมถึงการติดตามกำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามที่อนุมัติ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนดำเนินโครงการในแต่ละรอบฤดูกาลผลิต นอกจากนี้ตามคำสั่งดังกล่าวข้อ ๒.๘ กำหนดอำนาจหน้าที่ กขช. ให้ดำเนินการอื่นตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมายด้วย เห็นว่า จำเลยในฐานะประธาน กขช. นอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งดังกล่าวแล้ว จำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรียังอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๑ ที่กำหนดให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจหน้าที่ กำกับโดยทั่วไปซึ่งการบริหารราชการแผ่นดิน ในการสั่งการ กำกับดูแลให้ กขช. ดำเนินการเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ให้มีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance) ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๖ ดังนั้น จำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรี และในฐานะประธาน กขช. ย่อมมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมายและดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภา โดยเฉพาะนโยบายเร่งด่วน ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐอย่างจริงจัง โดยยึดหลักความโปร่งใสมีธรรมาภิบาลที่เป็นสากล และนโยบายเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าว เพื่อยกระดับราคาสินค้าเกษตรและให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมทั้งผลักดันให้เกษตรกรสามารถขายสินค้าเกษตรได้ในราคาสูงเพียงพอเมื่อเทียบกับต้นทุน และจะนำระบบจำนำสินค้าเกษตรมาใช้ในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร เริ่มต้นจากการรับจำนำข้าวเปลือกเจ้าและข้าวเปลือกหอมมะลิความชื้นไม่เกินร้อยละ ๑๕ ที่เกวียนละ ๑๕,๐๐๐ บาท และ ๒๐,๐๐๐ บาท ตามลำดับ ตามสำเนาคำสั่งแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีเอกสารหมายเลข ๔๓ แผ่นที่ ๘๑๓/๑๒ และที่ ๘๑๓/๑๕ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ข้อเท็จจริงจากการไต่สวนจะได้ความว่า การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวพบปัญหาการทุจริตเกิดขึ้นในขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติและการรับรองเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก็ดี ขั้นตอนการนำข้าวไปจำนำและเก็บรักษาข้าวเปลือกก็ดี และขั้นตอนการสีแปรสภาพข้าวเปลือกและเก็บรักษาข้าวสารก็ดี

ไม่ว่าจะเป็นการสวมสิทธิชาวนา การนำข้าวจากต่างประเทศมาสวมสิทธิจำหน่าย ข้าวสูญหาย การออกไป
ประหวอนอันเป็นเท็จ การใช้เอกสารปลอม การขนข้าวสารโดยไม่ได้รับอนุญาตก็ตาม แต่ความเสียหายอัน
เกิดจากการทุจริตดังกล่าวที่เกิดขึ้นในการดำเนินการโครงการรับจำหน่ายข้าวแต่ละขั้นตอนนั้น เป็นกรณี
การกระทำของเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ ในข้อนี้จำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรีนคร และในฐานะประธาน กษช.
และคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ก็ได้ออกมาตราการเพื่อป้องกันความเสียหายอันเนื่องมาจากการดำเนิน
โครงการในแต่ละขั้นตอนข้างต้นได้อย่างสมเหตุสมผลแล้ว ส่วนการระบายข้าวถุงได้ความว่า หลังจาก
คณะอนุกรรมการติดตามตรวจสอบของวุฒิสภา ได้ทำการตรวจสอบในเรื่องนี้แล้ว พลตำรวจโท
ยุทธนา เข้าพบ นายนิวัฒน์ธำรง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์และประธานอนุกรรมการพิจารณา
ระบายข้าวและแจ้งผลการตรวจพบการกระทำที่ส่อไปในทางทุจริตดังกล่าวให้รับทราบ หลังจากนั้น
คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวได้เรียกประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๖ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๖
มีมติให้ อคส. ยุติการดำเนินการจัดทำข้าวสารบรรจุถุงและให้รายงานผลการดำเนินงานต่อ
นายนิวัฒน์ธำรง และกระทรวงพาณิชย์มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงการดำเนินงาน
ของ อคส. ดังที่กล่าวมา วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ พลตำรวจโท ยุทธนา ส่งเรื่องให้
คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณา เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าฝ่ายการเมืองสั่งยุติการดำเนินการจัดทำข้าว
บรรจุถุงทันทีที่ได้รับแจ้งและต่อมาสั่งการให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานที่ได้ความยังรับฟังไม่ได้ว่า
จำเลยมีส่วนรู้เห็นเกี่ยวข้องกระทำความผิดในข้อกล่าวหานี้ กรณียังฟังไม่ได้ว่าจำเลยปฏิบัติหรือละเว้น
ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งโดยทุจริต หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ ข้อต่อสู้ของจำเลย
ในข้อนี้ฟังขึ้น

สำหรับความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการทุจริตในขั้นตอนระบายข้าว โดยการแอบอ้างทำสัญญา
ขายแบบรัฐต่อรัฐตั้งวินิจฉัยมาข้างต้น ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติได้ว่า จำเลยรับรู้จากการแจ้งเตือน
จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง การตั้งกระทู้ถามสด กระทู้ทั่วไป การอภิปรายไม่ไว้วางใจ
ของฝ่ายข้าราชการการเมือง และข่าวสารจากสื่อมวลชน ยิ่งกว่านี้ก่อนเริ่มโครงการรับจำหน่ายข้าว
ทั้งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงาน ป.ป.ช. ได้มีหนังสือแจ้งเตือนและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การนำเอานโยบายรับจำหน่ายข้าวไปดำเนินการปฏิบัตินั้นจะมีผลกระทบต้องงบประมาณแผ่นดิน
และการทุจริตในขั้นตอนต่าง ๆ ให้จำเลยทราบเป็นระยะ ๆ แต่จำเลยกลับไม่ได้ติดตามกำกับดูแล
อย่างใกล้ชิด ดังจะเห็นจากจำเลยในฐานะประธาน กษช. ได้เข้าร่วมประชุม กษช. เพียงวันที่
๙ กันยายน ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นการประชุมครั้งแรกครั้งเดียวเท่านั้น การประชุม กษช. อีก ๒๒ ครั้ง

จำเลยหาได้เข้าร่วมประชุมเพื่อติดตามกำกับดูแลการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพตามที่จำเลยได้ให้นโยบายไว้แต่อย่างใดไม่ โดยเฉพาะขั้นตอนการระบายข้าวนั้น จำเลยในฐานะประธาน กขช. ได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้ พันตรี วีระวุฒิ หรือหมอโต่ง ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในเวลาต่อมา ซึ่งภายหลังถูกฟ้องเป็นจำเลยที่ ๓ ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อม. ๒๕/๒๕๕๘ และหลบหนีในระหว่างพิจารณาคดีดังกล่าว เป็นอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว อนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการตลาด อนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าว และอนุกรรมการตรวจสอบและติดตามการรับจำนำข้าว ซึ่งคำสั่งแต่งตั้งให้ พันตรี วีระวุฒิ หรือหมอโต่ง เป็นอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ล้วนให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการระบายข้าวทั้งสิ้น ตามเอกสารหมาย จ.๘๕ แผ่นที่ ๑๑๖๐ ถึง ๑๑๗๘ ทั้งหลังจากวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ที่ นายวรงค์ อภิปรายเรื่องการทุจริตการระบายข้าวแล้ว นายสุพจน์ เบิกความยืนยันข้อเท็จจริงในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าข้าวตามสัญญา ๔ ฉบับนั้นในขณะนั้นยังคงมีการส่งมอบข้าวตามสัญญาขายข้าว ๔ สัญญาแรกต่อไปอีกถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ และมีการชำระเงินเพื่อรับมอบข้าวในสัญญาที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๖ รับมอบข้าว ๑,๘๒๐,๘๑๕.๖๖ ตัน ตามเอกสารหมาย จ.๘๕ แผ่นที่ ๖๒๑๘ ถึง ๖๒๗๐ ชำระเงินเพื่อรับมอบข้าวในสัญญาที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ รับมอบข้าว ๑,๔๐๒,๕๓๗.๘๖ ตัน ตามเอกสารหมาย จ.๘๕ แผ่นที่ ๖๒๗๑ ถึง ๖๓๒๐ ชำระเงินเพื่อรับมอบข้าวในสัญญาที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๖ รับมอบข้าว ๑,๖๕๔,๔๕๓.๑๓ ตัน ตามเอกสารหมาย จ.๘๕ แผ่นที่ ๖๓๒๑ ถึง ๖๓๔๖ หากนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ นายวรงค์ อภิปรายเป็นต้นมา ยังมีระยะเวลาเพียงพอแก่การตรวจสอบให้ได้ข้อเท็จจริงตามข้ออภิปรายของ นายวรงค์ และหากจำเลยดำเนินการตรวจสอบการทุจริตการระบายข้าวตามสัญญาซื้อขาย ๔ ฉบับแรกอย่างจริงจัง ดังเช่นจำเลยได้สั่งการให้กระทรวงพาณิชย์พิจารณาตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องโครงการข้าวถุงราคาถูกลง เพื่อวางมาตรการป้องกันมิให้เกิดการทุจริตขึ้นอีก ซึ่งในเรื่องโครงการข้าวถุงราคาถูกลงจะเห็นได้ว่าจำเลยใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายสั่งการให้กระทรวงพาณิชย์ตรวจสอบอย่างเอาใจจริงเอาใจ และในวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๖ คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวดำเนินการประชุมแล้วมีมติให้ระงับโครงการข้าวถุงราคาถูกลง ดังนั้น ในส่วนการระบายข้าวที่แอบอ้างว่าเป็นการขายแบบรัฐต่อรัฐก็เช่นเดียวกัน จำเลยมีเวลาเพียงพอที่จะระงับยับยั้งการส่งมอบข้าว

ตามสัญญาที่ยังไม่ได้ส่งมอบไว้ก่อนก็ยอมกระทำได้ตามอำนาจหน้าที่ แต่จำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้ารัฐบาลและประธาน กษช. ซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการควบคุมตรวจสอบกำกับดูแล การปฏิบัติตามนโยบาย วางมาตรการโครงการที่อนุมัติไปแล้ว ทั้งมีอำนาจสั่งการข้าราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ในการกำกับดูแล การระงับยับยั้งหรือแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะการทุจริตในขั้นตอน การระบายข้าว แต่จำเลยกลับมีพฤติการณ์ในการละเว้นหน้าที่ตามกฎหมายสอดแสดงเจตนาออกโดย แจ้งชัดอันเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่ นายบุญทรง กับพวกแสวงหาผลประโยชน์จากโครงการรับจำนำข้าว โดยการแอบอ้างนำบริษัท GSSG และบริษัท Hainan grain เข้ามาทำสัญญาซื้อข้าวในราคาต่ำกว่า ท้องตลาดตามประกาศของกรมการค้าภายใน แล้วมีการหาประโยชน์ที่ทับซ้อนโดยทุจริตได้ข้าวส่วนต่าง จากราคาข้าวตามสัญญาซื้อขาย ๔ ฉบับ อันเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการเงินการคลังของประเทศและเกิดผลกระทบต้องบประมาณ แผ่นดินโดยตรง ถือได้ว่าเป็นการกระทำทุจริตต่อหน้าที่ในความหมายตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ ซึ่งบัญญัติให้ ความหมายคำว่า “ทุจริตต่อหน้าที่” คือ การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่า มีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งที่ ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ ที่มีควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ดังนั้น การกระทำของจำเลยจึงเป็นการละเว้นการปฏิบัติ หน้าที่ในตำแหน่งโดยทุจริต เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่กระทรวงการคลัง ประเทศชาติ หรือผู้หนึ่งผู้ใด อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑

อนึ่ง ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้มีประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งมาตรา ๗ ให้ยกเลิกอัตราโทษในมาตรา ๑๕๗ และให้ใช้อัตราโทษใหม่ แต่โทษปรับตามกฎหมายใหม่ หนักกว่าโทษปรับตามกฎหมายเดิม ซึ่งไม่เป็นคุณแก่จำเลย จึงต้องใช้กฎหมายเดิมที่ใช้บังคับ ขณะเกิดเหตุบังคับแก่จำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓

พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ (เดิม) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๑๒๓/๑ เป็นการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ อันเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๐ ให้จำคุก ๕ ปี.

นายชีพ จุลมนต์

นายธนฤกษ์ นิตีเศรณี

นายวิรุพท์ แสงเทียน

นางอุบลรัตน์ ลุยวิกภัย

นายธนสิทธิ์ นิลกำแหง

นายไสลเกษ วัฒนพันธุ์

นายโสภณ โรจน์อนนท์

นายพิศล พิรุณ

นายธานีศ เกศวพิทักษ์